

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT
BİLİM DALI**

**SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN ANALİZİ: SUDAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sajda Khidir Fadlalla ALI

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT BİLİM
DALI**

**SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN ANALİZİ: SUDAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sajda Khidir Fadlalla ALI

Danışman: Doç. Dr. Gülten DURSUN

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT
BİLİM DALI**

**SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN ANALİZİ: SUDAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sajda Khidir Fadlalla ALI

Danışman: Doç. Dr. Gülten DURSUN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 13.10.2021/21

KOCAELİ 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
SİMGE VE KISILTMALAR LİSTESİ	V
TABLO LİSTESİ.....	VI
ŞEKİL LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMI: ANLAMI, ÖLÇÜLMESİ VE TEMEL YAKLAŞIMLAR	4
1.1. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMININ TANIMI VE ANLAMI.....	4
1.1.1. Sosyal Dışlanma, Yoksulluk ve Yoksunluk.....	8
1.1.2. Sosyal Dışlanma ve Kutuplaşma.....	11
1.2. SOSYAL DIŞLANMANIN TARİHÇESİ	15
1.3. SOSYAL DIŞLANMANIN GÖSTERGELERİ	17
1.4. SOSYAL DIŞLANMANIN EKONOMİK, POLİTİK VE SOSYO-KÜLTÜREL BOYUTLARI.....	18
1.5. SOSYAL DIŞLANMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR.....	19
1.5.1. Silver'in (1995) Üçlü Paradigması	19
1.5.1.1. Dayanışma Paradigması.....	19
1.5.1.2. Uzmanlaşma Paradigması.....	20
1.5.1.3. Tekel Paradigması.....	20
1.5.2. Jordan'ın (1996) Kulüp Yaklaşımı	21
1.5.3. Levitas'ın (1998) Üçlü Yaklaşımı.....	21
1.5.3.1. Yeniden Dağıtımçı Söylem.....	22
1.5.3.2. Sosyal Bütünleşmeci Söylem.....	22
1.5.3.3. Alt Sınıflar ve Ahlak Söylemi.....	23
1.6. SOSYAL DIŞLANMAYA ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR	23
1.7. SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK KARŞILAŞTIRMASI	24
1.8. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMININ YOKSULLUK ÇALIŞMALARINA KATKILARI.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

2.SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ, SONUÇLARI VE SUDANDA SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK.....	28
2.1.SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ	28
2.1.1.Küreselleşme Süreci ve İşgücü Piyasaları.....	28
2.1.2.Gelir Dağılımının Bozulması	29
2.1.3.Ekonomik ve Sosyal Eşitsizlik.....	31
2.1.4.Göç Hareketleri	32
2.2.SOSYAL DIŞLANMANIN SONUÇLARI	33
2.3.SUDAN'DA SOSYAL DIŞLANMANIN BOYUTLARI.....	34

2.3.1.Sosyal Boyut	34
2.3.1.1.Din ve Dil.....	34
2.3.1.2.Irk ve Etnisite	36
2.3.1.3.Damgalanma ve Kölelik.....	38
2.3.2. Sosyo-Ekonomik Boyut	39
2.3.2.1.Eğitim.....	39
2.3.2.2.Sağlık	41
2.3.3. Politik Boyut	42
2.3.3.1.Güç ve Servet	42
2.4.SUDAN'DA YOKSULLUĞUN BOYUTLARI	43
2.4.1. Sudan'da Yoksulluk Sınırı ve Yoksulluk Göstergeleri.....	45
2.4.1.1.Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Sudan'da Yoksulluk	49
2.4.1.2.Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk	50
2.4.1.3.Hanehalkı Fertlerinin Eğitim Durumlarına Göre Yoksulluk	54
2.4.1.4.Hanehalkı Fertlerinin İktisadi Faaliyetlerine Göre Yoksulluk.....	56
2.4.2.Sudan'da Gelir Dağılımının Yapısı.....	57
2.4.3.İnsani Kalkınma ve Sudan	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA ARASINDAKİ İLİŞKİ	63
3.1.LİTERATÜR TARAMASI.....	63
3.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	65
3.2.1.Sosyal Dışlanmanın Ölçülmesinde Karşılaşılan Metodolojik Sorunlar....	66
3.2.2.Araştırmanın Hazırlık Süreci	68
3.2.3.Araştırmanın Önemi.....	68
3.2.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	68
3.2.5.Araştırmanın Hipotezleri.....	69
3.2.6.Verilerin Toplanması ve Analizi.....	69
3.3.BULGULAR	69
3.3.1.Demografik, Çalışma ve Göç Durumu	69
3.3.2.Hane Özellikleri	73
3.3.3.Sağlık ve Sosyal Güvence Durumu	78
3.3.4.Sosyal Dışlanma Boyutları.....	82
3.3.5.Yoksulluk Göstergeleri	85
3.3.6.Çapraz Tablo Analizleri	88
3.3.7.Araştırmaya Katılanların Etnik Grupları ve Sosyal Dışlanma Düzeyleri Arasındaki İlişki	104
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	106
KAYNAKÇA	109
EKLER.....	115

ÖZET

Bu araştırma Sudan’da yoksuluk ile sosyal dışlanma arasındaki ilişkileri ampirik olarak incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Amaç doğrultusunda ilgili literatürden faydalanılarak oluşturulan anket formu; 2021 yılı Haziran-Eylül ayları arasında Sudan’da yaşayan araştırmaya katılmayı gönüllü kabul eden 84 kişiye uygulanmıştır.

Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 25.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde analizlerinin yanında ki kare ve Anova testlerinden faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda; yoksulluk ile sosyal dışlanma arasında önemli ilişkilerin olduğu, göç, cinsiyet, gelir durumu, eğitim durumu, etnik grup değişkenlerinin sosyal dışlanmayı etkileyen önemli unsurlar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Dışlanma, Yoksulluk, Sosyal Dışlanmanın Boyutları, Sosyal Dezavantajlılık.

ABSTRACT

This research was carried out with the aim of empirically examining the relationships between poverty and social exclusion in Sudan. The aim of this study is to deconstruct the relationship between poverty and social exclusion in Sudan. June-September 2021, the questionnaire form, created using the relevant literature for the purpose, was applied to 84 people who voluntarily agreed to participate in the study living in Sudan dec June-September 2021.

The data obtained from the questionnaires were analyzed using the SPSS 25.0 statistical program in a computer environment. In addition to frequency and percentage analyses, chi-square and Anova tests were used to evaluate the data.

As a result of the research; it dec determined that there are important relationships between poverty and social exclusion, migration, gender, income status, educational status, ethnic group variables are important factors affecting social exclusion.

Keywords: Social Exclusion, Poverty, Social Exclusion Dimensions, social disadvantage.

SİMGE VE KISILTMALAR LİSTESİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AFDB	:	Afrika Kalkınma Bankası
BM	:	Birleşmiş Milletler
CBS	:	Sudan Merkez İstatistik Bürosu
CPA	:	Kapsamlı Barış Anlaşması
DFID	:	Uluslararası Gelişim Bölümü
ESPA	:	Doğu Sudan Barış Anlaşması / Eastern Sudan Peace Agreement
GSMH	:	Gayri Safi Millî Hasıla
GSYH	:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IGS	:	Uluslararası Gns Hizmeti
IHDI	:	İnsani Gelişme Endeksi
IPL	:	Uluslararası Yoksulluk Sınırı
JSTOR	:	Akademik Dergileri Arşivlemek İçin Amerika Birleşik Devletleri Merkezli Çevrimiçi Sistem, (Günlük Depolama)
NCP	:	Ulusal Kongre Partisi
NHBPS	:	Ulusal Hanehalkı Bütçesi ve Yoksulluk Anketi
NIF	:	Ulusal İslami Cephe
NLP	:	Naivasha Dil Politikası
NPL	:	Ulusal Yoksulluk Sınırı
PDF	:	Popüler Savunma Kuvvetleri
SDG	:	Sudanese Pound / Sudanlı Poundu
SEKN	:	Sosyal Dışlanma Bilgi Ağı
SEU	:	Sosyal Dışlama Birimi - Birleşik Krallık
UN	:	Birleşmiş Milletler
UNDP	:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü
%	:	Yüzde

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Tanımlarının Sınıflandırılması	6
Tablo 2. Negatif Durum ve Süreçler Tipolojisi	12
Tablo 3. 1993 Nüfus Sayımına Göre Sudan'da Etnik Bağlar ve Ana Dil	36
Tablo 4. Bölgelere Ve Yaşam Tarzlarına Göre 6 Yıl Ve Üzeri Nüfustaki Okur- Yazar Olmayanların Yüzdesi.....	40
Tablo 5. Okula Devam Etme Bazında 6 Yıl Ve Üzeri Nüfus Yüzdesi.....	40
Tablo 6. Kuzey ve Güney Arasında Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Birimlerinin Karşılaştırması	41
Tablo 7. Yoksulluk Temel Göstergeleri	45
Tablo 8. 2014-2015 Yoksulluk Sınırları (SDG)	46
Tablo 9. 2014-2015 Yılı Yoksulluk Değişim Oranı	46
Tablo 10. Kentsel/Kırsal Yerleşim Yeri Göre Yoksulluk Ölçütleri 2014-2015	47
Tablo 11. Sudan'da Yoksulluk İnsidansının Bölgelere Göre Dağılımı.....	52
Tablo 12. Sudan'da Hanehalkı Özelliklerine Göre Yoksulluk Dağılımı.....	53
Tablo 13. Sudan'da Hane Reisi Özelliklerine Göre Yoksulluk Dağılımı	55
Tablo 14. Gelir Kaynakları	58
Tablo 15. Sudan'da Cinsiyete Göre Ortalama Hanehalkı Geliri (Sdg).....	60
Tablo 16. Tutarlı Zaman Serisi Verilerine Ve Yeni Hedef Noktalarına Dayanan Sudan'ın İGE Eğilimleri	60
Tablo 17. Seçilen Ülke Ve Gruplara Göre Sudan'ın 2019 İHDI'si.....	62
Tablo 18. Demografik Durum	70
Tablo 19. Katılımcıların Etnik Grupları	71
Tablo 20. Medeni Durum	71
Tablo 21. Eğitim Durumu.....	71
Tablo 22. Çalışma Durumu	72
Tablo 23. Göç Durumu ve Nedenleri	73
Tablo 24. Aylık Ortalama Geliri - Sudanese Pound (SDG)	73
Tablo 25. Hanede Yaşayan Toplam Kişi Sayısı	74
Tablo 26. Evin Mülkiyet Durumu	74
Tablo 27. Oturduğunuz Konutun Türü Nedir?	75
Tablo 28. Hanede Kullanılan Suyu Nasıl Tedarik Ediyorsunuz?.....	75
Tablo 29. Ev İçerisinde Banyo Var mı?.....	75
Tablo 30. Hanede Kullandığınız Tuvalet İçin Hangisi Doğrudur?	76
Tablo 31. Oturduğunuz Konutu Nasıl Soğutuyorsunuz?.....	76
Tablo 32. Evde Yemek Pişirmede Hangi Kaynağı Kullanıyorsunuz?	76
Tablo 33. Konuttaki Oda Sayısı	77
Tablo 34. Son Bir Yıl İçerisinde Ödeyemediğiniz Faturanız Oldu mu?	77
Tablo 35. Ödenemeyen Faturalar	77
Tablo 36. Temel İhtiyaçlarınız Karşılama İçin Borçlandığınız Oluyor mu?.....	77
Tablo 37. Borçlarınızı Ödeyebiliyor musunuz?	78
Tablo 38. Sosyal Güvence Durumunuz?	78
Tablo 39. Sağlık Hizmetlerine Erişim Durumu	79
Tablo 40. Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeni	79
Tablo 41. Parasızlık Nedeniyle Tedavisini Ertelediğiniz Hastalık Durumu Oldu mu?	80
Tablo 42. Kendiniz Dahil Ailede Engelli Birey Var mı?	80

Tablo 43. Engellilik Türü	80
Tablo 44. Yardım Alma Durumu	81
Tablo 45. Eğlenme, Dinlenme ve Kültürel Faaliyetlerine Katılım Durumu	82
Tablo 46. Dışlanmanın Tür ve Boyutları	83
Tablo 47. Başkalarını Dışlamanın Tür ve Boyutları.....	85
Tablo 48. Cinsiyetiniz ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	88
Tablo 49. Cinsiyetiniz veGiyim-Kuşamınızdans Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	88
Tablo 50. Cinsiyetiniz ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	89
Tablo 51. Cinsiyetiniz ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	89
Tablo 52. Cinsiyetiniz ve Şivenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	89
Tablo 53. Cinsiyetiniz ve Yaşadığınız Semt/Mahalleden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	90
Tablo 54. Cinsiyetiniz ve Yaptığınız İşten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	90
Tablo 55. Cinsiyetiniz ve Dini İnanç / Sufi Emirlerden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	91
Tablo 56. Cinsiyetiniz ve İşsizlikten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	91
Tablo 57. Cinsiyetiniz ve Medeni Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	92
Tablo 58. Cinsiyetiniz ve Cinsiyetinizden Dolayı Kendinizi Hiç Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	92
Tablo 59. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Sağlık Hizmetlerine Erişimle İlgili Problem Yaşıyor musunuz? Sorularının Çapraz Tablosu	93
Tablo 60. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	93
Tablo 61. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	94
Tablo 62. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	94
Tablo 63. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Yaşadığınız Semt/Mahalleden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	95
Tablo 64. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Etnik Kökeni Farklı Komşuya Yönelik Düşünceniz? Sorularının Çapraz Tablosu	96
Tablo 65. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	97
Tablo 66. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama İçin Borçlandığınız Oluyor mu? Sorularının Çapraz Tablosu	98

Tablo 67. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Borçlarınızı Ödeyebiliyor musunuz? Sorularının Çapraz Tablosu	99
Tablo 68. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	100
Tablo 69. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Giyim-Kuşamınızdan Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	101
Tablo 70. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	102
Tablo 71. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Dini İnanç / Sufi Emirlerden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu	103
Tablo 72. Eğitim Durumunuz Nedir? ve İşsizlikten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu.....	104
Tablo 73. Sosyal Dışlanma Puanlarının Betimsel İstatistikleri	105
Tablo 74. Sosyal Dışlanma Ölçeği Puanlarının Etnik Gruplara Göre Anova Sonuçları.....	105
Tablo 75. Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi?	105

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Sudan’da Dil ve Etnik Dağılımı.....	35
Şekil 2. Bölgelere Göre Yoksulluk Oranı 2009/10	48
Şekil 3. Bölgelere Göre Yoksulluk Oranı 2014/15	48
Şekil 4. Sudan’da Kişi Başına Gelir (SDG).....	59
Şekil 5. Sudan’da Bölgelere Göre Kişi Başına Gelir Dağılımı 2015	59
Şekil 6. Sudan’ın 1990-2019 İGE Bileşen Endekslerindeki Eğilimler.....	61
Şekil 7. Yoksulluğa Sebep Olan Faktörler	86
Şekil 8. Yoksullukla Mücadelede Politikaları.....	87
Şekil 9. (+,-)10 Yıllık Periyotta Sudan’daki Yoksulluğun Değerlendirilmesi Genel Toplamda Beklentiler	87

GİRİŞ

Sosyal dışlanma kavramı, başta Avrupa Birliği üyesi ülkeler olmak üzere birçok ülkenin gündemine hâkimdir. Kavramın yeni ve çok yönlü olması nedeniyle literatürde henüz genel bir sosyal dışlanma tanımı oluşturulamamıştır. Sosyal dışlanma, yoksulluk tartışmalarına yeni bir boyut katmaktadır. Toplum, bireylerin birbirlerine karşı farklı sorumluluk ve yükümlülüklerinin olduğu bir ahlaki sistem olarak ele alınırsa, dışlama bu ahlaki sistemden bir kopuş olarak tanımlanabilmektedir. Bu tez araştırmasının konusu Sudan’da sosyal dışlanma süreci ve neden olduğu sonuçlarla yoksulluk ilişkisi üzerinedir. bep ve sonuçları ile yoksullukla olan ilişkisi değerlendirilmektedir.

Sosyal dışlanma, hem siyasi tartışmalarda hem de sosyal standart araştırmalarında ortak bir terim haline gelmektedir. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde devam eden yüksek işsizlik, yoksulluk riskleri ve piyasa ekonomisindeki değişiklikler, refah devleti politikası ve hükümet harcama kesintileri hakkında tartışmalara yol açmaktadır. Sosyal dışlanma kavramı, bu gelişmelerin bir sonucu olarak sosyal eşitsizliğin yeni boyutlarını vurgulamayı amaçlar ve son dönem yoksulluk araştırmalarının merkezindedir. Kısacası, yoksulluk tek başına finansal kaynak eksikliğine indirgenemez. Sosyal dışlanma, dinamik, çok boyutlu bir perspektiften sosyal hayata katılımın zayıf olasılıklarına odaklanmaktadır.

Sosyal dışlanma ve yoksulluk kavramlarını yalnızca gelir eksikliği, yetersiz gelir nedeniyle temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanamaması durumu olarak ifade etmeye çalışmak eksik bir yöntemdir. Toplumun bir üyesi olarak toplumsal yaşama katılmak isteyen bireylerin yaşadıkları yoksulluk ve toplumsal tüketim mallarına ulaşamamaları birçok yoksunluğa neden olmuştur. Bu bağlamda uyum, plansız kentleşme, sosyal marjinalleşme, sağlıksız çevre, işsizlik, kayıt dışı istihdam, kentsel organize suçlarda, verimsizlik, dinleyememe, yetersiz olarak sınıflandırılmaktadır.

Afrika'nın büyük bölümündeki çatışmalar, zayıf demokratik kurumların ve silahlı grupların çoğalmasının sonucu olmuştur. Sudan da bu ülkelerden birisidir. Sudan tarihsel geçmişi, yaşanan çatışmalar, yeniden insanın zorlukları ve otoriter bir rejimin sonucu olarak yoksulluk ve sosyal dışlanmanın en belirgin yaşandığı ülkelerden biri olmuştur. Sudan zengin doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen, ülke bu kaynakları verimli ve adil bir şekilde kullanmakta başarısız olmuştur. Afrika'nın en

geniş ülkesi olan Sudan’da Dünya Bankası verilerine göre 2000 yılında 366,17 ABD Doları olan kişi başına GSYH 2015 yılında en yüksek değeri olan 1909,74 Dolara ulaşmış; ancak 2019 yılında yeniden 441,51 Dolar’a gerilemiştir. Yoksulluk ve gıda güvensizliği Sudan’da sık görülen olaylardır ve nüfusun üçte birinden fazlasını etkilemektedir. Kentsel alanlarda yoksulluk oranı kırsal alanlara göre daha düşük olmasına rağmen, kentsel nüfusta gıda güvensizliği düzeyi kırsal alanlara göre çok daha yüksektir. Bunun nedeni, kentsel alanlarda nispeten daha yüksek gıda maliyetidir. Yoksulluk Sudan’ın kuzey eyaletlerinde ve Hartum şehrinin ilçelerinde en düşük seviyede olup, yoksulluğun en yoğun olduğu yerler güney ve batı eyaletlerindedir.

Bu tez çalışmanın amacı Sudan’da sosyal dışlanmanın dinamiklerini ve yoksullukla olan ilişkisini analiz etmektir. Bu amaçla teorik altyapı dikkate alınarak, sosyal dışlanmanın nedenleri, gerek anket gerekse yüzyüze yapılan görüşmeler yoluyla sosyal dışlanmanın boyutları ve yoksullukla olan ilişkisi incelenmektedir. Sosyal dışlanma perspektifi, kimin hak ve fırsatlardan, kim tarafından ve hangi mekanizmalarla mahrum bırakıldığı gibi soruların anlaşılmasını sağladığı için yoksulluğu anlamada büyük önem taşımaktadır. "Kırılganlık" kavramı ise bu tartışmada önemli bir bağlantı olarak görülmekte ve yalnızca yoksulluğun göreliliğini vurgulamakla kalmayarak, aynı zamanda insanların "diğer insanlar tarafından savunmasız bırakıldığı" yola da ışık tutması beklenmektedir.

Çalışma, anket yöntemi kullanılarak yapılan nicel bir çalışmadır. Sudan halkının özelliklerini belirlemeye yönelik sorular içeren anket, 2021 yılı Haziran-Eylül aylarında uygulanmıştır. Anket; demografik ve hanehalkı bilgileri, gelir, sağlık ve sosyal güvence, sosyal dışlanma boyutları ve yoksulluk özelliklerini içeren 58 sorudan oluşmaktadır. Anket çalışması ile ulaşılan 84 bireyden elde edilen veriler araştırma hipotezleri doğrultusunda analiz edilmiştir.

Çalışmanın temel hipotezi Sudan’da sosyal dışlanmanın en önemli nedeni yoksulluk ve etnik ayrımcılıktır. Hipotez doğrultusunda araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

- Farklı etnik kimlikler sosyal dışlanmaya neden olmaktadır?
- Düşük gelir sosyal dışlanma nedenimidir?

- Kentsel alanlarda yaşam maliyetlerinin yüksek olması sosyal dışlanmaya neden olmakta mıdır?
- Toplumsal cinsiyet sosyal dışlanmada ne ölçüde etkilidir?
- İşsizlik sosyal dışlanma nedenidir?

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sosyal dışlanma kavramının tanımı, tarihsel gelişimi, bileşimi ve boyutları ele alınmaktadır. Diğer yandan oluşumuna neden olan yapısal ve şahsa bağlı etkiler değerlendirilmiştir. Ayrıca sosyal dışlanma kavramının yoksulluktan farklı olup olmadığı tartışılmaktadır. İkinci bölümde yoksulluk kavramlarının nedenleri ve türleri incelenerek Sudan'da yoksulluğun dinamikleri değerlendirilmektedir. Özellikle Sudan'daki yoksulluk kavramından daha geniş bir kavram olan sosyal dışlanma kavramı, tezin ana konusunu anlamak için Sudan sosyal bilgileri üzerinden anlatılmıştır. Üçüncü bölümde sosyal dışlanma ve yoksulluk üzerine alan araştırması yapılmıştır. Çalışma, değerlendirme ve sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMI: ANLAMI, ÖLÇÜLMESİ VE TEMEL YAKLAŞIMLAR

1.1. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMININ TANIMI VE ANLAMI

Sosyal dışlanma için evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım veya ölçüt olmamasına rağmen, topluma katılım eksikliği, âlimler, devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları tarafından ortaya konan neredeyse tüm tanımların merkezinde yer almaktadır. Genel olarak, sosyal dışlanma, bireylerin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel hayata tam olarak katılmadıkları bir durumu ifade etmektedir (UN, 2016: 17).

Bununla birlikte konunun karmaşık, çok boyutlu ve klasik yoksulluktan çok farklı olduğu ve birbirinden farklı bakış açılarıyla değerlendirildiği çalışmalarda net bir şekilde görülmektedir. Wagle (2002), sosyal dışlanmayı “insanların yaşadıkları topluma tamamıyla katılımından kısmen ya da bütünüyle dışlanan birey ya da grupları gösteren bir süreç” şeklinde ifade etmektedir (Wagle, 2002: 156).

Katılım, gelir, istihdam, arsa ve barınma gibi maddi kaynaklara veya eğitim ve sağlık gibi hizmetlere erişememe, sosyal dışlanmaya neden olabilmektedir. Bununla birlikte demokratik katılım, ifade özgürlüğü ve iletişim kopukluğu, insan haklarına ve insan onuruna saygı gösterilmemesi de sosyal dışlanmanın önemli bir nedeni olabilmektedir. Bu nedenle, sosyal dışlanma yalnızca maddi yoksunluk değil, aynı zamanda yabancılaşma ve aşağılık duygularının yanı sıra önemli kararlar üzerinde kontrol eksikliğidir. Neredeyse tüm ülkelerde, değişen derecelerde, yaş, cinsiyet, sakatlık, ırk, etnik, köken, din, göç durumu, sosyo-ekonomik durum, ikamet yeri, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği zamanla sosyal dışlanma için temel teşkil etmektedir (Castillo, 1994:196, Silver, 1994: 535).

Avrupa Konseyi'ne göre sosyal dışlanma; “Yoksulluk, temel eğitim/beceriden yoksunluk veya ayrımcılık nedeniyle bireylerin toplumdan uzaklaştırılması ve toplumsal hayata diledikleri gibi katılmalarının engellenmesi sürecidir.” Dışlanma, ekonomik yaşamda, temel eğitim ve becerilerin inkarında veya siyasi veya kültürel ayrımcılıkta ortaya çıkabilmektedir (Adman ve Keyder, 2007: 83).Silver, sosyal dışlanmayı ortaya çıkış sürecine ve nedenlerine göre farklı sosyal modelleri göz

önünde bulundurarak üç modelle açıklamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede anlatılmaya çalışılan modeller: dayanışma, uzmanlaşma ve tekeldir.

Sosyal dışlanma kavramı ortaya çıkmadan önce, sosyal dışlanma hakkında konuşurken “ırk” veya “mezhep” gibi başka terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Uzun bir süre insan toplumları birçok sınıf, kültür ve cinsiyet ayrımından muzdaripti. Bunun sonucunda, ırk ayrımcılığı, sınıf nefreti, ezilmiş sınıflar, kadın eşitliği, cinsiyet kavramları vb. gibi farklılaşmanın bazı tezahürlerini vurgulayan birçok terim ve kavram ortaya çıkmıştır. Örneğin, siyahlar beyazların dünyasından dışlanmakta, dini ve etnik azınlıklar toplumsal çoğunluktan dışlanmakta, fakirler zenginlerin cennetinden dışlanmaktadır. Benzer şekilde alt sınıflar aristokrat sınıftan dışlanmakta ve marjinalleştirilmektedir. Diğer yandan ataerkil toplumlarda kadınlar haklarından mahrum bırakılmakta ve dışlanmaktadır. Böylece orta sınıflar aşınarak sınıf farklılıkları ve izolasyon yıllarca sürdürülmüştür. Böylece, orta sınıfların aşınmasının, sınıf farklılıkları ve izolasyon sürdürülmektedir. Böylece, orta sınıfların aşınmasının, sınıf farklılıkları ve izolasyon sürdürülmektedir. Bu, toplum sınıflarını bir araya getirmede bir faktör olabilmektedir (Silver, 1994’ den aktaran Şahin, 2009: 34).

Farrington (2002:1) sosyal dışlanmanın tanımlarını süreç, insan ve çevre bağlamında ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo1). Buna göre Farrington’un sınıflandırması, işgücü piyasalarına yaptığı vurgu ile hanehalklarının gelirleri nedeniyle yoksul olmaları ya da kurumsal nedenlerle yoksul olmalarına göre dışlanmamaları veya savunmasız kalmaları olasılığını mümkün kılmaktadır. Ancak Farrington’un sınıflandırmasının sosyal dışlanmanın karmaşıklığını ortaya çıkarma yeteneği kaçınılmaz olarak sınırlıdır. Örneğin siyasi ya da kültürel formlar (etnik ayrım gibi) bu yaklaşımda görülmemektedir.

Sosyal dışlanma teriminin kökenlerini ve gelişimini izlemeye çalışırken, bu terimin, ilk olarak 1974’te Fransa’da Lenoir René tarafından kullanılmıştır. Aynı zamanda Sosyal Hizmet Dışışleri Bakanlığı, fiziksel engelli, zihinsel engelli ve sosyal açıdan tutarsız bireyler, sosyal sorunları olan, sosyal güvencesi olmayan bireylere atıfta bulunmak için kullanmıştır. Bu anlamda sosyal dışlanma birey ile toplum arasındaki ilişkilerin kopmasına neden olmaktadır. Lenoir, sosyal uyumu güçlendirmek için ekonomik koşulların iyileştirme ihtiyacını kabul etmektedir.

Lenoir'in tezlerini takip eden yıllarda kavramı toplumlarına ve sosyal yaşamın çeşitli alanlarına kısmen veya tamamen katılımdan yoksun tüm insanları kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Beall, 2002: 6).

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Tanımlarının Sınıflandırılması

Tanım Sınıfı	Tanım Başlığı	Açıklama
Süreçler	Koşullar ve Süreçler	Dışlanma, dışlanmış olma hali ve dışlanan haline gelme sürecidir.
	Çok-Boyutluluk	Farklı kaynaklar ve farklı süreçler dinamik bir biçimde çalışarak sosyal dışlanmaya neden olurlar.
	Bağlantılılık	Dışlanma süreçleri ve sonuçları birbiriyle kısır döngü içinde birleşir ve bütünleşirler.
İnsanlar	Sosyal İlişkiler	İnsanlar ve bir topluluk arasındaki bağların kopması topluma katılımı engeller.
	Dışlananlar	Dışlanma bireyler, gruplar ve bir bütün olarak toplum anlamında kavranabilir ve bununla birlikte herkesi etkiler.
Çevre	Ekonomi ve İşgücü Pazarı	Dışlanma öncelikle işgücü piyasasında başlamakta, verim alamamaktan kaynaklanmaktadır.
	Sosyal Sistemler	Dışlanma sosyal sistemlerin çöküşüyle ortaya çıkar: sosyal, ekonomik, kurumsal, bölgesel ve ekonomik sorunlar bunu takip eder.
	Kaynaklar ve Beklentiler	Sosyal dışlanma kaynak yetersizliği olarak ya da beklenti yoksulluğu olarak görülür ve bu nedenle istenmeden gerçekleşen bir durumdur.

Kaynak: Farrington, 2002: 1-2'den aktaran Şahin, 2009: 24.

Fransa nüfusunun onda biri refah devletinin sosyal sigorta sistemi dışında kalan savunmasız kesimden oluştuğu bilinmektedir. Bu bağlamda Fransa'da sosyal olarak dışlanan bireylerin varlığı "sosyal dışlanma" kavramının kısa süre içerisinde diğer gelişmiş ülkelerde de kullanılmaya başlamasına neden olmuştur. Örneğin Avrupa Birliği 2010 yılını "Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadele Avrupa Yılı" ilan etmiştir (Saith, 2001: 3).

Yirminci yüzyılın sonlarında yeni anlamını kazanan bu kavram, İngiltere'de İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle daha da öne çıkmıştır ve o sırada İngiltere Başbakanı

“Sosyal Dışlama Birimi” (SEU) adını verdiği bir kurum oluşturmuştur. Bu kurumun yaptığı araştırmada dört bin mahallede yaşayanların, konut ve sosyal dışlanma sıkıntısı çektiği ortaya çıkmıştır. Araştırılan bu mahallelerde işsizliğin yüksek oranı ve suç oranlarının yüksekliği nedeniyle barınma ve eğitim seviyesinin kötü olduğu giriş ve çıkışların başkaları için adeta yasak olduğu mekanlara dönüşmektedir.

Kavramın ideolojik kaymaları (dışlanma), geleneksel olarak muhafazakar argümanlar dahilinde yoksullukla ilişkilendirildikten sonra Britanya'da oldukça netleşmeye başlamaktadır. Modern İngiliz “dışlama” tanımı, bir bireyin genel olarak kabul edilen faaliyetlere katılmak istediğinde sosyal olarak dışlandığını göstermektedir. Bu tanımla, "dışlanmanın" bireysel iradenin dışına yerleştirildiği görülmektedir (Alhawrani, 2012:235).

Yirminci yüzyılın sonlarından itibaren kavrama olan ilgi artmaktadır ve belirli bir toplumun üyelerinin sosyal farklılıklarını birleştirerek, bazı bireylere ve gruplara zararın imyelerini ve sonuçlarını üreten ve ekonomik, sosyal, politik ve politik katılım için becerilerden ve fırsatlardan yoksun bırakma (yoksunluk) farklı anlamlar kazanmaktadır. Kavramı tanımlarken, "sosyal dışlanma" nın, literatürde olduğu gibi "Güçsüzleştirme" veya "Güçsüzlük" terimiyle ifade edilmektedir, Dolayısıyla dışlama, bir bireyin veya bir grubun bir toplumdaki ekonomik, sosyal, politik ve kültürel faaliyetlere katılmasını engelleyen bir durumdur (Abdul-moti 2009:20).

Dışlanma, dört ana boyutta ekonomik, politik, sosyal ve kültürel etkileşime giren eşitsiz güç ilişkilerinin neden olduğu dinamik, çok boyutlu süreçlerden oluşmaktadır ve birey, ev, grup, topluluk, ülke ve küresel düzeyler dahil olmak üzere farklı seviyelerdedir. Kaynaklara, kapasitelere ve sağlıkta eşitsizliklere yol açan haklara eşit olmayan erişim ile karakterize edilen bir dahil etme / hariç tutma ile sonuçlanmaktadır (Popay vd., 2008: 2).

Sosyal dışlanma karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Kaynakların, hakların, malların ve hizmetlerin eksikliği ya da reddedilmesi, ekonomik, sosyal, kültürel, politik arenada olsun olmasın, toplumdaki insanların çoğunluğu için geçerli olan normal ilişkilere ve faaliyetlere katılamamayı içermektedir. Hem bireylerin yaşam kalitesini, hem de bir bütün olarak toplumun eşitliği ve uyumunu etkilemektedir (Levitas vd., 2007: 25).

1.1.1.Sosyal Dışlanma, Yoksulluk ve Yoksunluk

Sosyal dışlanma, bir insanın topluma sosyal entegrasyonunu belirleyen herhangi bir sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemden tamamen veya kısmen kapatılmasını içeren dinamik bir süreçtir. Sosyal dışlanmanın dinamik yapısı, olayların ve koşulların bireyin yaşam boyu deneyimlerini değiştirdiği bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Sosyal dışlanma, içinde bireylerin geliştiği bir sistemde var olduğu ilişkiyel bir süreçtir (Adam and Potvin, 2017: 780).

Sosyal dışlanma kavramı, toplumda yaygın olan, sistem tarafından belirlenen ve yapılan ve yeniden ürettikleri farklı hususlara göre toplumdaki bireyleri ve grupları dışlamak ve marjinalleştirmek için çalışan, birbirine bağlı ve çeşitli politik, ekonomik, kültürel ve sosyal özelliklere ve boyutlara sahip bir grup sosyo-politik kalıp olarak kullanılmaktadır. Sosyal yaşam bağlamında, birçok grup birçok sosyal tesise erişim ve katılımdan yoksun kalabilmektedir. "Sosyal dışlanma", bireyleri her düzeyde eşit vatandaşlık haklarından mahrum etmek anlamına gelmekte, üretime ve tüketime katılım, siyasi çalışma, yönetişime katılım, idare ve sosyal etkileşime katılım mahrum kalınan haklardan bazılarıdır (Mok and Lau, 2014).

Sosyal dışlanma, en basit haliyle toplumdaki bazı gruplarının dışlanması, ekonomik, sosyal ve politik hayata etkin bir şekilde katılamaması olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile."sosyal dışlanma", kaynaklara erişimin olmaması, bunlardan yararlanamama ve bu kaynaklara erişimi ve bunların kullanımını teşvik eden hakların ve fırsatların reddedilmesidir. Bessis (1995), "sosyal dışlanma" kavramının, kaynakların ve hakların reddedilmesi ile tanımlandığına, bunun yanı sıra engelleyen bir dizi faktör olduğunu belirtmektedir. Bessis sosyal dışlanmanın bireyleri ayırdığını, para ve gelir durumunun dışlanma yüzdesini ve şeklini belirlemede temel bir faktör olmasına rağmen, "sosyal dışlanma" nın zorunlu olarak para eksikliği, yani yoksulluk anlamına gelmediğini ifade etmektedir.

Anthony Giddens, bugün çoğu akademisyenin "ezilmiş sınıf" kavramından ziyade "sosyal dışlanma" kavramını kullandığını belirtmiştir. Ayrıca bu kavramı ilk tanımlayanların sosyologlar olduğunu, ancak bu terimi son zamanlarda eşitsizlik olgusunun ana kaynaklarından birine atıfta bulunmak için diğerlerinden daha fazla kullananların politikacılar olduğunu söylemiştir. Bu kavram, geniş sosyal hayata tam anlamıyla katılmak için çok sayıda bireyin önünde yolların kapatıldığını ifade

etmektedir. Giddens, çağdaş toplumlarda iki tür "sosyal dışlanma" olduğunu açıklamıştır: Birincisi, toplumun sağladığı fırsatların ana akışından izole edilen ve en altta olanların istemsiz dışlanması; ikincisi, bazen zengin olan genel grupların sistemlerden çekildiği gönüllü dışlanmadır. Sözde elit gruplar olarak nitelendirilen bu gruplar, toplumun geri kalanından izole bir şekilde duvarlarla çevrili toplumlarda yaşarlar ve halk sağlığı sistemlerinden, halk eğitiminden ve geniş toplulukta bulunan diğer hizmetlerden çekilerek yaşamlarını sürdürürler (Hills, Logrin ve Pisho 2007:2).

Dosyal dışlanma, karmaşık ve çok boyutlu bir süreç olarak görülmekte, kaynakların, hakların, malların ve hizmetlerin eksikliğini veya yoksunluğu olarak belirtilmektedir. Aynı zamanda, bireylerin yaşamlarının kalitesini, eşitliği ve toplumdaki uyumu etkilediği için, toplumdaki insanların çoğunluğunun ekonomik, sosyal, kültürel veya politik alanlarda mevcut olan normal ilişkilere ve faaliyetlere katılmadığını da göstermektedir (Lakshmanasamy, 2013: 23).

Weber, "dışlanmayı" bir sosyal izolasyon biçimi olarak görmektedir. Bu kilitlenmenin, bir miktar koruma ve tahakküm gerektiren bazı kazançlar, ganimetler ve çıkarlar tarafından sahiplenilmesinden kaynaklanan faktörlerin arka planında ortaya çıkması doğaldır. "Dışlanma", bazılarının, başka bir gruba boyun eğdirerek, ayrıcalıklı bir pozisyon elde etme girişimidir (Hills, Logrin ve Pisho 2007:20).

Barry, sosyal dışlanmanın, insanların eskiden "yoksulluk" olarak adlandırdıkları şeyin yeniden adlandırılmasından başka bir şey olmadığına inanırken, sosyal dışlanmanın sözde prosedürel tanımı, bireyin toplumun temel faaliyetlerine katılmaması halinde sosyal olarak dışlandığı için katılım fikrine odaklanmaktadır. Özellikle otoriter sistemlere sahip toplumlarda, katılımsızlık gönüllü bir seçim ve zorla dışlama olabileceğinden, dışlama biçimlerini ve kalıplarını anlamamanın yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Kamusal hayata etkin bir şekilde katılmalarına izin vermeyen zorlayıcı bir sosyal izolasyonda nesnel ötekileri marjinalize etme karşılığında otoriterliği meşrulaştırarak ve otoritenin meşruiyeti fikrini oluşturarak dışlanmanın tezahürlerinin ideolojik sistemlerin üretimini desteklemektedir.

Robin, "sosyal dışlanma"nın, işsizlik, zayıf beceriler, düşük gelir, yoksul veya gecekondular, kötü sağlık ve çevre, yüksek suç oranları ve parçalanma gibi dışlanmanın etkisiyle ilişkili bir dizi sorundan muzdarip bireylerin veya bölgelerin başına gelebileceklerin kısaltması olduğunu ifade etmektedir. Robin ayrıca, 15'ten az

dışlanma türü olduğunu söylemiş ve bu türler arasında: sosyal marjinalleşme, maddi yoksunluk, toplumun kabulü, refah devletinden dışlanma, uzun vadeli yoksulluk, mevcut asgari yaşamdan dışlanma ve dışlanma ırk veya cinsiyetin temeli, aileden, politik ve ekonomik yaşamdan dışlanma, işgücü piyasasından dışlanma bulunmaktadır (Peace, 2001: 17).

Burchardt vd. (2002) sosyal dışlanmayı temel sosyal faaliyetlere katılım eksikliği olarak tanımlamakta ve dört boyut içerdiğini ifade etmektedir.

- Tüketmeme (mal, hizmet satın alma ve bir ev sahibi olma) ve bir tasarruf sistemine sahip olma (birikim ve emekli maaşlarına sahip olma),
- Sosyo-ekonomik faaliyetlere katılım eksikliği (istihdam olanakları, gelir düzeyi, eğitim, öğretim, kamu hizmetleri),
- Yerel ve ulusal düzeylerde karar alma sürecine katılım yoluyla siyasi katılım eksikliği,
- sosyal etkileşim eksikliği - Yerel toplulukta ve ardından ulusal düzeyde aile entegrasyonu, koruma, dayanışma ve entegrasyon (Burchardt, vd., 2002: 30-43)

Bessis'e göresosyal dışlanma üç boyutludur: Birincisi, işten dışlanma gibi doğrudan yoksulluktan kaynaklanan ekonomik boyut ve dolayısıyla düzenli bir gelirden mahrum kalmadır. İkincisi, sosyal boyut, bireyin toplumdaki konumu ile ilgilidir, sosyal ve dayanışmada bir kopmaya yol açmaktadır. Üçüncüsü, siyasi sistemlerinin tamamından veya bir kısmından yoksun bırakılan kadınlar, etnik ve dini gruplar gibi nüfusun bazı gruplarının ve azınlıkların veya göçmenlerin ve insan haklarının durumuyla ilgili siyasi boyuttur. Bessis, modern çağdaki sosyal dışlanmanın nedenleri arasında, toplum üyelerinin büyük çoğunluğuna zayıf eğitim sağlanması ve iyi eğitimin toplumdaki belirli bir grupla sınırlandırılması gerektiğini öne sürmektedir.

Sosyal dışlanmanın birçok özelliği vardır: İlk özellik temasla belirlenmektedir. İlişkisel, toplumdaki bireyler ve gruplar arasındaki ilişkileri veya aralarındaki farklılığı ve eşit olmayan toplumsal katılımı ifade etmektedir. İkinci özellik, dinamiklik ve kümülatiflik ile tanımlanır. Burada "sosyal dışlanma", geçmiş deneyimlerin bir sonucu olarak mevcut deneyimlerin oluştuğu ve dolayısıyla gelecekteki deneyimleri ve yaşam koşullarını etkileyen kümülatif ve evrimsel

süreçlerle karakterize edilmektedir. Üçüncü özellik, görelilik tarafından belirlenir, burada "sosyal dışlanma", bir toplumu diğerinden ayıran toplumsal normların ışığında ölçülür ve daha sonra ölçüldüğünde, değerlendirme yer ve zaman açısından farklılık gösterir, yani yargı mutlak değildir. Dördüncü özellik ise çok boyutlu olmasıdır. Bu bağlamda "sosyal dışlanma" ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve coğrafi ve vatandaşlık dahil olmak üzere birçok boyutla tanımlanmaktadır. Beşinci özellik güçtür. Sosyal dışlanma, gücü kontrol edebilen, karar verebilen ve uygulayabilenlerin iradesini ifade etmektedir (Scutella, vd., 2009: 12)

Bir kavram olarak "dışlanma" nın farklı ve çok çeşitli bilimsel tanımlarının olduğu ifade edilebilir. Ancak bu tanımlar genel olarak dışlamanın insanı politik olarak sosyal yapının ana bileşenlerinden biri olarak görmeyecek şekilde ekonomik, sosyal ve politik sistemin dışına itmeyi amaçladığı konusunda hemfikirdir. Ekonomik, sosyal ve kültürel, tüm biçimleriyle, politik, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla "dışlanma", yalnızca bununla başa çıkması için sosyal mühendisliği gerektiren bir sorun değil, daha çok iç ve dış güç derecelerindeki farklılığa dayanan yapısal bir sorundur, çünkü dışlama, bireylerin katılımının yokluğunu ve sosyal ağların oynadığı rolün sona ermesini yansıtır. Bir yandan toplumsal güçler, diğer yandan da devletin toplumsal güçlerinin çıkarları ve sesleri arasındaki bağlantıyı, toplumsal eşitsizliği biriktiren, toplumu izolasyona ve zayıflığa iten mesele olarak değerlendirilmektedir (Komter, 1996: 299-316). Bu nedenle, "sosyal dışlanma" zorunlu olarak para eksikliği, yani yoksulluk anlamına gelmemektedir. Ancak para ve gelir düşüklüğü, dışlanmayı etkileyen önde gelen temel faktördür. Sosyal dışlanma, yoksulluktan ve aynı zamanda ekonomik eşitsizlikten farklı bir olgudur. Sosyal dışlanma kişisel bir mesele değildir, ne bireysel yeteneklerdeki düşüşten kaynaklanmamaktadır, ne de belirli bir sosyal yapının ürünü, belirli vizyonları ve bunun performansının bir göstergesini temsil etmektedir. Sosyal dışlama bireylerin ve grupların ekonomik, politik ve kültürel katılımdan yararlanmasını engellenmesini ifade etmektedir (Bessis, 1995).

1.1.2. Sosyal Dışlanma ve Kutuplaşma

Kutuplaşma ile dışlanma arasındaki ilk bağlantıyı kavramsallaştırma yolu (aynı zamanda süreç olarak dışlanma), eşitsizlik ve yoksulluk durumunun süreç içerisinde devlet fikrine karşılık geldiği görülmektedir. Eşitsizlik, bir süreç içerisindeki bütün

bir dağıtımını kapsamaktadır. Yoksulluk, bu dağıtımın bir bölümünü aynı zamanda sosyal dışlanmayı süreç olarak kapsamaktadır. Bu, Tablo 2 ile netleştirilebilir.

Tablo 2. Negatif Durum ve Süreçler Tipolojisi

		Dağıtım	
		Bütün	Bölüm
Boyut	Devlet	Eşitsizliği	Yoksulluk
	Süreç	Polarizasyon	Sosyal Dışlanma

Kaynak: Fischer, 2008: 21

Buradaki kutuplaşma, kutuplaşmış bir durumdan ziyade artan eşitsizlik ya da asimetrisi ifade etmektedir. İlk kullanım, erken gelişme ekonomisinde nasıl kullanıldığını göstermektedir. İkinci kullanım ise, mevcut ana akım iktisatta, gelir dağılımlarını tanımlamak için bir yoğunluk fonksiyonu olarak polarizasyon (polarize bir dağıtım) nasıl kullanıldığını göstermektedir.

Yükselen gelir eşitsizliği, kutuplaşmanın olası bir boyutunu (yani gelir dağılımında kutuplaşma) kavramsallaştırmanın basit bir yoludur, ancak kavram çok daha fazla boyut içermektedir. Örneğin, erken gelişme ekonomisinde, bir ekonominin farklı sektörlerinde veya uluslararası ekonomideki verimlilik ve teknolojik seviyelerin giderek yaygınlaşmasını tanımlamak için sıklıkla kullanılmıştır.

Diğer kutuplaşmaların mekansal, demeli, kurumsal ve sosyal boyutları vardır. Mekansal kutuplaşma, zengin ve fakir bölgeler veya kentsel ve kırsal alanlar arasındaki genişlemede eşitsizliği içermektedir. Parasal kutuplaşma emek hiyerarşisinin üst ve alt tabakalar arasında artan parasal oranlar arasındaki artan eşitsizlik anlamına gelmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, üretkenliklerin kutuplaşmasından ya da üst tabakaların alt tabakalarda ücretlendirmeyi bastırırken kendi ücretlerini şişirmelerini sağlayan bir güç kutuplaşmasından türetilir. Bu, istihdam ve üretimin ülkeler arasında nasıl dağıldığına bağlı olarak artan gelir eşitsizliğini içerebilir veya içermeyebilir. Kurumsal kutuplaşma, bir sosyal sistemin üst katmanındaki gittikçe daha karmaşık kurallar ve normlar daha düşük seviyelerde çalışanlardan ayrıldığında ve genellikle yoğunlaştırılmış güç, mülkiyet veya karar verme konsantrasyonlarına dayandığında ortaya çıkmaktadır. Sosyal kutuplaşma, gruplar arasında ya da sosyal tabakaların daha düzenli hale gelip belirginleştiğinde,

servet eşitsizlikleriyle yakınlaşan eğitimdeki eşitsizlik gibi çoklu eşitsizlik biçimlerinin yakınsaması nedeniyle belirginleştiği anlamına gelmektedir.

Durum ile süreç arasındaki ayırım kurulduktan sonra, süreçlerin başlangıç konumlarından bağımsız olarak kurulduğu görülebilir. Gelir kutuplaşması durumunda bu açıktır; kutuplaşma başlangıç noktasından bağımsız olarak eşitsizlikteki artışlara bağlanabilir. Polarizasyon, çok eşit bir başlangıç pozisyonundan (yani reform döneminin başında Çin veya Komünizmin çöküşünde Rusya) veya başka bir şekilde çok eşitsiz bir başlangıç pozisyonundan yani 1980'lerde ve 1990'larda Latin Amerika'nın çoğunda eşitsizliğin artmasıyla ortaya çıkabilir

Bu kavrayışı bir süreç olarak sosyal dışlanma anlayışına dönüştürmek için, bu anlamda dışlama, hiyerarşi içindeki konumundan bağımsız olarak bir sosyal hiyerarşinin bir veya daha fazla boyutu boyunca meydana gelen tıkanma veya itme baskıları anlamına gelmektedir. Dışlama, hiyerarşi içindeki aşağı doğru hareketlere veya yukarı doğru hareketlerin başka şekilde kısıtlanmasına neden olabilir, ancak analitik terimlerle bu sonuçlar hiyerarşi içindeki herhangi biri için olabilir. Başka bir deyişle, dışlanma sosyal hiyerarşi boyunca dikey olarak gerçekleşirken, yoksulluk sosyal hiyerarşinin en sonunda yatay olarak gerçekleşmektedir. Mutlak ya da göreceli yoksulluk, yetenek yetersizliği ya da yoksulluğun belirlenmesinde katılımcı yaklaşımlar arasındaki tek fark, bu alt konumun belirlenmesi yolundadır. Buna karşılık, dışlama, yoksulluk olmadığında ortaya çıkabildiği düşünüldüğünde, tüm bu yaklaşımlar teorik olarak farklılaşmaktadır.

Bu mantığı takiben dışlanma, yoksulluk ile örtüşebilir, ama yoksulluk değildir. Dışlayıcı süreçler çeşitli durumlara veya sonuçlara yol açmaktadır; mutlak yoksulluk böyle bir sonuç olabilir veya başka bir şekilde dışlanmaya yol açan bir faktör olabilir, ancak zorunlu değildir. Ayrıca, dışlama kendini bir yetenek hatası olarak tanımlaması dışında, yetenek yetmezliğinin kurucusu olarak tanımlanamaz ve yetenek yetersizliği için bir araç olabilir veya olmayabilir (Sen, 2000). Dışlanma, göreceli yoksulluk olarak tanımlanamaz, nispeten fakir olmayanların dışlayıcı engeller ya da itmelerle karşı karşıya kalmaları mümkün değildir. Bu nedenle, dışlanma, bir sosyal hiyerarşi (veya gelir dağılımı) genelinde tanımlanabileceği düşünüldüğünde verilen diğer kavramlarla aynı değildir; oysa yoksulluk yalnızca bir hiyerarşinin alt ucunda bulunmaktadır.

İlgili süreçler olarak kutuplaşma ve dışlanma. Bu dışlama açıklamaların ardından, dışlamanın kutuplaşma ile nasıl üretilebileceği açıktır. Gelir dağılımı açısından basit bir kavramsallaştırma yapılabilir. Gelir polarizasyonu gerçekleştiğinde, tipik olarak dağıtımın ortasında ve muhtemelen üst uçta (zenginlik değeri yerine insan sayısı) meydana gelen dağılımın etkili bir şekilde incelenmesi söz konusudur. Bu inceleme sosyal, emek veya servet hiyerarşilerinde aşağı yönlü hareketlerle gerçekleşmektedir. Bu aşağı doğru hareketler, itme veya tıkanmanın yapısal, kurumsal veya aracı süreçleri (ilk olarak kutuplaşmanın nedeninin bir parçası olabilir) nedeniyle ortaya çıktıklarında dışlanma olarak kabul edilebilmektedir. ABD'nin Bush Junior (Weller ve Staub, ABD) örneğinde olduğu gibi, kutuplaşma sürecinde, muhtemelen potansiyel olarak en büyük aşağıya doğru yer değiştirmeyle karşılaşan orta tabaka olduğu göz önüne alındığında, dışlanmanın önemi ortaya çıkmaktadır (Dorling vd., 2007).

Alt tabakalar, yukarıdan aşağı doğru hareketleri nedeniyle ya da yukarı doğru hareketlilik kısıtlamaları nedeniyle daha rekabetçi bir baskı yaşayacaktır ve bu, alt tabaka içinde kayda değer miktarda çalkalamaya neden olacaktır. Ancak, tüm yoksulların burada tanımlanan anlamda dışlanma yaşaması gerekmemektedir. Nitekim, çoğu, örneğin kentsel işgücü piyasasına entegrasyonu az olan veya hiç olmayan göçebe hanelerde olduğu gibi, daha yüksek seviyelerde çalkalamalardan izole edilmiş olabilir. Dışlanma yaşayan alt tabakalarda olanlar arasında, bunu üst tabakalardan itmek yerine yukarı doğru hareketliliğin engellenmesi olarak daha fazla deneyimleyeceklerdir ve sosyal hiyerarşi içindeki göreceli konumları değişmeyebilir. Aksine, göreceli pozisyon kaybı açısından en büyük güvensizlik, çoğu zaman kentsel alanlarda veya ekonominin büyümeyi tetikleyen sektörlerinde rekabet eden çeşitli orta tabakalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu anlamda, büyüme ve yoksulluğu azaltma bağlamında bile yoğunlaştırıcı dışlayıcı baskıları görmek çoğu zaman mümkündür.

Buna belirgin bir örnek, Çin hükümetinin bir göçebeyi Qinghai'deki kasabalara yerleştirme çabalarıyla ilgili bir INGO araştırmasında görülmektedir. INGO araştırmacısı, örnekleminde en çok kaybeden ve en çok hoşnutsuz kalanların daha zengin olduğunu belirtmiştir. Bağımsız ve zengin bir geçim durumundan küçük kasaba gettolarındaki devlet refahına bağımlı olan büyük sürüleri olan göçebelere arasında, önceki sürülerin asgari geçim seviyesini garanti etmek için çok küçük olan yoksul göçmenler, küçük kasabalarda zengin göçebelere göre, değişimden çok daha mutlu

görünüyorlardı. Bu ve benzeri durumlarda, hükümet politikalarına karşı en güçlü direnişin bir toplumun daha zengin üyelerinden ortaya çıkması beklenmektedir. Fakat bu araştırmada yoksulların daha fazla direniş gösterdiği görülmüştür (Fischer, 2008: 25).

1.2. SOSYAL DIŞLANMANIN TARİHÇESİ

Sosyal dışlanma kavramı, Aristoteles'e kadar uzanan eski bir kavram olarak anlaşılrsa da, bu sürecin çok daha modern ve test edilebilir bir anlayışı, 1974'te Fransız Gaullist hükümetinin Dışişleri Bakanı René Lenoir tarafından önerilmektedir. Ancak terim daha çok AB ülkelerinde kullanılmaktadır. Latin Amerika kökenli olan “kenardalık” ve Amerika kökenli “alt sınıf” kavramları da bu kavramların benzeridir (Buğra vd., 2003: 20).

Lenoir'den etkilenen Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID), sosyal dışlanmayı “etnik kökenleri, ırkları, dinleri, cinsel yönelimleri, kastları, kökenleri, cinsiyetleri temelinde ayrımcılığa uğrayan belirli grupların sistematik olarak dezavantajlı hale geldiği bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yaş, engellilik, HIV durumu, göçmenlik durumu veya yaşadıkları yer bireyleri dezavantajlı kılan başlıca nedenlerdir. Ayrımcılık hukuk sistemi veya eğitim ve sağlık hizmetleri gibi kamu kurumlarında ve hane halkı gibi sosyal kurumlarda meydana gelebilmektedir”(DFID, 2005: 3).

Sosyal dışlanma, çeşitli akademisyenler ve dernekler tarafından geniş çapta tanımlanan bir kavramdır. Birleşik Krallık Sosyal Dışlama Birimi (SEU), sosyal dışlanmayı, düşük gelir, yüksek suç ortalamaları, temel sağlık hizmetlerinin eksikliği, kötü barınma ve aile parçalanması gibi ilgili sorunların bir karışımından muzdarip bireyleri veya alanları ayıran bir kavram olarak tanımlamaktadır (Levitas , 2007).

1980’li yıllarda sosyal dışlanmışlık kavramı üst düzeyde kendini göstermiştir. Sosyal entegrasyonu tanımlayan ekonomik, sosyal, kültürel ve politik hayata katılımdaki zorluklar yoluyla sosyal ana akımdan yabancılaşma olarak da tanımlamaktadır. Sosyal dışlanma, sunulan tüm versiyonlarda çok yönlü bir problem olarak kavramsallaştırılmıştır. Sosyal dışlanma, özellikle yoksulluk, düşük gelir gibi, çok boyutlu olarak belirlendiğinde, yoksullukla ilişkilendirilmektedir. Bu durum,

dışlanmayı günümüzde AB'nin en temel sosyal politika tartışmalarının odağına taşımıştır (Sapançalı, 2005: 52).

Fitzpatrick ve diğerleri (2006:1250), sosyal dışlanmayı, belirli kişilerin ait oldukları anaakımın dışında kaldığı süreçler olarak ele almışlardır. Bunu, belirli grupların veya kişilerin 'diğerleri' olarak kategorize edildiği ve ikinci sınıf vatandaşlık verildiği topluluk içindeki fenomeni olarak ifade etmişlerdir.

Sosyal dışlanma, elbette sosyal olarak inşa edilmiş bir kavramdır. Bir dereceye kadar, neyin 'normal' olarak algılandığına dair bir fikre bağlanmaktadır. Refah devletlerinin ve yeterli yaşam standartlarının neredeyse bulunmadığı çoğu gelişmekte olan ülkede, neyin 'normal olduğunu tanımlamak zordur. Buna göre, dışlayıcı boyutlar temelinde insanların dışlanması, dışlayan toplum tarafından 'normal' olarak kabul edilebilmektedir (Khan, 2012: 5).

Avrupa Birliği, 1990'lardan bu yana sosyal olarak dışlanmış insan sayısındaki artışın Avrupa'nın gelecekteki siyasi, sosyal ve ekonomik entegrasyonunu tehlikeye atacağı sonucuna varmıştır (Sunal, 2008: 65). Avrupa Komisyonu tarafından 1993 yılında yayınlanan Yeşil Kitapta, “Zenginlik ve fırsat paylaşımında sosyal dışlanma ile artan memnuniyetsizlik; insanları umutsuzluk, şiddet ve uyuşturucu gibi yıkıcı davranışlara itme riskini artırmaktadır” ve “Güvensizlik, geleceğe yönelik korku yaratır, bu da beraberinde içe dönüklük, ırkçılık ve yabancılara yabancılaşmayı getirir; sosyal ve politik politikalarda aşırı milliyetçi tutumlar sergilenir” cümleleri yer almaktadır (Lovering, 1998: 12'den aktaran Fert, 2007: 173).

AB, sosyal dışlanmaya maddi boyutunun dışında analitik bir bakış açısıyla yaklaşmış ve bu bağlamda sosyal dışlanma sürecini oluşturan önemli noktaları şu şekilde özetlemiştir (Kilmurray, 1995: 36'den aktaran Sapançalı, 2005: 66);

- Gelir, Vergiler ve Sosyal Koruma,
- Tüketim ve Borçlanma,
- Eğitim Almak,
- İstihdam, İşsizlik ve Mesleki Eğitim,
- Çalışma Şartları.
- Barınma ve Evsizlik,
- Sağlık ve Sosyal Hizmetlerin Mevcudiyeti Ve

– Mahalle Desteği Gibi...

1.3. SOSYAL DIŞLANMANIN GÖSTERGELERİ

Toplum, paylaşılan değerlerden ve paylaşılan gerçeklerden oluşan bir sosyal sistemdir. Dışlanma kavramı, var olan sistemin bozulması ve toplumda kendine yer bulamama ile ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümün ilk kısmında sunulan tanımlara göre grupların ve bireylerin başına gelebilecek sosyal dışlanma, gönüllü veya zorunlu dışlama olarak ortaya çıkabilmektedir. Zenginlerin kendilerini sıradan insanların yaşamından soyutlamaları durumunda, her iki dışlama biçimi arasında bir ayırım yapılabilmektedir (Lodemel, 2010). Bazı azınlık grupları, kendilerini daha geniş bir toplumdaki gönüllü olarak dıőlamaktadır. Bu fenomen, kendisine tabi olanların kontrolü dışındaki nedenlerle ortaya çıkan sosyal dışlanmadan ayırt edilmektedir (Khan, 2012: 8).

Barry (1998), sosyal izolasyon, kutuplaşma, sosyal farklılaşma ve eşitsizlik gibi makul bir 'gönüllü sosyal dışlanma' kavramsallaştırması oluşturmak için dört kavram arasında ayırım yapmanın önemli olduğunu belirtmektedir (Barry, 199: 5-6). Bireylerin veya grupların ana akım toplum kurumlarına katılmama olgusuna atıfta bulunan sosyal izolasyon, gönüllü veya istemsiz de olabilmektedir, ancak izolasyon dışlamayı kapsamaktadır ve bununla sınırlı değildir. Ayrıca, gönüllü sosyal dışlanma ile ilgili endişelerin bazı nedenleri yoktur. Bir grubun üyesi, herhangi bir tür ayrımcılığa tepki vererek topluma katılmaktan çekilmek istediğinde, fiili geri çekilme kesinlikle isteğe bağlıdır, ancak geri çekilmenin gerçekleştiği bağlam, bunu yine de kendi iradelerine karşı bir sosyal dışlanma durumu haline getirmektedir (Barry, 1998: 4). Aynı yazar, gönüllü sosyal dışlanmanın aşırı belirlendiğini de vurgulamaktadır. Tamamen gönüllü bir eylem olduğunu düşündüğümüzde, gönüllü sosyal dışlanmanın kendisinde yanlış bir şey olmadığı sonucuna varabileceğimizi, ancak bireylerin veya grupların dıőlanmasının bireyin veya grubun kontrolü bulunmamaktadır. Özellikle gönüllü dıőlanmışlar isteseler bile sosyal izolasyondan kurtulamayacaklardır (Barry, 1998: 4-5). Bunu açıklamak için, aynı yazar, bir kulüp, örneğin din, ırk, etnik köken veya cinsiyet nedeniyle birinin üyeliğini reddettiğinde, sağduyu, dışlayıcı bir politikaya tabi olduğu sürece dışlandığını öne sürdüğünü söylemektedir. Sizi içeri almayan herhangi

bir kulübe üye olmak istemeyeceğini, sonuçta dışlanma gerçeğini değiştirmedeğini iddia etmektedir (Barry, 1998: 5).

Sosyal dışlanma olgusu, bireyin üyesi olduğu topluma veya aileye yetersiz sosyal bağlarla bağlanması olarak görünebilir. Bu kavramın ekonomik ve sosyal etkileri vardır. Dışlama, bireyin gelir elde etme, işgücü piyasasına dahil olma ve kendi varlıklarının yetersiz olması anlamına gelmektedir. İnsanlar kamusal mal ve hizmetlerden, toplum ve aile desteğinden ve hatta hayatlarını etkileyen karar alma hareketlerinden dışlanabilirler. Sosyal dışlanma; Aileyi ve toplumu birbirine bağlayan sosyal bağların zayıflaması ve en temel vatandaşlık haklarından dışlanmayı ifade etmektedir (May, 2001: 28).

Han'a (1998a:11) göre sosyal dışlanmanın iki boyutu vardır. Biri neden dışlandığını açıklamaya çalışan çok boyutluluk olgusu, ikinci boyut ise kimin dışlandığına odaklanan dinamik süreçlerdir. Sosyal dışlanma kavramını açıklamak için literatürde birçok tanımla teyit edilen çok boyutluluk, görelilik, dinamizm ve insan ilişkileri gibi temel kavramları incelemek daha doğru olmaktadır.

1.4. SOSYAL DIŞLANMANIN EKONOMİK, POLİTİK VE SOSYO-KÜLTÜREL BOYUTLARI

Vatandaşlık tartışmalı bir kavramdır ve vatandaşlık tanımı politik ve sosyal mücadelenin bir parçasıdır (Bussemaker, 1999, 3.160; Arthur, vd., 2008: 96). Marshall (1963) vatandaşlığı “bir topluluğun tam üyesi olanlara tanınan bir statü olarak tanımlamaktadır. Statüye sahip olan herkes statünün bahşedildiği hak ve görevler bakımından eşittir” (Marshall, 2010).

Abowitz ve Harnish (2006), Marshall'ın vatandaşlığı, vatandaşlığın karmaşıklığını ve dinamik doğasını gösteren sivil, politik ve sosyal vatandaşlık olmak üzere üç kategoriye ayırdığını özetlemektedir. 'Sivil yurttaşlık' bireylerin konuşma, inanç ve mülkiyet haklarını, 'siyasi yurttaşlık' ise siyasal iktidarın kullanılmasına katılma hakkı ve haktan, sosyal toplumda geçerli olan standartlara göre uygar bir varlığın yaşamını yaşama hakkına ekonomik refah ve güvenliğin bir nebze olsun bu çalışma, vatandaşlığı bireyler ve devlet arasındaki ilişkiyi yöneten yasal kurallar dizisine atıfta bulunmakla sınırlı olmayan tanımla ilgilidir. Göreceli olarak Marshall'ın üç kategorisiyle ve vatandaşlığa atıfta bulunan genişletilmiş Lister tanımıyla ilgilidir.

İskandinav literatüründe özellikle vurgulanan ikincisi olarak bireyler ve devlet arasındaki ve bu bireysel vatandaşlar arasındaki sosyal ilişkiler setidir (Lister, 1997: 28-29).

1.5. SOSYAL DIŞLANMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Sosyal dışlanmanın nedenlerini açıklayan çalışmalar incelendiğinde, ortaya konan nedenlerin farklı boyutları sosyal dışlanma kavramına farklı yaklaşımlar getirmiştir. Bu alandaki çalışmalarında Ruth Levitas, sosyal dışlanmayı yeniden dağıtım söylemi, sosyal bütünleşme ve ahlaki söylem adını verdiği üç farklı modelle analiz etmiştir. Levitas, sosyal dışlanmanın oluşumunu yoksulluğun, sivil hakların, işgücü piyasalarının erozyonuna ve son olarak bu modellerde yer alan etik ve kültürel nedenlere odaklanarak açıklamaya çalışmıştır. Hilary Silver başka bir yaklaşımla sosyal dışlanmayı dayanışma, uzmanlaşma ve tekel olarak adlandırdığı üç paradigmayı analiz ederek bu paradigmaları açıklamaya çalışmıştır.

1.5.1. Silver'in (1995) Üçlü Paradigması

Hilary Silver'in Sosyal Dışlanma ve Sosyal Dayanışma: Üç Paradigması adlı kitabında sosyal dışlanmayı dayanışma, uzmanlaşma ve tekel olarak açıklamaya çalışmıştır. Bu analizde Silver, sosyal dışlanma ile ilgili olarak cumhuriyetçilik, liberalizm ve sosyal demokrasi ideolojilerini incelemektedir. Silver'in bu çalışması, Batı Avrupa'da ekonomik yeniden yapılanmanın olumsuz sonuçlarının anlaşılmasında ve sosyal dışlanma araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır.

1.5.1.1. Dayanışma Paradigması

Fransız Cumhuriyeti ideolojisine dayalı dayanışma modelinde, toplumsal dışlanma, toplum ile birey arasındaki dayanışma olarak bilinen sosyal bağlar ortadan kalktığında ortaya çıkar (Silver, 1994:541). Burada toplum ve birey arasındaki sosyal ilişkilerin önemli olduğu görülmektedir. Rousseau ve Durkheim'in görüşlerinin bu modelde etkin olduğu açıktır. Bu analizde, yoksullar, işsizler ve etnik azınlıklar dışarıdakiler olarak tanımlanmaktadır (de Haan, 2014:27).

Silver, dışlanmanın etkilerine ve tehlikelerine dikkat çekerek, dışlanmayı sapıklık ve sapkınlık kavramlarına benzetmiş ve bu nedenle sosyal entegrasyonun risk

altında olduğunu öne sürmüştür (Silver, 1994: 542). Fransız "dayanışma" fikrini iki kategoride inceleyen Atkinson, bu kategorileri şu şekilde açıklamıştır (Atkinson, 2000: 1040).

Dayanışma kavramının ilk görüşü "karşılıklı yardımlaşma" fikrinden oluşmaktadır. Bireylerin, belirsizlik durumlarında birbirlerini desteklemek için meslek grupları veya statü grupları arasındaki konumunu ifade etmektedir. Bu dayanışma kavramı, Esping Andersen'in muhafazakar "sosyal koruma sistemleri"nin ana perspektiflerinden birini oluşturmaktadır. Diğer görüşe göre ise daha geniş bir anlamı olan dayanışma fikri "millet ve vatandaşlık" üzerine kuruludur. (Aynı durum dışlayıcı bir durum yaratabilir.)

1.5.1.2. Uzmanlaşma Paradigması

Liberal Anglo-Amerikan düşüncesi ile sosyal dışlanma arasında bir ilişki kuran "uzmanlaşma" modeli, dışlamayı uzmanlaşmanın bir sonucu olarak görür. Liberal bir bakış açısına göre, bir sosyal sistem, bireylerin çıkarları ve güdüleriyle birlikte aralarında gönüllü alışveriş ağlarından oluşan bir yapı olarak görülmektedir (de Haan, 2014: 27-28). Bu modelde bireyler sosyal aktörler olarak görülmektedir. Sosyal aktörler, sosyal farklılaşma ve ekonomik işbölümünün sınırlarını aşabilir ve ilerleyebilir Bu görüşe göre bireyler, 'pazarlar' ve 'sosyal gruplar içinde' farklılaşmaları nedeniyle birbirlerine benzemezler. Sosyal dışlanma, piyasa kusurları, ayrımcılık ve hakların uygulanamaması gibi nedenlerle ortaya çıkar (Lister, 2004: 77).

1.5.1.3. Tekel Paradigması

'Tekel' paradigması, bir dışlama oluşturmada bir grup tekelin oluşumuna dikkat çekmiştir. Sosyal dışlanma, "bir grup tekelinin oluşumunun sonucu" olarak görülmektedir. Tekel modelinde, hiyerarşik yapılandırılmış güç ilişkileri yoluyla elde edilen sosyal sistemin zorlayıcı doğasına vurgu yapılmaktadır. Dışlanmanın oluşumu, sınıf, statü ve siyasal iktidarın etkileşimi ve tekel grubuna girenlerin kendi çıkarları ile eylemleri yoluyla gerçekleşir. Bireylerin iradesinin kurumlar ve kültürel farklılıklar yoluyla sınırlandırılması ve asimetric yapının devamlılığı sosyal izolasyonun şekillenmesinde önemli rol oynar. Sosyal kapanma ile ilgili süreçler işgücü piyasası tabakalaşmasında ortaya çıkmaktadır. Sosyal dışlanma yaklaşımlarının, sosyal

dışlanmanın nedenlerini çeşitli gerekçelerle haklı çıkarmaya çalıştığı görülmüştür. Hilary Silver'in dayanışma modelinde, Fransa'da birey ve toplum arasındaki ilişkiler parçalanıyor, uzmanlaşma modelinde uzmanlaşma ve ayırım, üçüncü modelde, güçlü grupların yarattığı tekelleri vurgulamış ve sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasının farklı temellerini vurgulamıştır (Silver, 1994:453).

1.5.2.Jordan'ın (1996) Kulüp Yaklaşımı

İkinci çerçeve, ekonomik kulüp teorisinin bir versiyonundan, zengin ülkeler (G7 veya Avrupa Birliği gibi) tarafından kurulan küresel kulüplerin seviyesinden, aşağı yukarı küresel kulüpler seviyesinden çıkarımlar yapan Bill Jordan'ın (1996) çerçevesidir. Yerel amatör spor ve sosyal kulüpler dünya, rakip ve birbirini dışlayan topluluklara veya kulüplere bölünmüştür: kendi üyeleri arasındaki rekabeti düzenleyerek rakip kulüplere karşı daha etkili rekabeti harekete geçirebilen kulüpler. Jordan'ın yaklaşımı, Silver'in dayanışma ve tekel paradigmalarının temel unsurlarıyla bağlantılıdır.

Kulüp paradigması, AB'nin Sosyal İçerme süreci ve sosyal içerme stratejilerinin gelişmesiyle Batı Avrupa'da baskın hale gelmiştir (Marlier ve diğerleri, 2007). Bu sürecin tohumları 1970'lerde Avrupa Yoksulluk Programları ile başlamıştı, ancak AB sosyal gündeminin müteakip çiçeklenmesinin 1980'lerde en azından kısmen Birleşik Krallık'taki Muhafazakar hükümetin muhalefetiyle engellendiği öne sürüldü. yoksulluğun varlığını önemli bir sorun olarak reddetmiş ve terimin kullanımına itiraz etmiştir (Bergman, 1995). Sosyal dışlanma dilinin benimsenmesiyle stratejik olarak çözülmüştür. Bu tür bir dil, sonraki üçüncü yol reformcusu sırasında tüm Avrupa'da gönülden benimsenmiştir (Lewis & Surender, 2004). İşgücü piyasası aktivasyonu yoluyla sosyal içermeye öncelik veren neoliberal bir ekonomik fikir birliğinin hâkimiyeti altındadır(Levitas, 1998).

1.5.3.Levitas'ın (1998) Üçlü Yaklaşımı

Ruth Levitas, İngiliz sosyal politikalarında sosyal dışlanmanın nedenlerini açıklarken, sosyal dışlanmayı üç farklı modelde sabitlemiştir. Bu tanımlardaki her yaklaşım belirli nedensel ilişkilere odaklanmıştır. Ruth Levitas, bu analizi yeniden

dağıtım, sosyal bütünleşme ve etik alt sınıf söylemi olarak adlandırdığı üç farklı paradigma ile açıklamaya çalışmaktadır.

1.5.3.1. Yeniden Dağıtım Söylemi

Levitas'ın ilk modeli olan Yeniden Dağıtım Söyleminde (RED), yoksulluk ve vatandaşlık haklarının aşınması sosyal dışlanmanın şekillenmesinde önemli nedenler olarak görülmektedir. Yeniden dağıtım söylemine göre, yoksulluk sosyal dışlanmanın şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Levitas, bu modelde sosyal dışlanmayı yoksulluğun bir sonucu olarak görmüştür (Smith, 2004:130).

Peter Townsend'in (1997) yoksulluğa yaklaşımı bu analizde önemlidir. Townsend (1997), insanların sosyal katılımını bir yoksulluk anlayışı içinde dikkate alma ihtiyacını vurgulamıştır. Townsend'e göre, "Bireylerin, ailelerin ve grupların, düzenli, onaylanmış veya geniş çapta desteklenen diyetler elde etmek ve topluluklarının faaliyetlerine, yaşam koşullarına ve rahatına katılmak için kaynakları yoksa yoksulluk içinde yaşadıkları söylenebilir." Townsend'in yoksulluk üzerine yorumu, onun göreceli yoksulluk hakkındaki düşüncelerini yansıtıyor. Sosyal dışlanmayı yoksullukla karşılaştırırken, sosyal dışlanma kavramı daha kapsayıcıdır ve çok boyutlu bir doğayı tasvir eder. Bu nedenle en iyisidir. Yoksulluk anlayışının birden çok boyutunda sosyal dışlanma kavramına odaklanmak, sosyal sorunların daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlayacaktır (Levitas, 2013: 1-3).

1.5.3.2. Sosyal Bütünleşme Söylemi

Sosyal Entegrasyon Söyleminde (SID), odak noktası işgücü piyasalarıdır. Bu konuşmada vurgulanan önemli temalardan biri "ücretli iş" tir. Sosyal entegrasyon söylemi "ücretli işe" önem verirken, sosyal entegrasyon veya entegrasyonun şekillendirilmesinde emek harcayan insanlara vurgu yapılmaktadır (Pierson, 2002:5).

Bireylerin işgücü piyasasına dahil olup olmadığı, sosyal dışlanmanın önemli bir göstergesidir. Sosyal entegrasyon söylemindeki en önemli farklılıklardan biri, "sosyal dışlanma ve içerme tanımını ücretli işe katılımı içerecek şekilde daraltmasıdır". Levitas, sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasında bireylerin işsiz olup olmadıklarına, bireylerin dahil olma ve sosyal bütünleşme sürecine katılımları ve iş gücü piyasasına katılımları ile bağlantılı olup olmadığına dikkat çekmiştir (Levitas, 2005:26).

1.5.3.3. Alt Sınıflar ve Ahlak Söylemi

Üçüncü paradigmada, alt sınıflar ve ahlaki söylem (MUD), dışlananların kültürel farklılıklarına dikkat çekilmektedir. Alt sınıflarda ve ahlaki söylemde, sosyal dışlanmanın nedensel faktörleri özellikle yoksulluğun etik ve kültürel nedenlerine odaklanmaktadır. Bu söylemde en önemli gösterge, çalışmayan aile fertlerinin çalışma çağındaki oranı veya sayısıdır. Ek olarak, bu modelde, bağımlılık 'ahlaki' ve 'kültürel' risklere odaklandığından, bireylerin işgücü piyasasıyla ilgisi yerine 'işsiz aile üyelerine' dikkat çekilmektedir (Levitas, 2013: 3).

1.6. SOSYAL DIŞLANMAYA ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR

Bell (2002), sosyal dışlanmayı daha geniş küreselleşme sorununa bağlamıştır. Andrew McGraw (2000) tarafından özetlenen küreselleşme vakalarından çıkarımlarıyla Bell, sosyal dışlanma söyleminde üç paralel konum oluşturmuştur. McGraw, küreselleşmenin üç yönünü tanımlamakta ve bunlara neoliberal, radikal ve dönüştürücü perspektifler adını vermiştir. Son derece iyimser ve ekonomik olan neoliberal görüş, serbest ticaretin hiçbir engel tanımadığı tek bir küresel pazarın somutlaşmış halidir. Tek bir küresel pazarın ortaya çıkmasıyla, Kuzey ve Güney arasındaki farklar arka planda kaybolmaktadır. Radikal konum, küreselleşmenin, kuzey ve güneyin bulunduğu birleşik bir küresel kapitalist pazar yaratmak yerine, merkez ve (dış) çevre olarak tanımlanan ülkeler arasında derinleşen küresel eşitsizlik yarattığı görüşüdür. Bu temel küresel düzenlemeler, küresel kapitalizme ve onun işbölümüne daha iyi hizmet etmektedir. Aksine, değişen görüş, küreselleşme sürecinde ortaya çıkan küresel eşitsizliklerden bahsetmek yerine, onlar tarafından yaratılan niteliksel değişikliklerin tanınması gerektiğini savunmaktadır. Birincil ve çevresel devletler arasındaki eski iş bölümü yeni bir biçim almıştır. Artık merkez ve çevre arasında net bir ayırım yoktur. Küreselleşmiş bir dünyada, çevre ile çekirdek ülkelerde karşılaşılır ve bunun tersi de geçerlidir. İş gücünün coğrafi dağılımından bahsetmek yerine, mekansal bir iş hiyerarşisinden değil, toplumsal bir bölümden bahsetmek daha anlamlıdır (Bell, 2002: 5).

Bundan yola çıkarak Bell (2002), bu küreselleşme örneklerinin sosyal dışlanma vakalarıyla nasıl örtüştüğünü göstermektedir. Neoliberal sosyal dışlanma görüşü kapsamında dışlananlar, küresel ekonominin yeniden yapılandırılmasından

etkilenenlerdir, bunlar eskiden istikrarlı sosyal ağlar içinde istikrarlı işlere sahip olan ancak şimdi belirsiz istihdam deneyimleri yaşayan işçilerdir. Bu değişiklikler, neoliberal kapitalizmin düzgün işlemesi için gerekli etkileridir. Dışlananlar da sınırlı kapasiteleri nedeniyle küresel bir dünyanın gerektirdiği niteliklere sahip olmayan "aşağı"dırlar. Sosyal dışlanmanın radikal konumunun retoriğinin, insanları küresel kapitalizmin gerçek sonuçlarına karşı körleştirdiğine inanmaktadırlar. Yoksulluğu toplumdaki kolonyal yapısal düzenlemelerden kaynaklanan bir şey olarak sunmak yerine, dışlananlara temel haklar vermek gibi basit çözümler içeren ilişkiyel yoksunluk olarak ifade etmişlerdir. Toplumsal dışlanmaya yönelik dönüştürücü bakış açısının odak noktası, “sosyal ilişkiler endişesinin daha sonra toplumun resmi ve gayri resmi kurumlarında gizli olarak görülmesidir” (Bell, 2002: 5).

Görüldüğü gibi sosyal dışlanma, insanların daha önce işgal ettikleri “mekânlar”dan dışlanmalarına ya da bu alanlara en baştan yeterli erişimin olmamasına neden olan bu dönemdeki yapısal değişikliklerden kaynaklanan süreçleri ifade etmektedir.

1.7. SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK KARŞILAŞTIRMASI

Sosyal dışlanma ve yoksulluk kavramlarının temelinde eşitsizlik ve sosyal adaletsizlik yatmaktadır. Yoksulluk geleneksel yöntemlerle değerlendirildiğinde iki kavram arasındaki fark ortaya çıkmaktadır. Ancak yoksulluk geniş anlamda çok boyutlu dezavantajlar ve eksiklikler açısından değerlendirilirse, sosyal dışlanmanın yoksulluğun bir yansıması olduğu söylenebilir.

Dilsel olarak farklı anlamlara sahip olan bu iki kavram da neden-sonuç değerlendirmesinde iç içe geçmiş ve tartışılmıştır. Yoksulluk var olan bir durumu ifade ederken, sosyal dışlanma daha geniş bir kavramı ifade içermektedir. Çünkü sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalan herkes yoksul değildir (göçmenler, azınlıklar vb.). Başka bir deyişle, sosyal dışlanma yoksulluğu da içermektedir (Larsson ve Hallerod, 2008: 15).

Literatürde farklılıklar ve anlamsal yorumlar sonucunda sosyal dışlanma ile yoksulluk arasındaki ilişkilerin araştırmacıların bakış açılarına göre farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Larson ve Halliroud'a (2008) göre yoksulluk ve sosyal dışlanma arasındaki benzerlikler ve farklılıklar konusundaki tartışmalara çözüm bulmak için öncelikle yoksulluğun nedenleri ve sonuçları incelenmelidir. Bu nedenle yoksulluk ile diğer refah sorunları arasındaki ilişki araştırılmalı ve sosyal dışlanmanın ortaya çıktığı durumlar değerlendirilmelidir. Yoksulluk ölçümünün iki biçimi gelir yoksulluğu ölçüsü ve yoksunluk ölçüsüdür. Gelir açısından yoksulluğun sağlık, ruhsal bozukluklar, ekonomik istikrarsızlık, işsizlik ve benzeri refah sorunları ile ilişkisi çok zayıftır. Çeşitli sağlık sorunları yaşayabilirsiniz. Bu refah sorunları sadece yoksullukla ilgili değil, aynı zamanda birbirleriyle de ilişkilidir. Bu durumda birçok bakım sorununun aynı anda ortaya çıkması olarak tanımlanan sosyal dışlanmanın ortaya çıktığı söylenebilir (Larsson ve Halleröd, 2008: 15-16).

Yoksulluğu sosyal dışlanma ile ilişkilendiren araştırmacılara göre yoksulluk, dışlanmanın en önemli bileşenidir. Yoksullar, gelir eksikliğinin yanı sıra siyasi alanlarda ve koşullarda üst sınıfla aynı haklara sahip değillerdir. Bu konuda yapılan birçok çalışma, iki olgunun birbirinden bağımsız olduğunu kabul etse de aralarında yakın bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır (Silver ve Miller, 2006).

Yoksulluk üzerine modern bilimsel araştırmalar İngiltere'de on dokuzuncu yüzyılda başladı. Aslında yoksulluk kavramının liberal toplum yapısıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla sosyal politikanın temel işlevi, serbest piyasada rekabet ortamında insanlara yeterli kaynakları sağlamaktır. Kaynakların dağılımı merkezin elinde gibi görünse de ilişkisel boyutu dikkate alındığında bu çalışmaların bir parçası haline gelmiştir.

Sosyal dışlanma kavramı, Fransız geleneklerine odaklanan toplumsal analizlerde ortaya çıkan bir olgudur. Fransızlar gelir eksikliğini sosyal dışlanmanın bir parçası olarak kabul ederken, İngilizler sosyal dışlanma ve yoksulluk kavramlarının birbirinden ayrı tutulması gerektiğini savunmuşlardır. Avrupalılar, yoksulluğun dağıtımçı bir sonuç olduğu görüşünde birleşirken; ayrıca dışlanmanın sosyal ilişkilerle bağlantılı bir süreç olduğu görüşünü de vurgulamışlardır. Dolayısıyla sosyal dışlanma sosyal bir kavram olarak görülürken, yoksulluk maddi bir kavramdır. Sosyal dışlanmanın daha geniş çerçevesinin bir sonucu olarak, yoksulluk kavramı da bu kavrama dahil edilmiştir (Silver ve Miller, 2006: 58).

Sosyal dışlanma ve yoksulluğun anlamlarındaki farklılıkların bir göstergesi olarak; etki alanları dikkate alınmalıdır. Sosyal, siyasi, hukuki ve kültürel farklılıklar, dini tercihler, sosyal ilişkiler gibi dahil edilebilecek birçok faktör sosyal dışlanmanın ilgi alanına girse de genel olarak yoksulluk faktörleri; mallara, hizmetlere ve varlıklara erişimi içerir. Buradan da anlaşılacağı gibi sosyal dışlanma, yoksulluğu içeren bir gruptur (De Haan, 2000:26).

Yoksulluk sorunu, sosyal dışlanmanın temeli olmasına rağmen, dışlanma sadece gelirin adaletsiz dağılımından ve belirli sosyal ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklanmamaktadır. Yoksulluğun toplumsal bütünleşmenin bir dışlanma ve engellenme biçimi olduğu güncel tartışmaların konusudur. Sosyal dışlanma, nitelik eksikliğinin yapıcı bir parçasıdır ve aynı zamanda çeşitli becerilerde başarısızlığın bir nedenidir (Sen, 2000: 5).

Yoksulluk çalışmaları, bir gösterge olarak son derece düşük gelir ve kaynak eksikliği nedeniyle topluma katılımı sınırlı olan kişileri belirlemeye çalışır. Çoklu yoksulluk üzerine araştırmalar, göstergelerin kapsamını genişletti, ancak kaynaktan yoksun insanları belirleme amacı değişmemiştir. Sosyal dışlanma, yalnızca kaynakları olmayanları ölçmekle kalmaz; ayrıca, çeşitli yollarla örneğin: ayrımcılık, kronik hastalık, coğrafi konum veya kültürel kimlik, topluma katılımları engellenen kişileri belirlemeye çalışmaktadır. Bu anlamda kaynak eksikliği, topluma entegre olamamada önemli ve temel bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır, ancak bu neden sınırlayıcı bir faktör değildir (Buchart vd., 2009: 5-6).

Yoksulluk; temelde insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır. Yoksulluk terimi mevcut durumu anlatmak için kullanılmaktadır. Bu noktada sosyal dışlanma ile yoksulluk arasındaki fark bariz görünmektedir. Sosyal dışlanma, yoksulluk gibi statik bir durumu değil, oldukça dinamik ve çok boyutlu bir süreci ifade etmektedir.

1.8. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMININ YOKSULLUK ÇALIŞMALARINA KATKILARI

Sosyal dışlanma kavramının yoksulluk araştırmalarına sağladığı farklı bakış açısı, sosyal dışlanmanın tanımlarında olduğu gibi farklılık göstermektedir. Yakın zamana kadar, yoksulluk araştırmalarında, bir bireyin belirli bir zaman diliminde elde

edebileceği gelir veya harcamalara odaklanarak yoksulluk oranının ölçülmesi genel olarak kabul edilmektedir. Ancak son yıllarda bu bakış açısını sosyal dışlanma tartışmaları ve unsurları açısından değerlendirdiğimizde oldukça dar olduğu ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2009: 91).

Günümüzde kavramların değerlendirilmesinde ve tanımlanmasında 5 temel unsur ön plana çıkmakta ve bu kavramlar ortak bir sonuca varmamaktadır (Room, 1999: 167):

- Mali boyuttan çok boyutlu boyuta geçiş,
- Statik analizden dinamik analize geçiş,
- Bireylerin ve ailelerin kaynaklarından ikamet ettikleri yerdeki yerel kaynaklara geçiş,
- Dağıtımdan tabakalaşma ve kusurlarla ilgili boyutlara geçiş,
- Kalıcı eşitsizlikten şiddetli ve yıkıcı çöküşe geçiş.

Beceri yoksunluğu yöntemi çok boyutlu yoksulluk analizinin önemli adımlarından biridir. Gelir, iyi bir yaşam için önemlidir, ancak yaşam kalitesi için tek ve en önemli faktör değildir. Bu nedenle yoksulluk, uzun süre makul bir hayat yaşayamama şeklinde kendini gösteren yeteneksizlik olarak yorumlanmaya başlanmıştır (Coşkun ve Tireli, 2008: 27).

Dezavantajlı yerlerde yaşayan insanlar ile toplumun sahip olduğu kaynaklar arasındaki etkileşimin incelenmesi, sosyal dışlanma kavramı ile sınırlı değildir. Yoksulluk ise bu kaynaklardan yoksunluktan kaynaklanan bir kavramdır. Sosyal dışlanma, dışlananların güç ilişkilerini ve marjinalleşme sürecini incelemektedir. Öte yandan, yoksulluk, kaynak eksikliği ve bireylerin ve ailelerin ihmali gibi dağıtım sorunlarına odaklanmaktadır. Kavramları birleştiren bir araştırma sağlıklı sonuçlara yol açacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ, SONUÇLARI VE SUDANDA SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK

2.1. SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ

Sosyal dışlanmanın nedenleri, dinamikleri, faktörleri, biçimleri, göstergeleri ve boyutları arasında yoğun bir örtüşme ve etkileşim vardır. Buna göre ve araştırma amaçlarının yararları açısından, Sudan örneğinde, sosyal ayrımcılık, sosyal bölünme ve sosyal eşitsizlik kavramları, “sosyal dışlanma” kavramının genişletilmiş kavramsallaştırmasında netleşecektir ve bu kavramların, dışlama tezahürleri, bu tez sosyal dışlanmanın ekonomik, politik, sosyal ve kültürel olmak üzere dört boyutta Sosyal Dışlanma Bilgi Ağı (SEKN) sınıflandırmasını benimsemektedir (SEKN, WHO, 2008: 2 - 37).

Örnek olarak, bu örtüşen ve ilişkisel açıdan, kültür, ana dört boyuttan biri olduğu için bir dışlanma nedeni olarak durmaktadır ve yine de cinsiyet, engellilik ve din gibi diğer neden ve biçimleri doğrudan etkilemektedir. Örneğin eğitim ve sağlık, sosyal dışlanmanın sosyo-ekonomik boyutu için göstergelerdir; ancak eğitim ve sağlık, ırk ve etnisite için ana göstergeler iken, ırk ve etnisite dinamiktir. Yine de eğitim, sosyal dışlanmanın nedeni ve biçimi olan kültürü etkilemektedir. SEKN'in bu tanımlayıcı konulardan dolayı, farklı küresel bölge, ulus veya devletlerde eşit mutabakata varılmış tek bir sosyal dışlanma göstergeleri seti olmadığını itiraf etmektedir (SEKN, WHO, 2008: 8).

2.1.1. Küreselleşme Süreci ve İşgücü Piyasaları

Küresel üretim sistemleri ile sosyal dışlanma arasındaki arayüz, kim olduğunıza, nerede yaşadığınıza ve nasıl geçindiğimize göre değişmektedir. Ayrıca, ticaret ve yatırımla ilgili ulusal ve uluslararası politikalarındaki değişikliklerle de zaman içinde değişmektedir. Bu bölüm, küresel üretim sistemlerinde meydana gelen daha önemli değişikliklerin, geleneksel sakinleri olan veya kayıt dışı ekonomiye yeni giren üreticilerin, işçilerin sosyal dışlanmasını dahil edilmesini özel bir referansla nasıl etkilediğini aydınlatmayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken, Asya, Afrika ve Latin

Amerika Karayipler'deki (Avrupa ve Kuzey Amerika'dan birkaç örnekle) bir dizi ülkeden örnekler alınmakta ve hem kendi hesabına çalışanları hem de kayıt dışı ekonomideki ücretli çalışanları içermektedir.

Üç farklı değişim türü incelenmiştir:

- İhracata dayalı büyüme ve gelişmenin, işçilerin küresel ekonomiye daha fazla dahil edilmesiyle sonuçlandığı, ancak sorgulanabilir. İstenmeyen koşullarda ve belirsiz sürdürülebilirlikle sonuçlandığı durumlar;
- Giriş engellerinin kendi hesabına çalışanların, kendi hesabına çalışanların ticaret ve yatırımın serbestleştirilmesinden kaynaklanan yeni ekonomik fırsatlardan yararlanmasını engellediği durumlar;
- Ticaret ve yatırımın serbestleştirilmesinin yerel işletmelerin veya ücretli işlerin yok edilmesiyle sonuçlandığı durumlar; yerel doğal kaynaklar ve değişen teknolojiler ve beceri talepleri için eşitsiz şartlarda rekabet eden ucuz ithalat, hizmetlerle pazarın dolması.

2.1.2. Gelir Dağılımının Bozulması

Sosyal dışlanma, yoksulluktan ve aynı zamanda ekonomik eşitsizlikten farklı bir fenomendir. Bununla birlikte, gelirlerin dağılımı ile sosyal dışlanma arasında bir ilişki vardır, ancak bu basit değildir çünkü ilişki ortak kurumların paylaşımı yoluyla ortak kader deneyimi aracılığıyla sağlanır. Ortak kurumlarda paylaşma kapasitesi için kişisel gelirin önemi, bu kurumların herkese ücretsiz veya ağır sübvansiyonlu bir şekilde erişilebilirliğine bağlıdır. Bu nedenle, basit ama çoğu zaman gözden kaçan bir örnek olarak, hayatın büyük bir kısmının kamusal açık alanlarda - örneğin meydanlarda ve parklarda - yaşandığı bir toplumda sosyal izolasyon, iklim ve sosyal dışında her şey aynı olsaydı olacağından daha az olacaktır. adetler açık havada yaşamaya elverişli değildir.

Tüm kullanıcılar için ücretsiz olan okullar ve sağlık hizmetleri, kalitelerinin tek tip ve özgür kurumları nüfusun büyük çoğunluğunun kullandığı kurumlar haline getirecek kadar yüksek olması koşuluyla, benzer şekilde kişisel gelir düzeylerini daha az önemli hale getirir. Bu bağlamda toplu taşımanın önemi pek abartılamaz. "Toplum diye bir şeyin" (dayanışma anlamında) olmadığını doğru kılmanın bir yolu olarak, toplu taşıma pahasına özel arabanın teşviki üzerinde neredeyse hiç iyileştirme yapılamaz.

Özel araç, toplu taşımının dostu olduğu kadar dayanışmanın da düşmanıdır. Özel otomobil insanları izole eder ve neredeyse tüm kentsel alanlarda olduğu gibi trafiğin yoğun olduğu her oranda diğer yol kullanıcıları (yayalar dahil) ile rekabet durumuna sokar. Tıkanıklık kötüleştikçe, nezaket standartları düşmektedir.

Bunun tersine toplu taşıma, ortak kader koşullarını yaratmanın en etkili yoludur (Ortak kader için standart metaforun 'hepsinin aynı gemide' olması tesadüf değildir). Çoğu kamu hizmeti, manevra için biraz alan sağlar: 'orta sınıfların keskin dirsekleri', bürokrasilerle başa çıkmadaki bilgi ve özgüvenleri olabilir. örneğin bir kamu sağlık hizmetleri ve eğitim sistemi içinde avantaj sağlamak için devreye girebilir. Ama toplu taşıma en büyük eşitliktir. (Bazı tren ve uçaklarda olduğu gibi) karşılayabilenlerin birinci sınıf seyahat edebilecekleri yerlerde bile, yine de hoi polloi ile aynı araca gitmek zorundadırlar. Hizmet güvenilmezse, herkesle birlikte acı çekmektedir.

Bütün bunlar, evrensel olarak geçerli bir genellemenin aranmayacağı anlamına gelmektedir: sosyal dışlanmanın, gelmeyenlerin dağılımıyla ilişkisi, kurumların nasıl kurulduğuna bağlı olacaktır. Bununla birlikte, az gelişmiş toplumlarda, sosyal dışlanmadan kaçınmak için yerine getirilmesi gereken bariz maddi koşullar vardır. En basit olanı yaşanacak bir yer: 'sabit bir yeri olmayanlar' (ister kaba uyuyorlar isterse ev sahipleri ve pansiyonlar arasında hareketli olsunlar), bir posta adresi gerektiren tüm bu temel sosyal süreçler de dahil olmak üzere çoğu katılım biçiminden dışlanmaktadır. Tony Atkinson'ın (1998) vurguladığı gibi, pek çok amaç için, bir posta adresinin telefonla desteklenmesi gerekir: 'Telefon almaya gücü yetmeyen bir kişi, çoğunluğun telefonunun olduğu bir topluma katılmakta zorlanır. Çünkü komşular çağrı yapamamaktadır. Mektuplar taşınan akrabalarla telefonlarda olduğu gibi etkileşime izin vermemektedir. Örneğin; bir iş başvurusunda bulunan kişi, kendisiyle doğrudan iletişime geçilemeyeceği için mülakata çağrılanamamaktadırlar.

Ancak, bir kişinin toplum yaşamına tam katılımının maddi temeli olarak çok daha fazlasına ihtiyaç vardır. Toplumsal ve siyasal olaylara katılmak için halka açık bir yere çıkmak için, kişinin toplumunda geçerli olan standartlara göre saygılı bir şekilde örtülmesi gerekir; iyi toplu taşıma araçlarına erişime sahip olmak ve bunun dışında (bazı izole konutlarda olduğu gibi) bir taksi fiyatı veya araba kullanmak için gereken para; misafirperverliğe geri dönebilmek, dışarıdan bir içki veya bir yemek

satın almak vb. Benzer şekilde, bir işi bulup tutabilmek için, saygılı bir şekilde giyinmek ve işyerine bazı güvenilir ulaşım araçlarına erişim sağlamak gerekir.

Sosyal dışlanmanın üst eşiği ne olacaktır? Liberal bir toplumun, insanların devlet okulu sistemi veya ulusal sağlık hizmetleri gibi yaygın hizmetlerin dışında kalmasını fiilen engelleyemeyeceğini varsayarsak, gelirin üst sınırı, onu finansal olarak uygulanabilir kılan ve (paranın alternatif kullanımlarına ilişkin olarak) çekici kılan düzeydedir. Bu durum sosyal dayanışma koşullarını sağlamaya kararlı bir hükümet tarafından düzenlenebilecek iki faktöre bağlıdır. Birincisi, kamu hizmetlerinin kalitesidir. Açıktır ki, kamu tedariki kalitesi ne kadar yüksekse (ve dolayısıyla ne kadar pahalıysa), özel sektöre girerek onu iyileştirmenin maliyeti o kadar artacaktır. Bu nedenle, daha geniş bir gelir eşitsizliği tolere edilebilir (diğerleri eşittir), kamu hizmetlerinin kalitesi o kadar yüksek olur. Ancak, tabii ki uygulamada olmayanlar, yüksek kaliteli kamu hizmetlerini finanse etmek için gerekli olan yüksek vergilendirme oranlarının kendilerinin (İskandinavya'da olduğu gibi), pek çok insanı özel olarak ikna edebilmelerine yetecek kadar harcanabilir gelire sahip olmaları olası değildir (Atkinson, 1998: 1-20).

2.1.3. Ekonomik ve Sosyal Eşitsizlik

Sosyal dışlanma kavramı süreç ve ilişkilere odaklanmaktadır. Bu nedenle, farklı insan kategorileri arasındaki eşitsizliklere daha fazla odaklanan eşitsizlik kavramını tamamlar. Sosyal eşitsizlikler, örneğin sınıfa, etnik kökene, cinsiyete veya yaşa dayalı olan eğitim veya sağlık hizmetlerine erişim gibi bir fırsat üzerindeki kısıtlamalar olarak kavramsallaştırılır (Khan, 2012: 4).

Fischer, sosyal dışlanmanın statikten yapısal olarak yeniden kavramsallaştırılmasının, yalnızca alt katmanlarında değil, sosyal dışlanmanın katmanlaşmayı, ayrışmayı ve tabiiyeti analiz etmesini sağlayan sosyal hiyerarşiler boyunca dikey süreçleri kapsamayı mümkün kıldığını belirtmektedir. Sosyal dışlanmanın bu yeniden tanımlanmasından üç gücün etkili olduğunu öne sürmektedir: 1) dışlamaların herhangi bir kısa vadeli yoksulluk sonucu olmadan tabakalaşmaya veya yoksullaştırıcı yörüngelere yol açtığı durumlarda, 2) yoksul insanların gelişiminin yoksul olmayanlar arasında dışlama süreçleriyle sınırlandırıldığı ve 3) çatışmalardan kaynaklanan eşitsizlik durumlarıdır (Khan, 2012: 7).

Khan ayrıca sosyal dışlanma ve sosyal eşitsizlik kavramlarının tamamen birbiriyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Eşitsizliğin dışlanmaya yol açabileceğini ve sosyal dışlanmanın eşitsizliği içerdiğini savunmaktadır. Ayrıca, bireylere odaklanan dikey eşitsizliklerin ve gruplar arasındaki eşitsizliklere atıfta bulunan yatay eşitsizliklerin sosyal dışlanmaya benzer şekilde işlediğini açıklamaktadır. Ayrıca hem yatay eşitsizliklerin hem de sosyal dışlanmanın çok boyutlu olduğunu, ancak yatay eşitsizliklerin her zaman sosyal dışlanmaya uyacak kadar şiddetli olmadığını söylemektedir (Khan, 2012:16).

2.1.4. Göç Hareketleri

Neoliberal politikalar nedeniyle, yeni sosyal krizlerle birlikte uzun vadeli işsizliğin artması ve devletin işgücü piyasasından çekilmesi sonucunda sosyal korumanın azalması, sosyal dışlanma olgusu ile toplumun geniş kesimlerini karşı karşıya bırakmaktadır. 1990'larda, özellikle problem çözme ile ilgili olarak, gelişmiş ülkeler dışlama, dışlanmanın önlenmesi ve azaltılması politikalarına odaklanmışlardır. Göçmenlik yaşayan göçmenler, yoksulluk, özellikle de mali zorluklar nedeniyle sosyal dışlanmadan muzdariptir. Göç etmenin en yaygın nedeni mali sıkıntıdır. Bu nedenle göçmenler yeni, yabancı ve fakirdir. Bundan dolayı işgücü piyasaları da dahil olmak üzere çeşitli alanlara girememekte ve nihayetinde yoksulluğa düşmektedirler (Erdoğan, 2004).

Sosyal dışlanma konusunda tartışılan gruplar arasında göçmenlerin önemli bir yer tuttuğu, ancak yaşadıkları ülkeye dışlanma ve entegrasyon yaşayan göçmenler için çoğu tartışma vatandaşlık meseleleri etrafında dönmektedir. Göçmenlerin entegrasyonunu yaşadıkları toplumun milliyetine göre ele alan modeller tüm göçmenler için geçerli değildir, düzenli ve yasadışı göçmen sayısı zamanla artmaktadır. Son yıllarda belgesiz göçmenlerin veya düzensiz göçmen olarak adlandırılan göçmenlerin sayısının önemli ölçüde artması ve bir ülkedeki kaçak göçmenlerin sayısının son yıllarda ortaya çıkması nedeniyle, bu eski entegrasyon modelleri yalnızca sosyal olarak dışlanmış göçmenlerin belirli bir bölümüne uygulanabilir (Dedeoğlu, 2011:30).

Düzensiz göçmenlerin yaşadığı sosyal dışlanmanın temel özelliği, ülkelerindeki mevzuat nedeniyle yasadışı statüdeki azalmadır. Göçmenlerin yasal statüsü,

güvencesiz koşullarda ve güvencesiz ortamlarda yaşama ve çalışma ile sonuçlanır. Geçimlerini kazanmak için en kötü koşullarda bile çalışmayı kabul ederler; Bu durumda göçmenler işverenlerinden gelen her türlü riske fiziksel olarak maruz kalmaktadır. Ayrıca, birçok ülkede yasadışı göçmenler sağlık ve eğitim tesislerinden dışlanmaktadır. Uluslararası düzenleme konvansiyonunun belirli ülkelerde sınırlı uygulamaları vardır ve tüm dünyada yasa dışı göçmenlere uygulanan ulusal mevzuatı kabul eder. Bu hukuk sistemi, bir ülkedeki göçmenlerin durumunu belirlediğinden, göçmenleri dışlamak için birincil mekanizmayı oluşturur. Göçmenlerin karşılaştığı sosyal dışlanma dinamikleri, yaşadıkları ülkenin göç sistemiyle doğrudan ilişkilidir. Bu sistem, göçmenlerin o ülkedeki yasal statüsünü tanımlamakta ve aynı zamanda sosyal dışlanmalarının çerçevesini oluşturmaktadır (<http://picum.org>).

2.2. SOSYAL DIŞLANMANIN SONUÇLARI

Sosyal dışlanma; ekonomik, eğitimsel, kültürel ve sosyal olmak üzere çeşitli yoksunluklara yol açmaktadır. İnsan yaşamının yoksullaşmasına yol açmakta ve daha zayıf bir refah duygusu geliştirmekte, eşitsizlik, yoksulluk, işsizlik ve istemsiz göçe, sosyal damgalanmaya ve marjinalleşmeye yol açmakta, dışlananlar arasında korku kompleksi geliştirmekte, dışlanana ekonomik, kültürel ve politik faaliyetlere serbest ve tam katılımları konusunda çeşitli kısıtlamalar getirmektedir. Genel olarak, yaşam kalitesi üzerinde yoğun bir olumsuz etki bırakmaktadır.

Sosyal dışlanma ve sosyal içerme, çıktılar veya koşullarla değil, nedensel mekanizmalarla veya süreçlerle ilgili analitik kavramlar olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, olumsuz sosyal dışlanma dahil edilme kalıpları, yoksunluğun veya dezavantajın paralel bir ölçüsü veya nitelendirmesi olarak değil, gelir yoksulluğunun ve yoksulluğun diğer tezahürlerinin bir nedeni olarak görülmektedir. Aslında, işin ve istihdamın çeşitli yönlerine dahil edilmenin olumsuz koşullarından dışlanmanın ve hatta daha da önemlisi, yoksulluğun ve eşitsizliğin önemli itici güçleri olduğu öncülüdür. Aynı zamanda, ortaya çıkan yoksulluk eşitsizlik modellerinin dışlama dahil etme süreçlerini güçlendirebileceği geri bildirim döngüleri olduğu da kabul edilmektedir.

2.3. SUDAN'DA SOSYAL DIŞLANMANIN BOYUTLARI

2.3.1. Sosyal Boyut

Sudan'daki durum, altyapı ve temel hizmetlerin yokluğuyla birleşmekte ve mevsimsel seller ve gıda güvensizliği gibi çevresel faktörlerle daha da kötüleşmektedir. Referandumdan önce UNHCR (2011), kuzeydeki “Güneyliler” ile güneydeki “Kuzeyliler” in kaderi ile ilgili olarak ayrımcılık, sınır dışı edilme veya vatansızlık gibi vatandaşlık sorunları ve referandumun sonucundan kaynaklanan diğer konularla ilgili korkularıyla ilgilidir (UNHCR, 2011:52-53).

2.3.1.1. Din ve Dil

İslam, Abdallah ibn Saad'ın işgalinden ve Nubia'da ilk caminin inşa edildiği 'BAGt' anlaşmasının imzalanmasından sonra yedinci yüzyılın başlarında Sudan'a gelmiştir. Sultan Irbat (veya Rubat) Funj sultanlığında bir cami kurmuştur (Holt and Daly, 2000: 13-25).

Mahdia devleti, ilk modern İslami Sudan devletiydi. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Sudan'ı kapsayan devrimci İslam'ın kökleri genellikle Türk-Mısır yönetiminin zulmüne kadar izlense de, bazı çağdaş Sudanlı milliyetçiler, o dönemde Müslüman cemaati içindeki karmaşık iç gerilimlere de atıfta bulunuyorlar. Yabancı çıkarlar ve düzenlemeler dış değişkenler olarak ele alınmaktadır (Fluehr, 1990: 614).

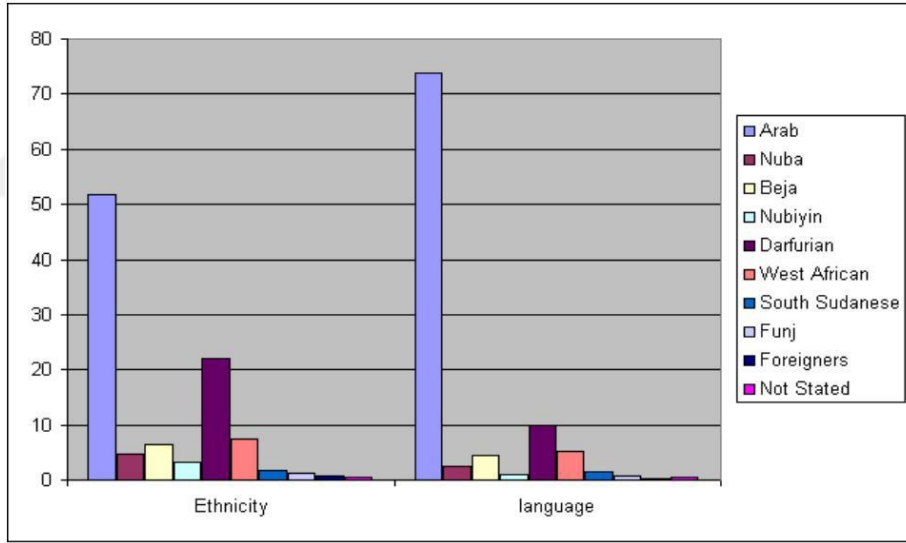
Hashim, bağımsızlıktan bu yana tüm Sudan hükümetlerinin, Sudan'ın bölgesel orta kesiminin tüm ülkeyi temsil ettiğini ve ülkenin geri kalanının bunu kabul etmesi gerektiğini kabul eden devlet tarafından dikte edilen politikalar olarak İslamileştirme ve Araplaştırmayı yaygın bir şekilde benimsediklerini belirtmektedir (Hashim 2009: 16). Sudan'da temel hukuk kaynağı ve ahlaki kod olarak İslam referans alınmaktadır (Deng, 1995: 14).

Breidlid (2005), İslam'ın Sudan'da, Sufi emirlerinden Müslüman Kardeşler'e ve daha sonra kendisini Ulusal Kongre Partisi'ne (NCP) dönüştüren Ulusal İslami Cepheye (NIF) kadar pek çok şekilde uygulandığını savunmaktadır. Bu parti, dogmatik İslam "İslamcılık" versiyonunu diğer Müslümanlara ve ayrıca Müslüman olmayan gruplara dayatmıştır. Bu hem gayrimüslimlerden hem de Müslümanlardan

ciddi tepkiler almışve Sudan'ın şu anda içinde bulunduğu değişken durumu açıkladığı iddia edilmektedir (Bredlid, 2005: 248).

Wright (2004), dili “Grubumuza sosyalleşmemizin temel aracı ve anlam oluşturmamızın temel aracı” olarak tanımlamaktadır. Dil, dahil etme ve dışlama için bir araç olabilir. Dil, insan toplumlarını, dayanışmayı ve işbirliğini inşa eder, ancak aynı zamanda bir toplum içinde ve toplumlar arasında güç ve kaynakların dağıtımında çok önemli bir rol oynar. Demokratik olmayan toplumlarda dilbilimsel olmayan yollarla edinilen sınıf ve kastı işaretlemeye hizmet eder; demokratik toplumlarda bu gücün kendisidir, çünkü bir demokraside otorite nihai olarak bir liderin seçmeni otoriteye uymaya ikna etme yeteneğinden kaynaklanır (Wright 2004: 5-7). Şekli 1’de, Sudan'daki dil ve etnik köken arasındaki farklılığı göstermektedir; bu, araplar dışındaki diğer bazı etnik grupların Arapça konuştuğunu göstermektedir.

Şekil 1. Sudan’da Dil ve Etnik Dağılımı

Kaynak: Abdelhay, 2007:23

"Dil sadece etnisite için temel bir temel sağlamakla kalmaz, kendisi de siyasi bir mesele haline gelir". (Abdelhay, 2007: 47). Genellikle sınıf, etnik köken veya dil ile tanımlanan sosyal gruplar, güç kazanmak ve sürdürmek için birbirleriyle mücadele ederler.

“Öğretim, sadece iktidar dil içinde ve aracılığıyla uygulandığı için toplumlarda var olan güç ilişkilerinin yeniden canlandırılmasını gerektirir”. 'Ulusal dil' sorusuna cevap bulmak her zaman Sudan'daki iç savaşın alanı olmuştur (Abdelhay, 2007 : 247).

Abdelhay (2007), sömürge dili politikasının güneyi kuzeyden ayırmayı amaçladığını ve 1928'deki (Rejaf Dili Konferansı) güney ile kuzey arasında sosyal ve söylemsel farklılıklar inşa etmeyi amaçlayan ideolojik bir proje olduğunu iddia ederler. Rejaf Konferansı, kimsenin olmadığı arazinin inşası ve kapalı bölge düzeninin oluşturulması dahil olmak üzere güneyi kuzeyden dilsel olarak farklılaştırmak için farklı önlemler uygulamıştır. Kuzey ve güneydeki sömürgecilik sonrası Araplaştırma politikalarını göz önünde bulundurarak, Araplaştırma politikasını başlatan ve dolayısıyla Güneyliler tarafından şiddetle direnen birleşik ve homojen bir ulus-devlet kurma girişiminde Arapçanın aracı olduğunu savunmuştur. Ayrıca, 'yerli' teriminin bazı sosyal durumlarda, özellikle ideolojik olarak motive edildiği ve NLP'de 'yerli diller' ifadesinin kullanımının 'dış benlik hakkı ile uyumlu olduğu CPA'da ciddi siyasi çıkarımlara sahip olabileceği belirtilmiştir (Abdelhay, 2007: 165-238).

2.3.1.2. Irk ve Etnisite

Etniklik sadece ten rengini, fiziksel özellikleri, dili, şarkıları ve dansı içermez. Değerleri, kurumları ve davranış kalıplarını somutlaştırdığı da anlaşılabilir (Deng, 1997). “Güney Sudan 17 yıl boyunca Kuzey'den kopmak için mücadele etti ve sonunda 1972'de özerkliğe yerleşti. 1983'te savaş yeniden başladığında, belirtilen amaç, herhangi bir ayrımcılıktan arındırılmış yeni bir Sudan yaratmaktı ve öyle olmaya devam ediyor. ırk, etnik köken, kültür veya din üzerinedir” (Deng, 1997:1).

Sudan, aşırı bir etnik köken örneği sunmaktadır. Arap ve Afrika ırksal, kültürel ve dini unsurların bir karışımı olan baskın Kuzey, kendi kimlik krizini prototiplerinden daha çok Arap ve İslami olarak çözmeye çalışmaktadır. Daha da kötüsü, siyasi elitlerin gündemleriyle artan bu çarpık öz algı, Arap-Müslüman Kuzey ile modern liderliği olan yerli Afrikalı Güney arasında yıkıcı sıfır toplamlı bir çatışma yaratarak ülkeyi birleştirmek ve entegre etmek için bir çerçeve olarak öngörülmüştür (Deng, 1997: 2).

Tablo 3. 1993 Nüfus Sayımına Göre Sudan'da Etnik Bağlar ve Ana Dil

	Arap	Nuba	Beja	Nubiyin	Darfurian	Doğu Africa	Güney Sudan	Funj	Yabancılar	Belirsiz
Etnisite	51.79	4.71	6.41	3.22	22.12	7.42	1.74	1.31	0.77	0.50
Dil	73.84	2.49	4.55	0.94	9.99	5.22	1.59	0.74	0.21	0.43

Kaynak: Abdelhay, 2007:16

1993 nüfus sayımına göre, Tablo 3'teki bilgiler, Sudan'daki etnik birinci dil ile kabile kimliği arasında artan bir tutarsızlığa işaret etmektedir. Sudan'da 600'den fazla etnik grup vardır; ülkedeki hemen hemen tüm etnik grupların temel kökleri siyah Afrika kabilelerine dayanmaktadır. Bu gerçeğin kanıtı, kendilerini Arap olarak tanımlayan kuzeydekiler de dahil olmak üzere tüm kabilelerde hala görülebilmektedir. Bununla birlikte, Arapçılıkla özdeşleşmeleri, ırkların ve dinlerin sıralandığı, Arapların ve Müslümanların özgür, üstün ve köle efendiler ırkı olarak saygı gördükleri bir sürecin sonucudur; zenciler, siyahlar ve kafirler ise köleliğin hedefi, zaten köle olmasalar bile, Arap olmayanların İslam'a geçerek, Arapça konuşmayı öğrenerek, Araplarla evlenerek ve soybilimsel olarak üstün ırkla özdeşleşerek dramatik bir şekilde ilerleme kaydetmelerine izin verildiği bir durum göz önüne alındığında, asimilasyona geçişe karşı konulamamıştır (Fadlalla, 2004, 25; Deng, 1995: 4-5).

Sömürge tipolojisinin bir ilkesi olarak ırk, çoğu kez Kuzey mezhep hükümetleri tarafından, "onlara" karşı "biz" in bir uç işareti olarak manipüle edilmiştir. Van den Berghe (1981, 1995), nüfusların etnik katmanlaşmasının 'mondokoro', yani (Araplar) ve 'abid', yani (köle) olduğunu ileri sürmüştür. Kuzey ırksal gururu, kuzey ve dolayısıyla Sudan için standart olarak kabul edilen ten renginin doğru kahverengi rengine odaklanır. Araplaştırılmış grupların rengi gayri resmi olarak yapılandırılmış ve kuzeyin standart klişeleşmiş temsili olarak ve tüm ülkeyi genişleterek temsil edilen 'kahverengi' olarak yorumlanmıştır. Kişi bir Sudanlı için çok hafifse, yabancı olarak veya (Avrupalı) anlamına gelen bir "Khawajah" olarak kabul edilme riskini alıyorsa, Orta Doğu Arapları veya daha da kötüsü, açık tenli ırkların en düşükleri arasında kabul edilen Çingene tipi bir ırk grubu için kullanılan bir terim olan "Halabi". Geleneksel olarak, tabii ki, siyah ırkına aşağılık olarak bakıldığında, Kuzey Sudanlı ırkçılık ve kültürel önyargı, bu nedenle, hem çok karanlık hem de çok açık tenlilere değersizdir. "Bu sosyal yapı, Kuzey kimliğinin etkili bir dışlayıcı sınır göstergesi haline gelmiştir" (Abdelhay, 2007 : 204).

Sınıf, yapısal bir analiz kategorisi olan "sosyal katmanlara atıfta bulunmak ve bunu üretim araçlarıyla bir ilişkinin ifadesi olarak tanımlamak için kullanılmaktadır. Sosyal sınıfın benzer bir tanımı, ekonomik üretimde farklı pozisyonları işgal eden sosyal güçlerdir. Sınıf, etnik köken veya dil ile tanımlanan sosyal gruplar güç kazanmak ve sürdürmek için sürekli olarak birbirleriyle mücadele ederler "(Abdelhay, 2007: 88 -89).

2.3.1.3. Damgalanma ve Kölelik

Hashim (2004) Sudan toplumunda şu şekilde damgalanmıştır: “Ne kadar siyah ve Afrikalı olursanız, o kadar çok damgalanırsınız”. Yerli Afrika özelliklerinin Sudan'daki bu damgalama sürecinin bir parçası haline geldiğini söylüyor; kalın dudaklar, geniş burun, kıvrıkcık kısa saçlar, siyahlık, Afrika diline sahip olmak ve son olarak gayrimüslim olmak ve en çok damgalanı olanlar, birden fazla fiziksel özelliği, kültürel karakterleri ve İslami olmayan dini inançtır.

Hashim (2004), Güney Mavi Nil'deki Nuba Dağları'ndaki Afrikalılar ve İngassana'nın damgalanma sonucundaki Güneylilerden hemen sonra geldiğini savunmuştur. Etnik kökenlerine bakılmaksızın Batı Sudan halklarının ardından, açık tenli olmasına rağmen ana dili Arapça olmayan ve akıcı bir şekilde Arapça konuşamayan Doğu Sudan'ın Beja halkı ve son olarak Kuzey Sudan'daki Nubyalılar (ibid) . Siyah karşıtı siyah Arap paradoksunu tartışırken Hashim, bu ırksal tutumların kategorizasyon mekanizması aracılığıyla işlediğini savunarak, "prestij" den neolojizm "Prestigma" yı stigma ile ilgili karşıt bir terim olarak hizmet etmek için icat etmiştir.

Afrikalılığı ve siyahlığı, kenarlara ve toplumun en alt sınıfına hükmeden köleliğin damgalanması ve özgür, siyah olmayanlar ve Arapların kendilerini toplumun tepesine ve iktidar merkezlerine yerleştirmek için kullandığı “prestigma”. Dahası, Hisham, “bu ırksal ideoloji, kendini gerçekleştirme dürtüsünde bir yabancılaşma ve tahakküm sürecini güçlendirmeye çalışıyor ve kendilerini siyah ya da Afrikalı olarak tanımlamayan bir siyah Afrikalılar kategorisi yaratmıştır. Beyazlar gibi poz verenler düzgün beyaz insanları tutmazken, bilinçli ve bilinçsiz olarak Afrikalıları köleleştirerek ve damgalayarak hakimiyet kurma eğilimindedirler. Sonuç olarak, Araplardan daha fazla araplaştırıldıklarını hissetme derecesi olarak kendilerini Araplaştırma sürecine hapsettiler” (Hashim, 2004).

Avustralya Ceza Kanunu Değişikliği Bölüm 270.1, kölelik terimini “mülkiyet hakkına ilişkin yetkilerin herhangi birinin veya tamamının üzerinde kullanıldığı bir kişinin koşulu, böyle bir koşulun şirket tarafından yapılan bir borç veya sözleşmeden kaynaklanması da dahil olan kişi olarak tanımlamaktadır” (Ceza Kanunu 1999). Alexander (2001), 'taşınır kölelik' tanımının, 'köleyi', "Toplumun dini, sosyal ve hukuki sözleşmeleri kapsamında başka bir insanın malı olan ve tamamen ona tabi olan yaşayan insandır". 'Mülkiyet' teriminin, kölesini veya çocuklarını kendilerine ait

oldukları için satın alabilen, satabilen, serbest bırakabilen, evlat edinen, kötü muamelede bulunabilen ve hatta öldürebilen bir mal sahibini ifade ettiğine dikkat çekerek, Alexander'ın, aksine, kölenin hiçbir kişisel hakkı veya özgürlüğü olmadığını belirtmektedir (Alexander, 2001, 45). Rodney'e (1973) göre, 13. ve 14. yüzyıllar arasında Batı Sudan'da az miktarda yerel kölelik ortaya çıkmıştı ve 15. yüzyılın sonunda hem 'taşınmaz köleler' hem de 'yerli köleler vardı (Rodney, 1973). Ayrıca Sudan ve Doğu Afrika'da yakalanan birçok Afrikalı'nın Arap alıcılara satıldığını da not etmektedir. Bu, "Arap Köle Ticareti" (ibid) olarak bilinir. Alexander (2001) ise yedinci yüzyılda Arap Müslüman ordusunun gelişinde Nobatia, Makurra ve Allodia (Alw'a) krallıklarında köleliğin var olduğunu ve işgalci ordu ile bu krallıklar arasında imzalanan 'BAGt' anlaşmasının gerekli olduğunu belirtir. İkincisi yılda 350 köle 'ödüyor' (Alexander, 2001). Breidlid (2011), köle ticaretinin Sudan'da yüzyıllardır var olduğunu belirtmektedir. 17. yüzyılın sonlarından 18. yüzyıla kadar olan Funj döneminde, o zamana kadar ev içi kullanım için olan kölelerin kullanımı hayvancılık hizmetlerine kadar genişletilmiştir. Ticaret merkezi kuzeydeki Shandiyidi. 19. yüzyılda köle ticareti, müslüman dünyasının artan talebini karşılamak için büyümeye başlamıştır (Breidlid, 2011)

2.3.2. Sosyo-Ekonomik Boyut

2.3.2.1. Eğitim

Sudan'da kuzey ve güney arasındaki sosyal dışlanmanın bir göstergesi olarak eğitimin etkisini ölçmek ve algılamak için üç ana boyut kullanmak mümkündür. Bunlar, eğitim hizmetlerinin kapsamı, eğitimsel kazanım ve yükseköğretim kurumlarında eğitim dilinin Araplaştırılmasıdır. 2008 nüfus sayımı, Sudanlıların% 45,2'sinin okuma yazma bilmediğini göstermektedir. Bunun% 71'i Güney'de ve % 38,8'i Kuzey'dedir (Tablo 4). Aynı nüfus sayımı, şu anda sadece% 25,5'inin okula gittiğini belgelemektedir. Bunların% 27,2'si Kuzeyliler ve% 18,5'i Güneylilerdir (Tablo 5).

Tablo 4. Bölgelere Ve Yaşam Tarzlarına Göre 6 Yıl Ve Üzeri Nüfustaki Okur-Yazar Olmayanların Yüzdesi

	Toplam	Kentsel	Kırsal	Göçebe	Nüfus	
Toplam	45.2	23.6	52	78.5	39154	100%
Kuzey Sudan	38.8	20.3	44	78.5	30894	78.90%
Güney Sudan	71	49.3	76	—	8260	21.10%

Kaynak: CBS, 2008:289

Tablo 5. Okula Devam Etme Bazında 6 Yıl Ve Üzeri Nüfus Yüzdesi

	Şu Anda Katılıyor	Önceden Katılıyor	Asla Katılmadı	Belirtilen	Nüfus	
Toplam	25.5	25.4	44.6	4.5	39154	100%
Kuzey Sudan	27.2	29.1	38.1	5.6	30894	79%
Güney Sudan	18.5	10.5	71	0	8260	21.10%

Kaynak: CBS, 2008: 294 – 296

Bu yüzdeyi ülkenin her iki kesiminde nüfusla karşılaştırmak, önemli dengesizlik ve çeşitlilik göstermektedir. Farklı sosyal geçmişe sahip çocuklar, eğitimsel kazanımda büyük eşitsizlikler yaşarlar (Hassler, vd., 2007, 237). Aynı nüfus sayımı raporları, nüfusa kıyasla Sudan eyaletleri arasında okur yazar yüzdesi arasında önemli bir farklılık olduğunu da göstermektedir (Ek-1, 2 ve 3). Nüfus sayımı raporları ayrıca eğitimsel kazanımı olmayan% 8,3'ten sadece% 7,2'nin kuzeyden ve% 15,8'in güneyden olduğunu göstermektedir (CBS, 2008).

Sudan'daki eğitim sisteminin sadece İslamo-Arap ideolojisini hakimiyet ve asimile etmek için geliştirecek şekilde tasarlandığı açıktır (Hashim, 2009: 17). Mevcut eğitim durumu ve durumu ile ilgili olarak Breidlid (2005), ulusal eğitim sisteminin 1990'dan bu yana her düzeyde İslami değerlere ve ideolojilere dayandığına dikkat çekmektedir. Temel eğitim sistemi, öğrencilerin istikrarlı, evrensel, değişmez ve sağlam hukuk ve ahlak ilkeleriyle korunan İslamcı ideolojik görüşlerini inceledikleri iki okul öncesi yıl İslami inanç ve uygulamalardan ('Khalwa' okulları) oluşmaktadır. Breidlid ayrıca Arap İslam kültürünün yaygınlığının İngilizce ders kitaplarında bile tek-kültürlü olduğunu göstermiştir. Eğitim kitaplarındaki resimlerdeki tüm isimler ve giysiler Arap ve İslam kültürünü temsil etmektedir (Breidlid, 2005 : 248-261).

Bu sadece üniversite müfredatının Araplaştırılması ve İslamlaştırılması değildir; NIF, tüm erkek öğrencilerin çalışmalarına başlamadan önce Popüler Savunma Kuvvetleri (PDF) eğitim kamplarında zaman geçirmelerini şart koştu. Sudanlı yazarlardan biri, kamp programını ideolojik ve dini beyin yıkama süreci ve köktenci ideolojileri kendi zihniyetlerine yerleştirmek için onları ikincil ve itaatkar türlere dönüştürme girişimi olarak tanımlamaktadır (United States Institute Of Peace, 2008, 6).

2.3.2.2. Sağlık

Kuzey ve Güney Sudan arasında sağlık hizmetleri arasında büyük bir fark var. Dünya Bankası (2003), "Sudan Sağlık Durumu Raporu", "Şu anda, Sudan'ın güney kesimlerindeki sağlık idaresi embriyoniktir. Neredeyse hiç bütçesi ve az sayıda personeli ile kapasitesi son derece sınırlıdır. Ülkenin Kuzey ve Güney kesimleri arasındaki mevcut kapasite açığının daraltılması ve Güney sağlık idaresinin özellikle koordinasyon açısından güçlendirilmesi, Banka'nın eylemi için kilit bir öncelik olarak görülmelidir "(François ve diğerleri, 2003, 100). 2010 yılında, Sudan sağlık bakanlığının o yıl için hazırladığı yıllık rapor, Dünya Bankası raporunda 7 yıl önce anlatılan durumun hala devam ettiğini gösterdi. tablo 6 Sudan Eyaletleri arasında temel sağlık hizmetleri birimlerini göstermektedir (Federal Sağlık Bakanlığı - Sudan, 2010). Aşağıdaki Tablo 6'da gösterilen kuzey ve güney arasındaki dağılım karşılaştırması, sağlık merkezlerinin ve temel sağlık birimlerinin yalnızca % 6.55'inin Güney eyaletlerinde bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Kuzey ve Güney Arasında Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Birimlerinin Karşılaştırması

	Kuzey	%	Güney	%	Kuzey ve Güney
Sağlık merkezleri	1780	95.90	76	4.09	1856
Temel sağlık birimleri	3992	92.38	329	7.61	4321
Toplam	5772	93.44	405	6.55	6177

Kaynak: CBS, 2009:235 - 236.

Sudan Merkez İstatistik Bürosu (2009) raporu, 2009 yılında 100.000 kişiye düşen hastane oranının güneyde% 36.66 olduğunu, tüm Sudan için ise% 72.2 olduğunu göstermektedir (CBS, 2009: 235 - 236).

2.3.3. Politik Boyut

Bu bölüm, Sudan'daki insanların inşa ettikleri ve geçim kaynakları için benimsedikleri sosyal ve kurumsal bağlamı özetlemektedir. Katılım, güç ve otorite, yönetim, yasalar ve politikalar ve sosyal ilişkiler (güç ve servet) ile ilgili geniş bir yelpazedeki konuları, geçim kaynaklarına erişim üzerinde devam eden müzakere süreçlerinde öncelikle güç ve kontrol kaynağını kapsamaktadır.

2.3.3.1. Güç ve Servet

Sudan 1956'da bağımsızlığını kazandığında, yedi ana meseleden biri, sömürgecilik tarafından daha da derinleşen kültürel bölünmelerden kaynaklanan Kuzey ile Güney arasındaki keskin bölünme nedeniyle bağımsızlıktan sadece altı ay önce meydana gelen silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmaların nedenleri arasında mezhepsel politikalar, miras alınan korkular, tarih ve coğrafya sayılabilir. Bir gözlemci, bağımsızlıktan sonraki ilk yılları, geleneksel siyasi partiler arasında bir güç mücadelesi, Güney siyasi partileri arasındaki bölünmeler, dış müdahale ve Abboud'un askeri rejiminin baskıcılığı olarak nitelendirmiştir. Bu durum, birlik ve hatta müzakere için gerekli güveni yaratmaya yardımcı olamamıştır. Çatışma silahlı çatışmaya dönüşmüştür (Beshir, 1982 :116-120).

Hashim (2004), Sudan'daki sosyal ikilemi anlamak için yeni bir "Merkez-Marjinalleştirme" yaklaşımı benimsemeyi önermiş ve Sudan'ın coğrafi veya etnik bir merkez olmadığını savunmaktan ziyade, hem gücü hem de zenginliği kapsayan kültür faktörlerine bir katkıdır. Hashim, Sudan'ın güç merkezinin muazzam bir kompleks olduğunu iddia etmektedir. Sadece ırk, kültür ya da coğrafi konumlanma ile ilgili olmadığını iddia etmiştir, "Orta Sudan halkı arasında statü ve ayrıcalığı belirlemek ve sağlamlaştırmak için mevcut tüm mezhepsel klişelerden yararlanan elitist bir güç ve zenginlik merkezi olarak var olan elitizmle ilgili" olduğunu varsaymaktadır. İslamo-Arabist olarak tasvir edilmesi, aşağı yukarı onun temel ideolojik dayanağına bir göndermedir (Hashim, 2004). Bu güç ve zenginlik merkezi, kendisini İslam ve Arabizm klişeleri üzerinden işlemektedir. Kendileri de siyahi ve Afrikalı olan Afrikalıların zulmüne ve boyunduruk altına alınmasına karşı çıkmakta, Araplaştırılmış Sudan halkının ülkenin ırksal işleminin kurbanı olduğunu savunmakta ve kendilerini kazanan olarak görmeye adanmışlardır (Hashim, 2004).

Mansour Khalid farklı bir şekilde Kuzeyle seçkinleri “miyopi, dogmatizm, etnosentriklik, hizipçilik ve bazı durumlarda dini bağınazlık” olarak kınamakta, ancak güneydekilerin de bu kınamayı paylaşması gerektiğini varsaymaktadır (Khalid, 1990: 11).

Mart 1965'te Hartum'da düzenlenen Yuvarlak Masa Konferansı, temel nedenleri, etkileri ve büyüklüğü bakımından "Güney Sudan sorunu" olarak adlandırılan şeyi detaylandıracaktır. Ruay (1994), 27 Güney delegesi, altı Kuzey siyasi partisi ve Sudan hükümetinin temsilcilerinin katıldığı konferansın ana hedeflerinin hiçbirine ulaşmada tamamen başarısız olduğunu bildirmektedir (Ruay,1994: 112-114). Aynı yazar bu başarısızlığa, savaştan yeterince yorulmadıkları için böyle bir konferans düzenlemek konusunda gerçekten ciddi olmayan iki tarafın tutumlarına değinmektedir (Ruay,1994: 115). Bağımsızlıktan sonra kurulan ilk İsmail el-Azhari hükümetinin sadece iki güney bakanı vardı, başlangıçta bakanlıkları yoktu ve daha sonra hayvan kaynakları ve doğal kaynaklardan sorumlu bakanlıklardan sorumlu oldular. 1965 yılında kurulan ve 15 bakandan oluşan SIRR el-Khatim el-Khalifa'nın geçiş hükümetinde sadece ikisi Güney'dendi ve bu iki bakanlığın da önemli olduğunu belirtmekte fayda görülmektedir (Ruay, 1994: 86-110).

2.4. SUDAN'DA YOKSULLUĞUN BOYUTLARI

Sudan, Sahra-altı Afrika'daki alt orta gelirli ülkelerden biridir. Tablo 10, Sudan için bazı temel sosyal ve ekonomik göstergeleri göstermektedir. Bir ülkenin temel insani gelişme başarılarının bir ölçüsü olan İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Sudan için 2015 yılında 0,490'a ulaştı ve ülkeyi 188 ülke ve bölge arasında 165. sıraya yerleştirerek düşük insani gelişme kategorisine yerleştirmektedir. Sudan'da para yoksulluğu yüksek kabul edilmektedir ve nüfusun %36,1'i 2015'te (verilerin mevcut olduğu en son yıl) ulusal yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Sudan, 1956 yılındaki bağımsızlığından sonra çoğu zaman (1972-1983 dönemi hariç) çatışma ve iç savaş dönemleri yaşamıştır. 2005 yılında Güney Sudan ile barış anlaşması yapılmış ancak Darfur bölgesinde çatışmalar devam etmiştir. Güney Sudan ile yapılan barış anlaşması, 2011'de güneyin ayrılmasına yol açtı ve bu da Sudan'daki ekonomik büyümeyi ve siyasi ve güvenlik durumunu doğrudan etkilemektedir (WHO, 2010).

Sudan'daki en son resmi yoksulluk verileri, 2014/2015 Ulusal Hanehalkı Bütçesi ve Yoksulluk Anketi'ne (NHBPS) dayanmaktadır. O zamanlar, Sudan nüfusunun tahmini yüzde 36,1'i, ulusal yoksulluk sınırının altında kişi başına harcama düzeyine sahiptir. Dünya Bankası şu anda Uluslararası Yoksulluk Çizgilerini (IPL) kullanan yoksul insan sayısını kişi başına günde 1,90 dolar ve 3,2 dolar olarak tahmin eden bir yoksulluk raporuna son şeklini vermektedir (sırasıyla aşırı yoksulluk ve küresel yoksulluk kriterleri) aynı zamanda, Dünya Bankası 2009 anketine dayanarak Sudan için yoksulluk rakamlarını yayınlamıştır. 2009'da Sudan nüfusunun yüzde 46,5'inin, 15,6 milyon Sudanlının kişi başına düşen harcama düzeylerinin ulusal yoksulluk sınırının (NPL) altında olduğu tahmin edilmektedir. Dünya Bankası'nın Uluslararası Yoksulluk Sınırı'na (IPL) göre kişi başına günlük 1,90 ABD doları (2011 satın alma gücü paritesi) ile ölçüldüğünde, nüfusun yüzde 16,2'si yoksul olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk, düşük gelirli ve üst orta gelirli ülkeler için uluslararası yoksulluk sınırlarına göre ölçüldüğünde (kişi başına günlük 3,2 dolar ve 5,5 dolar), sırasıyla yüzde 43,0 ve yüzde 75,2 yoksul olarak kabul edilmektedir. Yeni koronavirüs COVID-19 tarafından şiddetlenen devam eden ekonomik krizin, daha yüksek yoksulluk oranlarına yol açması beklenmektedir. Yoksulluk görünümü olumsuz olmaya devam etmektedir. COVID-19 salgınının artan etkisini de yansıtan yoksulluk oranlarının 2022 yılına kadar 1,90 \$ günlük SGP ile yüzde 18,3'e ve 3,20 \$ günlük SGP'de yüzde 53,5'e yükselmesi beklenmektedir. Akaryakıt ve diğer temel emtia fiyatlarındaki yüksek enflasyonun yaşam koşullarını olumsuz etkilemeye devam etmesi beklenir. Yaklaşan ekonomik istikrar reformlarının olumlu sonuçlar vermesi biraz zaman alacaktır. 2009 yılında, nüfusun yaklaşık üçte ikisinin kırsal alanlardaki yoksulluk oranı kentsel alanlardan çok daha yüksek yaşamaktadır.

Bölgeler arasında da eşitsizlikler ortaya çıkmıştır. Örneğin, takipteki kredilere kıyasla yaklaşık yüzde 70'lik bir oranla, Kuzey Darfur'daki yoksulluk oranı başkent Hartum'dakinden neredeyse üç kat daha yüksektir. 35.4'lük bir Gini endeksi, eşitsizliğin Sahra-altı Afrika'daki diğer ülkelere kıyasla orta düzeyde olduğunu göstermektedir. 2014/15 Hanehalkı Anketi verileri, bu ankete dayalı yoksulluk rakamları Sudan'daki mevcut makroekonomik dengesizlikleri ve uyum önlemlerini yansıtmayacağı için nihai hale getirilmektedir. Dolayısıyla, mevcut yoksulluk ve eşitsizlik rakamları hala net olmamakla birlikte, gıda fiyatlarındaki artışların

yoksulluğu, eşitsizliği ve genel ekonomik refah durumunu kötüleştirdiği tahmin edilmektedir (WB, 2020).

Tablo 7. Yoksulluk Temel Göstergeleri

Gösterge	Değeri (Aksi Belirtilmedikçe 2015)
Nüfus	38,647,803
GSYİH (Cari ABD Doları)	97.156 Milyar ABD Doları
Kişi Başına GSMH, Atlas Yöntemi (Mevcut ABD Doları)	2.000 ABD Doları
İnsani Gelişme Endeksi (İge3)	0.490
Doğumda Beklenen Yaşam Süresi	63.7 Yıl
Beklenen Eğitim Süresi	7.2 Yıl
Ortalama Eğitim Süresi	3.5 Yıl
Kişi Başına Gsmh (2011 Sığp\$)	3,846
İnsani Gelişme 2015 Sıralaması	165. (188 Ülkeden)
Cinsiyet Gelişim Endeksi	0.839
Eşitsizliğe Göre Düzeltilmiş İGE	M.D.
Gini Katsayısı	35.4 (2009)

Kaynak: UNDP (2017)

2.4.1. Sudan'da Yoksulluk Sınırı ve Yoksulluk Göstergeleri

Yoksulluk sınırı, insana yakışır bir yaşam standardı olarak kabul edilebilecek bir asgari tüketim düzeyini göstermektedir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan insanlar temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmektedir. Tablo 8'de üç yoksulluk sınırı dikkate alınmıştır.

Gıda yoksulluk sınırı, günlük enerji alım sınırı olan kişi başına günlük 2110 kalorilik (kcal) bir sepetin parasal eşdeğer değeri kullanılarak hesaplanmaktadır. Alt yoksulluk sınırı (veya aşırı yoksulluk sınırı), kişi başına toplam tüketim düzeyi gıda yoksulluk sınırına tam olarak eşit olan hanelerin gıda dışı tüketiminin yanı sıra açlık yoksulluk sınırındır.

Üst yoksulluk sınırı (veya küresel yoksulluk sınırı), gıda yoksulluk sınırının yanı sıra kişi başına gıda tüketimi Gıda yoksulluk sınırına tam olarak eşit olan hanelerin gıda dışı tüketimidir.

Sudan'ın farklı ikamet bölgelerdeki yaşam maliyeti dikkate alınarak, her kırsal ve kentsel bölge için belirli bir yoksulluk sınırı tahmin edilmektedir. Gıda yoksulluk sınırı kentsel alanlarda 2.966 SDG ve kırsal alanlarda 2.698 SDG olarak tahmin edilirken, küresel yoksulluk sınırı kentsel alanlarda kişi başına yıllık 5.110 SDG ve kırsal alanlarda 4.044 SDG olarak tahmin edilmektedir.

Tablo 8. 2014-2015 Yoksulluk Sınırları (SDG)

Yerleşim Yeri	Açlık Yoksulluk Sınırı	Aşırı Yoksulluk Sınırı	Küresel Yoksulluk Sınırı
Kentsel	2.966	4.124	5.110
Kırsal	2.698	3.605	4.044

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Tüketim düzeyi yoksulluk sınırının altında olan nüfusun yüzdesini hesaplamak, yoksulluğu ölçmenin bir yöntemidir. Buna “yoksulluk yaygınlık oranı” denir. Daha önce açıklanan toplam tüketime dayalı olarak, veri analizi Sudan'daki küresel yoksulluk yaygınlığının %36,1 olduğunu göstermektedir. Dört Sudanlı'dan biri aşırı yoksulluk sınırının altına düşmektedir.

Tablo 9. 2014-2015 Yılı Yoksulluk Değişim Oranı

	Yoksulluk Sınırının Üzerindeki Nüfus %	Yoksulluk Sınırının Altındaki Nüfus %
Kentsel	22.6	37.3
Kırsal	26.5	35.5
Sudan	25.2	36.1

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Kırsal ve kentsel alanlarda yoksulluğun farklı evrimi. Tablo 10, kentsel/kırsal yerleşime göre yoksulluk eğilimini göstermektedir.

Sonuçlar, Sudan'da yoksulluğun yaygınlığı azalırken, 2015 yılında istatistiksel dağılımının önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir. Kırsal alanlarda hem aşırı hem de küresel yoksulluk, yaklaşık 10 yüzde puanı, %36,8'den %26,5'e ve %45'ten %35,5'e önemli ölçüde azalmaktadır.

Buna karşılık, kentsel alanlarda küresel ve aşırı yoksulluk oranlarında yüzde 13 ve 6 puan artışlar yaşanmaktadır. Özellikle, kentsel alanlarda %6'dan %7'ye küçük bir artışla karşılaştırıldığında, kırsal alanlarda gıda güvensizliği yarı yarıya azalmaktadır.

Yoksulluk sınırının altında yaşayan 14 milyon Sudanlıdan 9 milyonu kırsal alanlarda yaşamaktadır. Birkaç açıdan, kırsal nüfusun durumu daha kötü, ancak kentsel ve kırsal alanlar arasındaki fark daralmaktadır. Daha fazla dikkat ve analiz gerektiren acil bir konu, kent sakinlerinin kötüleşen yaşam koşullarının temel nedenleridir. Yoksullardan kentsel alanlara iç göç nedeniyle belirgin düşüş; Ya da işgücü piyasası koşullarının ve performansının bozulması vb.? Ne yazık ki, mevcut kesitsel veriler, bu derin değişikliklerin ayrıntılarını anlamamıza izin vermemektedir.

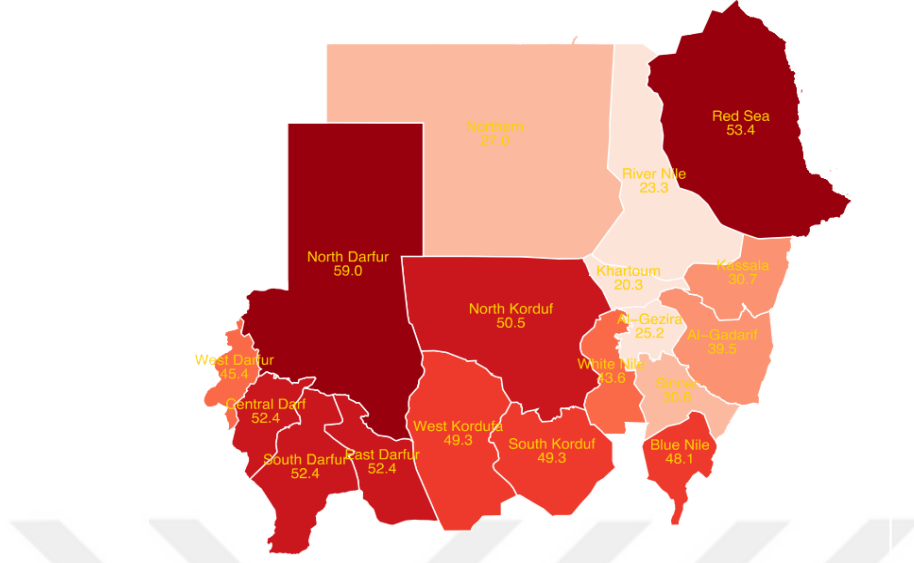
Tablo 10. Kentsel/Kırsal Yerleşim Yerine Göre Yoksulluk Ölçütleri 2014-2015

	2014/15		
	Sudan	Kırsal	Kentsel
	Yoksulluk Değişim Oranı		
Gıda Yoksulluğu	15.3	10.2	7.1
Aşırı Yoksulluk	29.6	26.5	22.6
Küresel Yoksulluk	37.6	35.5	37.3
	Yoksulluk Açığı		
Gıda Yoksulluğun Sınırı	4.0	1.9	1.3
Aşırı Yoksulluk	8.9	5.9	5.0
Küresel Yoksulluk	12.1	8.6	9.8
	Yoksulluk Şiddeti		
Gıda Yoksulluğu	1.6	0.5	0.4
Aşırı Yoksulluk	3.9	2.0	1.6
Küresel Yoksulluk	5.4	3.0	3.7

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Yoksulluğun yaygınlığı ve yönü konusunda önemli bölgesel farklılıklar vardır. Genel olarak, batı, güney ve Kızıldeniz eyaletleri, kuzey ve doğu eyaletlerine kıyasla nispeten daha yoksundur. Şekil 2, Güney Kordofan ile Batı ve Orta Darfur'da her üç kişiden ikisinin yoksulluk içinde yaşadığını göstermektedir. 2010 ve 2015 yıllarında en belirgin gerçek, merkezde ve batıda yoksulluktaki şaşırtıcı artışlardır.

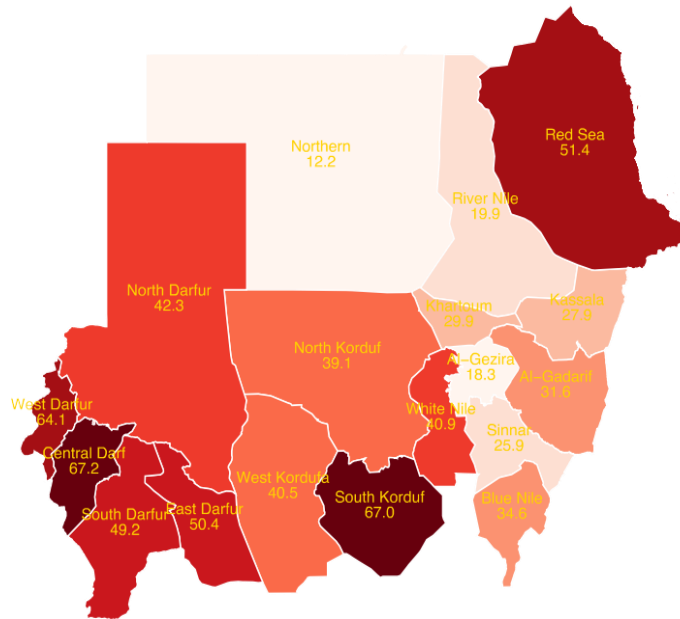
Şekil 2. Bölgelere Göre Yoksulluk Oranı 2009/10

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Darfur, Güney Kordofan ve Hartum. Batı Kordofan Eyaleti'nde yoksulluk oranı 2010'da %49,3'ten 2015'te %67'ye (yaklaşık 18 puan) yükselmiştir. Aynı büyüklükte bir artış Batı Darfur Eyaletinde de gözlemlendi. Ortaya çıkan ana mesaj, aşırı yoksullukla ilgili ilerlemenin güney bölgeleri hariç hemen hemen tüm bölgelerde daha iyi performans gösterdiği'dir.

Şekil 3. Bölgelere Göre Yoksulluk Oranı 2014/15

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

2.4.1.1. Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Sudan'da Yoksulluk

Yoksulluk sınırı, referans bir refah seviyesinin belirli bir yerde ve zamanda belirli bir kişiye finansal maliyetidir. Bir kişi asgari yaşam standardına ulaşmazsa, yoksul olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte, bu tanımın uygulanması kolay değildir, çünkü hem asgari refah seviyesinin hem de bu seviyeye ulaşmanın tahmini maliyetinin belirlenmesinde büyük bir farkla karşılaşılabilir. Ek olarak, yoksulluk sınırlarının belirlenmesi, yoksulluğun izlenmesi ve politika oluşturma kararları üzerindeki potansiyel etkileri nedeniyle oldukça tartışmalı bir konu olabilmektedir.

Yoksulluk sınırının ima ettiği refah seviyesinin, bireyin sağlıklı ve aktif bir yaşam ve topluma tam katılımı içeren belirli yeteneklere ulaşmasını sağlaması gerektiği varsayılmaktadır. Yoksulluk sınırı mutlak olacaktır, çünkü bireyler arasındaki karşılaştırmaların tutarlı olmasını sağlayan bu analiz ölçeğinde belirli bir refah seviyesini veya yaşam standardını tanımlar, örneğin, aynı refah seviyesine sahip iki kişi, yaşadıkları yer ne olursa olsun aynı muameleye tabi tutulmaktadır. İkinci olarak, bir referans fayda düzeyi, bu özel durumda, sağlıklı ve aktif bir yaşam için gereken kalorilere ulaşmadaki bazı başarılarla ilişkilendirilmiştir. Son olarak, bu gereksinimin karşılanması için asgari maliyet olarak yoksulluk sınırı belirlenecektir.

Beslenmeye dayalı yoksulluk sınırının tahmin edilmesinde temel ihtiyaç maliyet yöntemi kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, bir kişi sepeti karşılayamıyorsa, temel tüketim ihtiyaçları için yeterli olduğuna inanılan bir tüketim paketine sahip olmanın maliyetini hesaplar ve o zaman yoksul olarak kabul edilir. İlk olarak, yoksulluk durumunun, bir kişinin gerçek tüketiminin bu gereksinimleri karşılayıp karşılamadığına değil, tüketim paketini elde etme imkanlarına sahip olup olmadığına odaklandığı unutulmamalıdır. İkincisi, fayda düzeyini belirlemek için beslenme referansları kullanılır, ancak beslenme durumu iyi oluşun bir göstergesi değildir, aksi takdirde kalori alımını hesaplamak ve diyet sınırıyla karşılaştırmak yeterli olacaktır. Üçüncüsü, tüketim sepeti normatif olarak tanımlanabilir veya mevcut tüketim kalıplarını yansıtmak için ikincisi şüphesiz daha iyi bir alternatiftir. Son olarak, yoksulluk sınırı iki ana bileşenden oluşur: gıda ve gıda dışı (Ravallion 1998:133).

Sudan için mutlak yoksulluk sınırını tahmin etmek için iki yaklaşım kullanılmaktadır. Anand ve Nur (1988) tarafından önerilen ve Sudan Sendikalar Kongresi'nin kullandığı yaklaşımdır. Her iki yöntemin de ortak amacı, yoksul

olmayanların ulaşabileceği asgari düzeyi belirlemektir. Anand ve Noor (1988) tarafından Sudan için mutlak yoksulluk sınırını tahmin etmek için geliştirilen metodolojinin birkaç adımdan geçtiği varsayılmaktadır. Ali (1992), aşağıdaki gibi sıralanan bu adımların bir özetini sunmaktadır:

- Yaş ve cinsiyete göre bir kişinin günlük ihtiyaç duyduğu ortalama minimum kalori miktarının hesaplanmasıdır.
- Bir nüfus sayımı veya referans araştırmasında grupları kullanan bir birey için ortalama toplam kalori ihtiyacının elde edilmesi (bu durumda 1973 nüfus sayımında yaş grupları ve cinsiyet kullanılmıştır).
- Yoksulların diyetlerinde yaygın olan maddelerden oluşan alternatif yiyecek sepetleri oluşturmak, böylece her sepet bireye gereken minimum kalori alımını sağlamaktadır.
- Ortaya çıkan sepetlerin maliyetini ilgili fiyatlarla tahmin etmek ve hayatta kalmak için minimum para gereksinimini elde etmek için ortalamalarını almak (Anand ve Noor; 12 yiyecek sepeti inşa edildi ve Mart/Nisan 1984'te geçerli olan fiyatlarla fiyatlandırıldı).
- Hesaplanan asgari maliyet yoksulluk sınırı olarak alınarak ve harcama çarpanı kullanılarak gıda dışı kalemler hesaplanabilir.

Bu, her bir kişi için ihtiyaç duyulan asgari gıda maddelerini açıkça yansıtan yoksulluk sınırındır. Gıda dışı diğer kalemlerin de hesaplama dahil edilmesi önemlidir. Bu nedenle, mütevazı bir ödenek sağlamak için gıda yoksulluk sınırının yükseltilmesi ve diğer ihtiyaçlar için ayarlama yapılması gerekmektedir. Bu, harcama çarpanı kullanılarak veya gelirin üçte birinin harcandığı varsayılarak yapılabilir. Bu şekilde tüketime dayalı yoksulluk sınırı gıda ve gıda dışı kalemlere izin verecektir (Ali, 1992).

2.4.1.2. Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk

Sudan'da 2010-2015 Döneminde yoksulluğun azaltılması (özellikle aşırı yoksulluk), farklı hane türleri veya mekânsal konumlar arasındaki refah ve yoksulluk riskindeki temel farklılıkları maskelememelidir. Bu bölüm, gözlemlenen yoksulluk düzeylerinin kalıplarını açıklar ve ana belirleyicilerini analiz etmektedir. Bu amaçla, ilk olarak, alan ve kentsel/kırsal konutlar ve hane reisinin özellikleri gibi temel

yoksulluk bağıntıları aracılığıyla yoksulluğu ayrıştırma uygulamasına güvenmektedir. Ayrışma, her bir özelliğin küresel yoksulluk düzeyini belirlemede oynadığı rolü daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Daha sonra, her bir hane özelliğinin yoksulluk durumu üzerindeki 'gerçek' etkilerini belirlemek ve diğer faktörleri kontrol etmek için çok değişkenli bir analiz gerçekleştirilmektedir. Bu analiz yoksulluk ve sosyal dışlanma köklerini hitap etkili bir hedefleme program ve politikaların oluşturulmasında önemlidir.

Tablo 11’de gıda yoksulluğu, aşırı yoksulluk ve küresel yoksulluğun bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Nüfusun yüzdesini, yoksulluk tahminlerini ve her bir bölge gözlemlenen yoksulluk düzeyine göreli katkısını vermektedir. Spesifik öncelik oranını da nüfus payına orantılı katkı oranı (RC) olarak hesaplanmaktadır. Yetkililer tarafından farklı alanlarda yapılabilecek öncelikli müdahalenin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Oranın 1 değerini aşması, nüfusun bir grubunun toplam yoksulluğa nispi katkısının, toplam nüfus içindeki payıyla orantılı olduğundan daha fazla olduğunu ve özel dikkat gösterilmesi gerektiğini göstermektedir.

Gıda güvensizliği ile ilgili olarak, en yüksek oran, insanların yaklaşık üçte birinin gıda güvensizliğinden muzdarip olduğu Orta ve Batı Darfur'da gözlenmektedir, bunu Güney Kordofan (% 22) ve daha az oranda Darfur ve Kordofan eyaletlerinin geri kalanı izlemiştir, Kızıldeniz ve Beyaz Nil eyaletlerinin yanı sıra. Orta Darfur için öncelik oranı 3,5 olarak tahmin edilmektedir, bu da bu bölgenin toplam gıda güvensizliğine katkısının nüfus payının 3,5 katı olduğu anlamına gelir. Aşırı veya küresel yoksulluğa baktığımızda, resim aynı kalıyor ve öncelikli müdahale alanları özellikle: Darfur, Güney Kordofan ve Kızıldeniz. Büyüme ve Yoksulluğu Azaltma Stratejisi çerçevesinde, Sudan nüfusunun yaklaşık %9,1'ini etkileyen ve bunların üçte ikisinden fazlasının Sudan'da yaşayan gıda güvensizliği sorununun ele alınmasına en yüksek önceliğin verilmesi gerektiği açıktır. Darfur ve Kordofan'ın çeşitli bölgeleri ve bu, bu bölgeleri, dağıtılacak yardımın hedeflenmesi için çok yüksek öncelikli bir alan haline getirir. Ancak, öncelikli alanların belirlenmesi, ülke düzeyindeki yoksulluk sorununun üzerini örtmemelidir. Çeşitli bölgelerde bu belayı ortadan kaldırmak için sürekli çaba gösterilmektedir.

Tablo 11. Sudan’da Yoksulluk İnsidansının Bölgelere Göre Dağılımı

	Nüfus (1)	Gıda Yoksulluk (P1)	Öncelik Oranı (P1)/(1)	Aşırı Yoksulluk	Öncelik Oranı (P2)/(1)	Küresel Yoksulluk (P3)	Öncelik Oranı (P3)/(1)
Northern	2.2	0.3	0.05	5.5	0.23	12.2	0.32
River Nile	3.9	3	0.33	11.3	0.46	19.9	0.54
Red Sea	3.7	11.6	1.27	36.9	1.46	51.4	1.43
Kassala	5.6	3.8	0.43	18.1	0.71	27.9	0.77
Gadarif	5.1	5.6	0.61	20.2	0.80	31.6	0.86
Khartoum	17.4	5.3	0.59	19.7	0.78	29.9	0.83
Gezira	11.5	0.4	0.05	9.2	0.37	18.3	0.50
White Nile	5.9	11.5	1.27	27.4	1.10	40.9	1.14
Sinnar	4.6	3.5	0.37	14.6	0.57	25.9	0.72
Blue Nile	3.1	4.6	0.52	20.1	0.81	34.6	0.97
North Kordofan	9.3	11.5	1.27	29.6	1.18	39.1	1.09
South Kordofan	2.5	22.5	2.48	54.4	2.16	67	1.84
West Kordofan	2.5	11.9	1.28	33.3	1.32	40.5	1.12
North Darfur	6.9	12.7	1.41	31.4	1.25	42.3	1.17
West Darfur	2.6	31.8	3.54	50	2.00	64.1	1.81
South Darfur	7.8	13.6	1.49	35.8	1.41	49.2	1.36
Central Darfur	3.3	32.1	3.52	55.7	2.21	67.2	1.85
East Darfur	2	16.4	1.85	36.1	1.45	50.4	1.40
Sudan	100	9.1		25.2		36.1	

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, kadınlar erkeklere kıyasla ekonomik fırsatlara daha zayıf erişimleri veya daha üretken işlere erişimleri nedeniyle ekonomik şoklara ve yoksulluğa karşı daha savunmasız oldukları için genellikle savunmasız bir grup olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, kadınların erkeklere göre yoksulluğa düşme olasılığı daha yüksektir ve bu nedenle yoksulluğu azaltma stratejilerinin kadınların maruz kaldığı yoksulluk risklerine daha fazla odaklanması kritik önem taşımaktadır. Bu bağlamda Sudanlı kadınların yoksulluğun üç boyutundan (gıda, şiddet ve evrensellik) erkeklere göre daha fazla etkilenip etkilenmediklerini araştırmak önemlidir. Tablo 12’de hane reisinin cinsiyetine göre ulusal düzeyde ölçülen yoksulluk dağılımını sonuçlarını sunmaktadır. Sonuçlar, hanelerin %11’ini temsil eden kadın hanehalklarının, hane reisinin kadın olduğu hanelerde erkeklere göre yüzde 2,4 puan

daha yüksek olmasına rağmen, hane reisinin erkek olduğu hanelere göre özellikle daha yüksek yoksulluk riski altında olmadığını göstermektedir.

Tablo 12. Sudan’da Hanehalkı Özelliklerine Göre Yoksulluk Dağılımı

	Nüfus Oranı (1)	Gıda Yoksulluk (1)	Öncelik Oranı (1)	Aşırı Yoksulluk (2)	Öncelik Oranı (2)	Küresel Yoksulluk (3)	Öncelik Oranı (3)
Kadın	11.4	10.3	1.13	27.3	1.08	37.2	1.03
Erkek	88.6	9.0	0.98	24.9	0.99	36.0	1.00
29 Yaş Altı	6.2	5.1	0.56	16.1	0.64	23.5	0.65
30-44 Yıl	35.9	10.5	1.15	26.3	1.05	36.7	1.01
45-59 Yıl	35.1	9.5	1.05	28.1	1.12	40.6	1.12
60-73 Yıl	18.9	7.8	0.86	21.9	0.87	33.1	0.92
74 Yıl Üstü	3.8	5.2	0.57	18.0	0.72	25.8	0.71
1 Veya 2 Kişi	2.8	0.04	0.00	1.21	0.05	1.75	0.05
3 Veya 4 Kişi	15.7	1.14	0.12	4.58	0.18	8.21	0.23
5 Veya 6 Kişi	28.8	4.27	0.47	14.84	0.59	24.25	0.67
7 Veya 8 Kişi	28.5	10.68	1.17	30.19	1.20	43.87	1.21
9 Kişiden Fazla	24.2	19.23	2.11	47.56	1.89	63.19	1.75
Tukul	40.0	16.0	1.8	37.6	1.5	48.4	1.3
Daire / Villa	2.0	7.8	0.9	24.2	1.0	35.8	1.0
Ev: Çamur / Ahşap	34.0	5.6	0.6	20.5	0.8	33.7	0.9
Ev: Beton	23.9	2.7	0.3	11.1	0.4	19.2	0.5

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Nispeten genç (<29) veya yaşlı (>74) bir hanenin reisi olduğu haneler, diğer hanelere göre daha düşük bir yoksulluk riskiyle karşı karşıyadır. Aslında, Tablo 14'te yoksulluğun üç biçiminin (gıda, aşırı yoksulluk ve küresel yoksulluk) yaygınlığının 30-44 ve 45-59 yaşları arasındaki bireylerin reis olduğu hanelerde açıkça daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu model, farklı grupların öncelik oranı ile doğrulanır. İkinci grupların toplam yoksulluğa katkısı, toplam nüfus içindeki görelî paylarından daha yüksektir.

Yaş ve yoksulluk arasındaki ilişki, çalışanların gelirinin bir kariyer boyunca artma eğiliminde olduğunu belirten yaşam döngüsü teorisi ile tutarsız görünmektedir.

Bu nedenle, reisi genç olan ailelerde, yaşlıların reisi olduğu ailelere göre yoksulluğun nispeten daha yüksek olması beklenmektedir. İşçilerin gelirleri de emeklilikten sonra düşme eğilimindedir ve bu da aileleri arasında nispeten daha yüksek yoksulluk oranlarına yol açabilmektedir.

Teoriye göre beklenenler ile Tablo 12'de sunulan sonuçlar arasındaki biraz farklılık görülmektedir, bir yanda yaş ile aile büyüklüğü arasındaki ilişkiden, diğer yanda aile büyüklüğü ile insidans arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Tablo 13'te geniş ailelerde (9'dan fazla üyeye sahip) yaşayan kişilerin daha yüksek yoksulluk riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu hanelerde yaşayan insanların yaklaşık %19'u, bir veya iki kişilik bir hanede %0.04'e kıyasla gıda güvencesizdir. Daha genel olarak, 6'dan fazla üyesi olan ailelerde yoksulluğun tüm biçimlerinin yaygınlığı çok daha yüksektir. 7-8 üyeli ve 9 veya daha fazla bireyli hanelerde küresel yoksulluğun yaygınlığı sırasıyla %43.8 ve %63,2 olarak tahmin edilmektedir ve bu oran %36.1 olan ulusal ortalamanın önemli ölçüde üzerindedir. Genel olarak, aile büyüklüğünün genişlemesiyle birlikte yoksulluğun üç biçimi de artmaktadır. Yaşlılar tarafından desteklenen ailelerin yanı sıra genç aileler de küçük olma eğiliminde olduğundan, bu, en azından kısmen, temel desteği çok genç veya yaşlı olan aileler için yoksulluğun üç biçiminin görülme sıklığının neden en düşük olduğunu açıklamaktadır.

Daha önce açıklandığı üzere aile tipi ile yoksulluk durumu arasındaki ilişkinin analizi, özellikleri yoksullukla yakından ilişkiliyse, daha yoksul ailelerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Konut tipi kolayca gözlemlenebilir ve bu nedenle en yoksulları belirlemek ve hedeflemek için kullanılabilir. Tablo 14'te genel olarak, beton tuğla evlerde yaşayan hanelerin diğer hanelere göre nispeten daha az yoksulluk riski altında olduğunu göstermektedir. Gıda güvensizliği yaygınlığı da Tokol'da yaşayan hanelerde %16'lık ulusal ortalamaya kıyasla %16'dır. Yoksulluğun türü ne olursa olsun (gıda, aşırı veya küresel), bu aileler yoksulluğu azaltma stratejileri bağlamında özel ilgiyi hak etmektedir.

2.4.1.3. Hanehalkı Fertlerinin Eğitim Durumlarına Göre Yoksulluk

Tablo 13'te, hane reisinin eğitim düzeyi ile yoksulluk arasındaki üç biçimdeki ilişkiye bir ön bakış sunmaktadır.

Tablo 13. Sudan’da Hane Reisi Özelliklerine Göre Yoksulluk Dağılımı

	Nüfus Oranı (1)	Gıda Yoksulluk	Öncelik Oranı (1)/	Aşırı Yoksulluk	Öncelik Oranı	Küresel Yoksulluk	Öncelik Oranı
Nitelik Yok	40.8	12.1	1.6	32.3	1.4	43.2	1.3
Khalwa / Medrasa	8.8	17.1	1.9	33.3	1.3	45.6	1.3
İlk Okul	26.0	7.5	0.8	23.9	0.9	35.3	1.0
Orta Okul	9.3	4.3	0.5	16.7	0.7	27.5	0.8
Lise	9.4	2.4	0.3	10.0	0.4	23.4	0.6
Üniversite	5.8	1.7	0.2	6.1	0.2	10.1	0.3
İşgücü Piyasasının Dışında	12.0	6.0	0.66	19.4	0.77	27.7	0.77
Ücretli Çalışan	41.2	7.9	0.86	22.3	0.89	33.7	0.93
İşveren	9.0	6.7	0.73	23.1	0.92	33.2	0.92
Kendi Hesabı Çalışanı	33.6	10.8	1.19	28.7	1.14	40.2	1.11
Ücretsiz Aile İşçisi	3.4	24.0	2.64	47.5	1.89	59.5	1.65
İşsiz	0.7	11.6	1.28	35.6	1.41	49.9	1.38
Tarım / Balık Tutma	37.9	13.9	1.52	32.7	1.30	43.0	1.19
Sanayi	3.7	5.2	0.57	18.7	0.74	32.1	0.89
İnşaat	3.6	4.6	0.51	22.9	0.91	35.9	0.99
Toptan Ticaret	8.9	5.2	0.57	16.1	0.64	27.4	0.76
Ulaşım	4.7	3.2	0.35	19.1	0.76	32.2	0.89
ITC/Finans	1.8	2.0	0.22	20.0	0.80	29.7	0.82
Gayrimenkul/Diğer	2.8	3.8	0.42	14.4	0.57	28.7	0.79
Kamu Yönetimi	10.0	3.8	0.41	14.7	0.58	25.7	0.71
Diğer	26.5	8.9	0.98	25.2	1.00	35.8	0.99

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

Sonuçlar, Sudan nüfusunun yaklaşık yarısının eğitimsiz bireyler tarafından yönetilen ailelerde yaşadığını veya inzivada eğitim gördüğünü göstermiştir. Nüfusun bu kesimi, genel yoksulluk yaygınlık oranı %43’ün üzerinde olan diğer gruplara kıyasla en yüksek yoksulluk düzeyine sahiptir. Aile reisinin eğitiminin yoksulluk riskleri üzerindeki olumlu etkisi, reisi nispeten daha iyi eğitilmiş olan ve bu nedenle daha iyi ele geçirebilen aileler için yoksulluk oranının önemli ölçüde azaldığı orta

eğitim düzeyinden itibaren görülmektedir. Farklı gruplar için hesaplanan öncelik oranları, kamu müdahalelerinin düşük eğitimi hane reislerini hedef alması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Bu bulguların gelecekteki yoksulluğu azaltma stratejileri için çıkarımları vardır ve nüfusun becerilerini geliştirerek yoksulluğu azaltmanın bir yolu olarak eğitimin önemini göstermektedir. Bu yatırımın geri dönüşü kesinlikle hemen olmamaktadır. Dolayısıyla bu yatırım, yoksulluğun en şiddetli biçimlerindeki hanelere doğrudan transferleri içermesi gereken bir nlem paketinin parçası olmalıdır.

Hane reilerinin işgücü piyasası ile ilgili durumuna bakıldığında Tablo 14'te elde edilen sonuçlar, işsiz ve ücretsiz aile işçilerinin işverenlere veya işgücü piyasası dışında olanlara göre yoksulluktan en çok etkilenen gruplar olduğunu göstermektedir. (oğunlukla emekliler). Ancak, eski grupların toplam nüfusun küçük bir yüzdesini (%5'ten az) temsil ettiğini unutmamak gerekir. Serbest meslek sahipleri, ücretli işçilere veya işverenlere kıyasla yoksulluktan özellikle etkileniyor gibi görünmektedir. Bu grupta gıda, aşırı yoksulluk ve küresel yoksulluk sırasıyla 10,8, 28,7 ve 40,2'ye ulaşmaktadır.

2.4.1.4. Hanehalkı Fertlerinin İktisadi Faaliyetlerine Göre Yoksulluk

Tablo 14'te, hane reisinin faaliyet gösterdiği sektöre göre yoksulluk düzeylerini göstermektedir. Çeşitli nlemler kapsamında en yüksek yoksulluk oranı, tarım ve balışılıktaki çalışanlar arasındadır. Çiftçi hanelerinde yaşayan yaklaşık 7 kişiden 1'i gıda gvencesizdir. Bunların üçte biri aşırı yoksulluk içinde ve en yüksek yoksulluk sınırına göre her on kişiden 4'nden fazlası yoksul. Tarımsal retim oldukça değişkendir ve yağışa bağlıdır, bu da ailelerin arazilerini etkin bir şekilde kullanma ve yüksek ve istikrarlı gelir elde etme yeteneklerini sınırlar. Sektörlerin geri kalanında gözlenen yoksulluk seviyeleri, tarım sektörüne göre nispeten daha düşüktür ve sektörler arasında biraz farklılık göstermektedir. Bu bulgular, daha fazla ilgiyi ve bu stratejik sektörün, daha yüksek ücretli ve istikrarlı gelirli daha üretken işler sağlayarak nüfusu yoksulluktan korumadaki potansiyel rolünün daha derin bir analizini hak etmektedir.

2.4.2.Sudan’da Gelir Dağılımının Yapısı

Hanehalklarının, daha değişken olan "cari gelir" yerine "yaşam boyu" veya "kalıcı" gelirleriyle yakından ilgili olan düzgün tüketim seviyelerini seçtikleri yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu hipotez, en azından kısmen, ekonomistlerin yaşam standartlarının nüfus alt grupları arasındaki dağılımını analiz etmek için bir refah ölçüsü olarak neden sıklıkla tüketime güvendiğini açıklar. Hanelerin tüketim seviyelerini soğutma yeteneği, kaynakları zaman içinde taşımak için sahip oldukları araçlara ve gelirlerinin yapısına (veya kaynaklarına) bağlıdır. Kredi piyasalarına erişim, tasarruflar ve aileler ile genel olarak hükümet arasındaki transferler, tüketimi kolaylaştırmak ve gelir şoklarını absorbe etmek için kullanılmaktadır.

Bu nedenle tüketim, cari gelirden daha az veya daha fazla olabilir, çünkü aile, özellikle yoksul aileler için önemli olan diğer transfer biçimlerini biriktirir, ödünç alır veya kullanır. Çeşitli araştırmalar, ailenin karar verme sürecinde tüketimin bir miktar homojenleşmesinin devam edeceğini göstermektedir. Bu düşünceler, uzlaşma derecesinin gelir değişikliklerinin niteliğine bağlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Gelir şoklarının ve dolayısıyla aile kırılganlığının aileyi ne ölçüde etkilediğini, ailenin gelir yapısına, çeşitli kaynaklarına ve beşeri sermaye becerileri gibi kalıcı veya birikmiş kalıcı veya geçici donanımlara bağlı olup olmadığına yakından bağlıdır. (aileler arası devlet transferleri vb.).

Gelir dağılımının doğasının ve çeşitli kaynaklarının incelenmesinin önemli siyasi sonuçları vardır. Eşitsizliği azaltmayı amaçlayan politikalar, farklı hane gelir kaynaklarının payına ve bunların ne ölçüde kalıcı veya geçici olduğuna bağlıdır. Tablo 14’te, hane halkı gelir dağılımının yapısını ve modellerini cinsiyet ve bölgesel perspektiften incelemektedir. Hane geliri, aşağıdaki kaynaklardan elde edilen gelirlerin toplamı olarak tanımlanmaktadır.

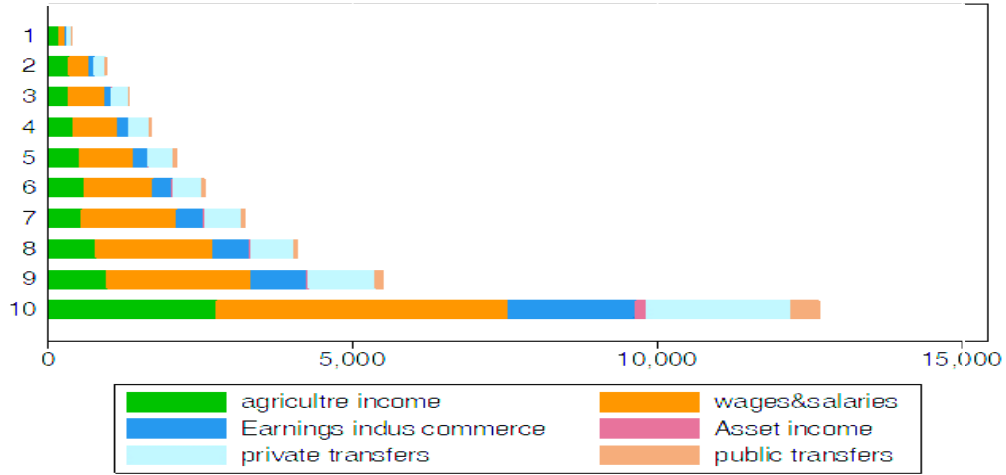
Tablo 14. Gelir Kaynakları

	Mahsul Satışları
	Bahçecilik Ürünleri Satışı
	Hayvan Satışı
Tarım Faaliyetleri	Hayvancılık Ürünleri Satışı
	Kümes Hayvanları Ve Kümes Hayvanları Ürünleri Satışı
	Balık Ve Balık Ürünleri Satışı
	Orman Ürünleri Satışı
	Diğer Tarımsal Faaliyetler Satışları
Ücret Gelirleri	Ücret Ve Maaşlar
İşletmeler Ve Serbest Meslek	Endüstriyel Faaliyetler
	Ticaret
	Ulaşım Ve İletişim
Varlıklar	Kiralık Mülkler Other Rents
	Diğer Kiralar
Transferler	Yurt Dışından Transferler
	Yurtiçi Transferler
	Diğer Destek Türleri
	Diğer Kaynaklar
Sosyal Koruma Transferleri Ve Sadaka	Nakit Ve Ayni Transferler Hükümet Programı
	Sadaka, Zekat, STK (Nakdi Ve Ayni)

Kaynak: UNDP 2017

Toplam gelir dağılımı farklılıklar ve örüntüler, bireyin gelir düzeyi incelendiğinde görülmektedir (Şekil 4). Aile büyüklükleri arasındaki fark dikkate alındığında bile, yoksullar için tarımsal faaliyetlerin getirisinin çok daha düşük olduğu açıktır.

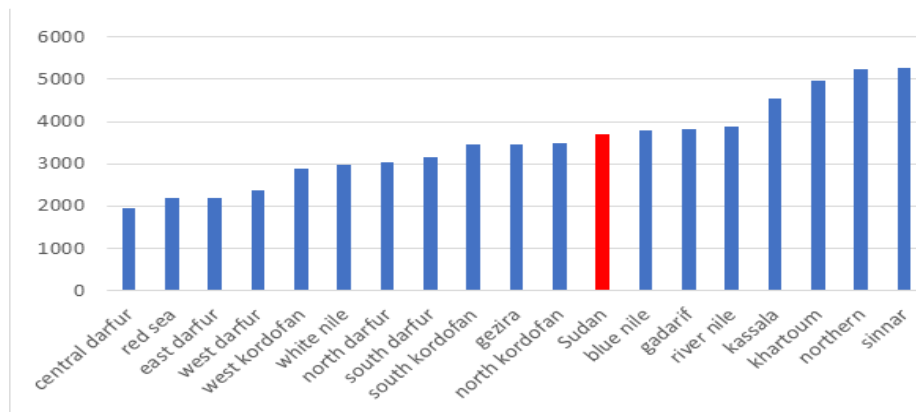
Şekil 4. Sudan’da Kişi Başına Gelir (SDG)

Şekil 5, gelirin eyaletlere göre dağılımını göstermektedir. Geliri aile refahının bir göstergesi olarak kabul ettiğimizde, tüketim için yukarıda tartışılan aynı özellikler ve eşitsizlikler doğrulanır. Darfur, Kızıldeniz ve Kordofan bölgeleri ülke ortalamasının altında gelirlere sahiptir. En yüksek gelirler Kuzey ve Sennar bölgelerinde gözlenmektedir.

Şekil 5’te, gelirin eyaletlere göre dağılımını göstermektedir. Geliri aile refahının bir göstergesi olarak kabul ettiğimizde, tüketim için yukarıda tartışılan aynı özellikler ve eşitsizlikler doğrulanır. Darfur, Kızıldeniz ve Kordofan bölgeleri ülke ortalamasının altında gelirlere sahiptir. En yüksek gelirler Kuzey ve Sennar bölgelerinde bulunur. Gelir dağılımı da farklı eyaletler arasında yoksulluk insidansının dağılımını doğrulamaktadır.

Şekil 5. Sudan’da Bölgelere Göre Kişi Başına Gelir Dağılımı 2015

Tablo 15. Sudan'da Cinsiyete Göre Ortalama Hanehalkı Geliri (Sdg)

	Kişi Başına Gelir		
	Kırsal	Kentsel	Sudan
Kadın (1)	2968	5122	3853
Erkek (2)	3331	4371	3686
Oran (1)/(2)	89	117	105
Toplam	3293	4471	3705

Kaynak: AfDB İstatistik Departmanı

2.4.3. İnsani Kalkınma ve Sudan

Sudan için 2019 İnsani Gelişme Endeksi, ülkeyi düşük insani gelişme kategorisine sokan 0,510 değerine sahip ve onu 189 ülke ve bölgeden 170'ine yerleştirmektedir. Sıralama Haiti ile paylaşılmıştır. 1990 ile 2019 arasında Sudan'daki İGE değeri yüzde 54,1 artışla 0,331'den 0,510'a yükselmiştir. Tablo 17, Sudan'ın İnsani Gelişme Endeksi göstergelerinin her birinde kaydettiği ilerlemeyi göstermektedir. 1990 ile 2019 arasında Sudan'da doğuştan beklenen yaşam süresi 9,8 yıl, ortalama eğitim süresi 2,3 yıl ve beklenen eğitim süresi 4,0 yıl artmıştır. Sudan'da kişi başına düşen GSMH 1990 ile 2019 arasında yaklaşık yüzde 142,9 artmaktadır.

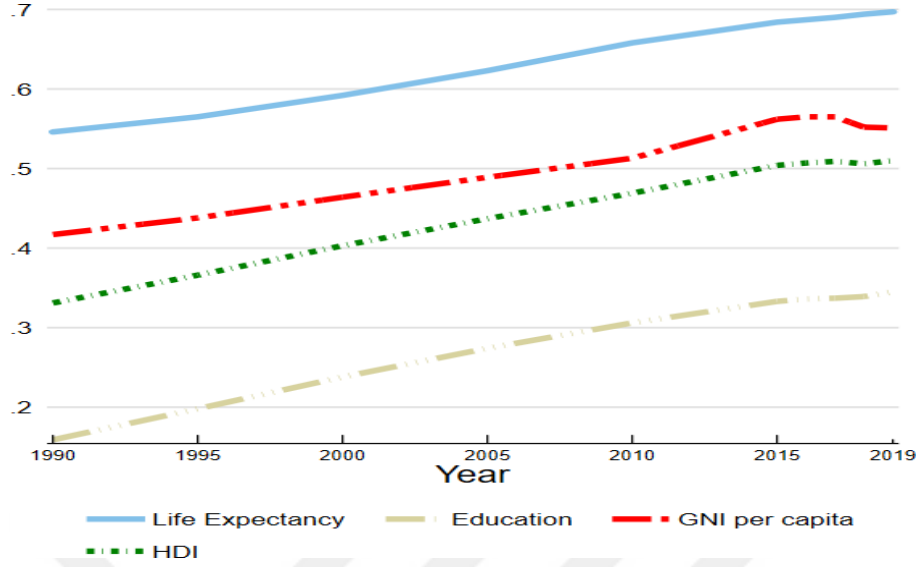
Tablo 16. Tutarlı Zaman Serisi Verilerine Ve Yeni Hedef Noktalarına Dayanan Sudan'ın İGE Eğilimleri

	Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi	Beklenen Eğitim Süresi	Ortalama Eğitim Süresi	Kişi Başına GSMH (2017 PPP\$)	İGE Değeri
1990	55.5	3.9	1.5	1,576	0.331
1995	56.7	4.8	2.0	1,813	0.366
2000	58.5	5.6	2.4	2,158	0.403
2005	60.5	6.4	2.9	2,551	0.437
2010	62.8	7.2	3.1	2,985	0.469
2015	64.4	7.7	3.6	4,116	0.504
2016	64.7	7.7	3.6	4,206	0.507
2017	64.9	7.7	3.7	4,204	0.509
2018	65.1	7.7	3.7	3,876	0.506
2019	65.3	7.9	3.8	3,829	0.510

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu 2020

Aşağıdaki Şekil 6'da, 1990'dan 2019a Sudan'ın İGE'sine her bir bileşen endeksinin katkısını göstermektedir.

Şekil 6. Sudan'ın 1990-2019 İGE Bileşen Endekslerindeki Eğilimler

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu 2020

Değiştirilmiş İnsani Gelişme Endeksi (IHDI) İGE, bir ülkenin temel insani gelişme başarılarının ortalama bir ölçüsüdür. Tüm ortalamalar gibi, İGE de ülke düzeyinde insani gelişmenin nüfus arasındaki dağılımındaki eşitsizliği maskelemektedir. 2010 İnsani Gelişme Raporu, her boyutun ortalama değerini eşitsizlik düzeyine göre "indirgenerek" İGE'nin üç boyutunda da eşitsizliği hesaba katan IHDI'yi tanıtmıştır.

IHDI temelde eşitsizlik için indirimli bir insani gelişme endeksidir. İnsani gelişmede eşitsizlikten kaynaklanan "kayıp", İGE ve İİGE arasındaki farkla verilmekte ve yüzde olarak ifade edilebilmektedir. Bir ülkede eşitsizlik arttıkça insani gelişmedeki kayıp da artmaktadır. Ayrıca, eşitsizliğin üç boyutta ağırlıksız ortalaması olan doğrudan bir eşitsizlik ölçüsü olarak İnsani Eşitsizlik Katsayısı sunulmaktadır. IHDI 152 ülke için hesaplanmıştır. Sudan için 2019 İnsani Gelişme Endeksi 0,510'dur. Ancak eşitsizliğin değeri iskonto edildiğinde İGE 0,333'e düşmektedir, yani İGE boyut göstergelerinin dağılımındaki eşitsizlik nedeniyle yüzde 34,7'lik bir kayıp. Yemen yüzde 31,7 eşitsizlik nedeniyle kayıp göstermektedir. İGE'si düşük ülkelerde eşitsizlikten kaynaklanan ortalama kayıp yüzde 31,4 ve Arap ülkelerinde yüzde 24,7'dir. Sudan için insani eşitsizlik katsayısı %34,3'tür (Tablo 18).

Tablo 17. Seçilen Ülke Ve Gruplara Göre Sudan'ın 2019 IHDI'si

	IHDI değer	İnsan eşitsizlik katsayısı (%)	Doğumda beklenen yaşam süresindeki eşitsizlik (%)	Eğitimde Eşitsizlik (%)	Gelir eşitsizliği (%)
Sudan	0.333	34.3	27.4	42.5	33.0
Yemen	0.321	30.9	24.7	46.1	21.8
Arab States	0.531	24.3	15.0	32.5	25.4
Düşük HDI	0.352	31.3	30.8	37.9	25.1

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu 2020

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tezin üçüncü bölümünde araştırma konusuyla bağlantılı olarak literatürde yer alan çalışmalara değerlendirilecek ve ardından ampirik analize geçilecektir.

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde yoksulluk ve sosyal dışlanma ilişkisi üzerine yapılmış çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde yoksulluk ve sosyal dışlanma arasında nedensellik ilişkisi olduğu görülürken, bazı çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya konmuştur. Ülkelerin sahip olduğu ekonomik yapı göz önüne alındığında gelişmiş, az gelişmiş veya farklı bir kategoride değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuçların farklı olması şaşırtıcı olmamaktadır.

Yousif (2013), Güney Sudan'ın Ayrılması: Gönüllü ve Zorla Sosyal Dışlanma incelemiştir. Bu araştırma tezi, Güney Sudan halkını etkileyen sosyal dışlanmanın olgusal boyutlarını ve sosyal dışlanmanın bireylerin ayrılmaya oy verme kararı üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada sunulan ve tartışanlar bağlamında, Sudan'daki sosyal dışlanma boyutlarının, bireylerin ayrılma lehinde oy kullanma kararı üzerinde doğrudan etkisi olduğu sonucuna varılmasına görülmektedir.

Lucas (2011), Güney Afrika'nın Tshwane bölgesi'nde ulaşım dezavantajı ile düşük gelirli nüfusun sosyal dışlanması arasındaki ilişkisinin incelemiştir. Çalışma, Güney Afrika'daki düşük gelirli nüfus gruplarının ulaşım ihtiyaçlarını ve endişelerini araştırmış ve bunları günlük yaşamları bağlamında belirlemiştir. Çalışma, Tshwane bölgesinin düşük gelirli birçok kentsel sakini için, yaşadıkları yer veya seyahat etmeleri gereken zamanlar nedeniyle resmi toplu taşımanın çoğu zaman bir seçenek olmadığını belirlemiştir.

Adato (2006), Niteliksel ve niceliksel verileri kullanarak Güney Afrika'daki yoksulluk tuzaklarını ve sosyal dışlanmayı incelemiştir. Yoksulluk ve yoksulluk dinamiklerine yönelik yeni varlığa dayalı yaklaşımlardan yararlanan bu makale, varlık dinamiklerinin modellerini tahmin etmek için 1993-98 dönemine ait panel verilerini kullanmıştır. Apartheid rejiminin sona ermesinin tüm Güney Afrikalılar için çalışan bir ekonominin yaratılmasına işaret edeceği beklentisinin tam aksine, bu tahminler

dinamik bir varlık yoksulluğu eşiğini tanımlamıştır. Yoksulluk sınırının iki katından daha az bir geçim sağlaması beklenen bir varlık tabanıyla başlayan hanelerin, Güney Afrika yoksulluk sınırının yüzde 90'ına eşit bir yaşam standardı ile düşük seviyeli bir yoksulluk tuzağına doğru çökeceği tahmin edilmiştir.

Yau-Lee (2018), Yaşlılarda depresif belirtilerde sosyal dışlanmanın rolü sistematik olarak incelenmemiştir. Bu çalışma, sosyal dışlanma, gelir yoksulluğu ve finansal zorlanma ile depresif belirtiler arasındaki ilişkileri incelemekte ve sosyal dışlanma ile depresif belirtiler arasındaki bağlantıda sosyal desteğin düzenleyici etkisini değerlendirmektedir. Örneklem, Hong Kong'da bir hane anketi yoluyla rastgele seçilen 850 yaşlıdan (65-yaş ve üzeri) oluşmaktadır. Sosyal dışlanma, gelir yoksulluğu ve finansal zorlanma ile depresif belirtiler arasındaki ilişkileri değerlendirmek için lojistik regresyon, sosyal destek ve sosyal ağa değişkenlerinin kontrolü, sağlık göstergeleri ve sosyo-demografik değişkenler kullanılmıştır. Bu bağlamda sosyal dışlanma, gelir yoksulluğu ve mali baskının depresif belirtilerle pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur, ancak diğer tüm değişkenler ayarlandıktan sonra yalnızca sosyal dışlanma ve mali baskı önemini korumuştur. Ayrıca algılanan sosyal destek, sosyal dışlanma ile depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde değiştirmektedir.

Hartvigsson (2010), Bu çalışma, bir dış aktör yoksul insanlara yatırım yaptığında, devam eden çok boyutlu bir yoksulluk sürecinde neler olduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, belirli bir konuyla ilgili olarak oluşturulmuştur, ancak yanıtlayanların yanıtlarına dayalı olarak sapmalara izin veren yapılandırılmış bir görüşme kılavuzu kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, farklı kaynakların hem sosyal hem de ekonomik olarak farklı faaliyetlere katılıma nasıl katkıda bulunduğunu göstermiştir. İlk araştırma sorusu "Girinka programı sosyal dışlanma kısır döngüsünü nasıl etkiledi?" idi. Sonuçlar, sosyal dışlanmanın kısır döngüsündeki değişkenlerin farklı şekillerde etkilendiğini göstermiştir.

Kithinji (2016), Bu çalışma, Kenya'nın Meru ilçesi, Igembe alt ilçesine bağlı Thagichu'nun 1907'den 1962'ye kadar sosyal dışlanma ve yoksulluğu incelemektedir. Çalışma, Thagichu'nun 1907'den 1962'ye kadar olan sömürge döneminden sosyal dışlanma tarihinin izini sürülmektedir. Kenya hükümetinin 2013 - 2015 yılları

arasındaki sosyal dışlanma ve yoksulluğu hafifletmeye yönelik stratejileri de araştırmıştır. Çalışma, az gelişmişlik, materyalist tarih anlayışı ve sosyal darwinizm teorileri tarafından yönlendirilmiştir. Çalışma, tanımlayıcı araştırma desenini kullanmıştır. Veriler sözlü, arşivsel ve ikincil kaynaklardan toplanmıştır. Toplam 50 kişi kasıtlı olarak örneklenmiştir ve mülakata alınmıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen veriler, arşiv ve ikincil kaynaklardan elde edilen verilerle desteklenmiştir. Bu araştırmanın ana bulguları, Thagichu'nun sömürge hükümeti tarafından sosyal olarak dışlanmış olmasıdır. Bu dışlanma, yollar, okullar, hastaneler gibi yetersiz altyapıda ve Meru İlçesinin diğer bölgelerine kıyasla bankalar gibi sosyal hizmetlere erişim eksikliğinde kaydetmiştir. Çalışma ayrıca hükümetin Thagichu'nun sosyal dışlanma ve yoksulluğuyla mücadelede yardımcı olabilecek stratejiler geliştirdiğini ortaya koymuştur.

Omotoso (2020), Bu çalışma, Afrika'daki sosyal adalet söyleminde yoksulluğun toplumsal cinsiyet eşitliği ve azaltılmış eşitsizliklerle nasıl bağlantılı olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, fizyolojik ihtiyaçları karşılamak için refah altyapılarının eksikliği veya sınırlı erişimi nedeniyle dışlanmadan yakınan kırsal kesimdeki meslektaşlarının aksine, kentli kadınlar arasında elde edilenlerin çoğunun politika oluşturma platformlarında sosyal dışlanma olduğunu savunmaktadır. Eleştirel analiz ve yansıtıcı tartışma yöntemlerini kullanan bu çalışma, sosyal adaletsizliğin kadınlaştırılmış yoksulluğunun başka bir boyutu olarak politika oluşturma süreçlerinde kadınların sosyal dışlanmasına odaklanmaktadır. Çalışma, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşma ve nihayetinde yoksullukla mücadele etme çabalarının Afrika'da sosyal adaleti getirebileceğini öne sürerek, eşitsizliklerin azaltılmasını arayarak, feministler arası bir araç olarak simbiyotik etkileşimciliği önermiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın ilgi alanı; Sudan'da sosyal dışlanma ve yoksulluk olgusu arasındaki etkileşimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, sosyal dışlanma ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi analiz etmeyi hedeflemektedir. Neyin dahil edileceğine ve neyin hariç tutulacağına karar vermek için süreç seçimi, kritik, kapsamlı bir süreç gerektirir. Eğitim, sağlık, gelir dağılımı, yoksulluk, kalkınma gibi sosyal dışlanmanın pek çok boyutu, karşılaştırma ve sosyal dışlanmanın varlığının

belirlenmesinde bir ölçüt olarak sosyal dışlanmanın varlığının belirlenmesi ve karşılaştırılmasında ölçüt olarak kabul edilebilir. Hizmetler vb. eğitimin bir sosyal ayrışma faktörü olarak takdir edilmesini etkileyen iki önemli yönü vardır. Birincisi, Sudan halkı arasındaki eğitimin kapsamı, ikincisi ise eğitim sürecinin içeriğinden ziyade siyasi ve ideolojik mesajların iletilmesinde kullanılmasıdır. Sağlıkla ilgili olarak, araştırma, Sudan'ın farklı eyaletlerinde hizmetlerin kalitesini, kapsamını ve yararlanıcılarını ölçmenin karşılaştırmalı boyutlarına odaklanmaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntem, literatürde nicel araştırma tekniklerinden olan alan araştırmasıdır. Bu araştırma yönteminin kullanılmasının nedeni ise, kişisel ifadelerle dayalı davranış, tutum ve karakteristiklere ilişkin araştırma yapılmasıdır. Araştırmada tercih edilen veri toplama aracı ise, ankettir. Yapılan yerli ve yabancı literatür taraması sonucu, sosyal dışlanma ve yoksulluk arasındaki ilişkisi ortaya çıkarabilecek anketler araştırılmış, doğrudan ilgili olmasa da Breadline (2021) Britain tarafından sosyal dışlanma ve yoksulluk üzerine hazırlanmış anket örneğinin çevirisi yapılmış daha sonra araştırmanın amacı doğrultusunda sorular yeniden düzenlenerek yeni bir soru formu geliştirilmiştir. Anket formlarına ilişkin uygulama ise, Sudan'da bulunan yoksul hanelere dağıtılmıştır ve yüz yüze görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan anketler Sudan'da yoksulluk bireylerin, kendilerini ne kadar sosyal dışlanmış hissettikleri veya öyle gördükleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Sosyal Dışlanmanın Ölçülmesinde Karşılaşılan Metodolojik Sorunlar

Bu çalışma, bir literatür taramasına ve istatistiksel analizlere dayanmaktadır. Bu tez için birincil verilerin çoğunluğu, Sudan Merkez İstatistik Bürosu raporları ve yayınları, Sağlık Bakanlığı raporları, 2005 kapsamlı Barış Anlaşması ve diğerleri gibi resmi belgeler açısından birincil verilere dayalı olarak yürütülen analizlerden elde edilmiştir. Konu ikincil kaynaklardan da incelenmiştir. Gerekli ve ilgili literatürü bulmak için farklı arama motorları kullanılmıştır. Bu arama motorları JSTOR, BYBIS ve Google Scholar'ı içermektedir, ancak bunlarla sınırlı değildir. Ayrıca ana müfredattan ve literatürden çeşitli kitaplara atıfta bulunulmuştur.

Ayrıca Sudan ve Güney Sudan hükümetlerinin Sudan Merkez İstatistik Bürosu (CBS) Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve diğerleri gibi web siteleri ziyaret edilmiştir.

Verilerin çoğu bilimsel ve bilimsel dergilerde yayınlanan makalelerden olmasına rağmen, konuya atıfta bulunan kuruluşların raporları da kullanılmıştır. Nelerin dahil edileceğini ve nelerin hariç tutulacağını belirlemek için süreçlerin seçilmesi, kapsamlı bir kritik süreci gerektirmiştir. Literatür detaylı okunmuş ve gerekli bilgiler çıkarılmıştır. ortaya konan bilgiler, yazarların bulguları ve konuları nasıl ele aldıklarına dayanmaktadır.

Sosyal dışlanmanın birçok boyutu, sosyal dışlanmanın varlığını karşılaştırma ve belirleme kriteri olarak kabul edilebilir; eğitim, sağlık, gelir dağılımı, yoksulluk, işsizlik, sosyal hizmetlerin geliştirilmesi gibi sosyal dışlanmanın varlığını karşılaştırmak ve belirlemek için kriterler olarak düşünülebilir.

İlgili literatürü keşfetmenin merkezinde, bilimsel ve eleştirel düşünmenin üç merkezi bileşeni vardır. Bunlar, deneysel kanıtları araştırıp analiz etmekten oluşmaktadır: rasyonalizm ya da eleştirel ve şüpheli bir tavır sergileyen mantıksal akıl yürütme olarak “Şüphelilik” (Schafersman, 1997).

Çalışma için güvenilir ve geçerli bir temel elde ederek, varsayımları kanıtlayabilmek ve / veya araştırma sorularını cevaplayabilmek zorunludur. Geçerlilik ve güvenilirlik bu sürecin merkezinde yer almaktadır: birincisi, seçilen göstergelerin neyi tasarladıklarını ne kadar iyi değerlendirdiğini içermektedir. İkincisi, seçilen göstergeleri ölçmek için tasarlandıkları şeyi nasıl ölçtüğünü içermektedir (Chambliss ve Schutt, 2010).

Bir araştırma yürütmedeki temel zorluk, hem güvenilir hem de geçerli ölçümler bulmaktır. Seçilen verilere ve literatüre uygulamak için farklı ölçümlerin farklı güçlerini göz önünde bulundurmaya zorunda kalınmaktadır. Araştırmaya başlamadan önce seçilen ve elde edilen veriler ve literatürün çoğunluğu bulunmuş olsa da analiz ve tartışma sırasında gerekli olan raporlar ve bilgiler İngilizce olarak bulunmuştur. Gerekli tablolar ve bilgiler bu raporlarda çevrilmiştir.

Bu araştırmanın temel amacı, yoksulluğun bölge halkları arasında meydana gelen sosyal dışlanma ve / veya ilgili sosyal uygulamalarla bir ilişkisi olup olmadığını değerlendirmek ve belirlemektir. Araştırma süreçlerinde, hipotezler tipik olarak veri toplandıktan önce formüle edilir ve araştırmacının araştırmadan önce önemli ilişkileri varsayması gerektiğinden, başlangıçta belirtildiği gibi test edilmiştir (Chambliss ve Schutt, 2010: 216; Ulichny, 1991: 200-202).

3.2.2. Araştırmanın Hazırlık Süreci

Araştırmanın problemi yoksulluk ve sosyal dışlanma ilişkisi olduğundan, öncelikle çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde, araştırmanın kuramsal çerçevesi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, yoksulluk ve sosyal dışlanma ile ilgili tanımlar, teoriler ve bunların ölçüm araçları ele alınarak, yoksulluk ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Bu kuramsal çerçevenin belirlenmesi amacıyla da literatür taraması yapılmış, yerli ve yabancı yazılmış, kitap, makale, rapor vb. kaynaklardan ve internet sitelerinden yararlanılmıştır. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın tüm boyutlarıyla arasındaki ilişkisi ölçebilmek için kapsamlı bir anket hazırlanmış ve anketin geçerlilik ve güvenilirliği yapılan deneme anketleri üzerinden ispatlanmıştır. Anket içerisinde “Dışlama” sorularını içeren 58 soru için güvenilirlik analizi yapılmış ve cronbach alfa katsayısı 0,831 bulunmuştur.

3.2.3. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında yoksulluk ve sosyal dışlanma üzerine yapılmış ayrı ayrı bir çok çalışma ve araştırma vardır. Ancak Sudan için yoksulluk ve sosyal dışlanma arasındaki ilişki analiz etmek üzere yerli ve yabancı literatürde bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda daha önce çalışılmamış ve tespit edilmemiş bir sorunu tespit etmek ve çözüm üretmek çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları Sudan’da araştırmanın gerçekleştirildiği zaman diliminde yoksul ve dışlanma boyutları içinde bulunan bireylerden oluşturmaktadır.

Araştırma sonuçlarının genellenmek istediği bütüne, evren denmektedir. Genel evrene ulaşmak ise, maddi açıdan zor olduğu kadar zaman ve güven açısından da sıkıntı yaratmaktadır. Bu nedenle, araştırmacı, genel evren yerine, çalışma evrenini kullanmayı tercih etmektedirler. Çalışma evreni, sınırlamalar ve tanımlamalar ile belirlenir. Yapılan bu araştırmada da çalışma evreni tercih edilerek, araştırma, Sudan genelindeki değil, yoksul ve sosyal dışlanma boyutları içinde bulunan hanelerde yapılmıştır. Erişim yetersizlikler, kontrol güçlükleri ve zaman problemleri nedeniyle örneklem üzerinde çalışma tercih edilmektedir. Bu araştırmanın örneklem grubu

Sudan’da yoksulluk ve sosyal dışlanma boyutları bulunan erkek 41 ve 43’ü kadın olmak üzere 84 katılımcıdan oluşmaktadır.

3.2.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma için şu hipotezler belirlenmiştir:

H₁: Sudan’da sosyal dışlanma tüm boyutlarıyla yoksulluğa yol açmaktadır.

H_{1.1}: Daha düşük eğitim düzeyine sahip olanların sosyal dışlanmadan muzdarip olma olasılığı daha yüksektir.

H_{1.2}: Arap etnik kökenine ait olmayan insanların sosyal olarak dışlanma olasılığı Araplardan daha fazladır.

H_{1.3}: Kadınlar, erkeklerden daha fazla sosyal dışlanmaya ve adaletsizliğe maruz kalmaktadır.

H₂: Sudan’da Sosyal dışlanmanın temel nedeni yoksulluktur.

3.2.6. Verilerin Toplanması ve Analizi

Anketi yayınlamadan önce etik kurul onayı alınmış ve anketin başına katılımcı onayı eklenmiştir. Anket soruları Sudan halkına yönelik olduğu için, anket soruları araştırmacı tarafından Arapça ve İngilizceye çevrilmiştir. Anket soruları Google Form üzerinde hazırlanmıştır. Form Haziran 2021’de tamamlanarak dağıtılmış, veri toplama ise Eylül 2021’de tamamlanmıştır. Anket 58 sorudan oluşmaktadır. Anket, Google Formlar’ın çevrimiçi anket uygulaması kullanılarak yönetilmiştir. Veri analizi SPSS v.25 programında yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, frekans dağılım ve çapraz tablo analizlerinden faydalanılmıştır.

3.3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde Sudan’da yapılan anketlerden ulaşılan bulgular tablolar ve grafikler aracılığıyla sunulmuştur.

3.3.1. Demografik, Çalışma ve Göç Durumu

Demografik durum tablosunda katılımcılara ait cinsiyet, yaş ve medeni durumlarına ait bilgiler yer almaktadır.

Buna göre ankete katılan % 51'si kadın, %48'i ise erkektir. Katılan kişiler yaşları itibarıyla değerlendirildiğinde %13,3 değeri ile en yüksek değer 31-35 yaş aralığındakiler ardından % 11,9 oranıyla, 36-40, 41-45 ve 46-50 yaş dilimine ait olduğu görülmektedir. Yapılan toplam anketlerin sonucunda en düşük değer ise %7.1 ile 66 ve üzeri yaş grubundadır. Tablo 18'de görüldüğü üzere yapılan anketin çalışma ve sosyal hayatta aktif olarak katılabilecek yaş grubunda olanların ağırlıkta 31-35 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Demografik Durum

		Sayı	N %
Cinsiyetiniz	Kadın	43	51.2%
	Erkek	41	48.8%
	Toplam	84	100.0
Yaşınız	18-25	7	8.3%
	26-30	8	9.5%
	31-35	11	13.1%
	36-40	10	11.9%
	41-45	10	11.9%
	46-50	10	11.9%
	51-55	6	7.1%
	56-60	7	8.3%
	61-65	9	10.7%
	66 ve üzeri	6	7.1%
Toplam		84	100.0

Ankete katılanlar hangi etnik gruba ait olduğuna bakıldığında katılımcıların %23.8'inin Arap ve Nuba oldukları görülmektedir. Sudan, bulunduğu coğrafya sebebiyle Afrika kıtasının en geniş topraklarından birisine sahiptir. Nüfusun etnik kökeni ise Arap ağırlıklıdır. Siyahi kabileler (Fur, Nuba) daha çok Kuzey Darfur ve Kordufan bölgesinde yer almaktadır. %15.5'i Beja'lardan %22.6 ise Fura'lardan oluşmaktadır. Beja ve Fura etnik grupları Sudan'ın doğusunda ve batısında ağırlıklı olarak yaşamaktadırlar. Onlar kendilerini Arap değil ama müslüman olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre katılımcıların çoğu Hartpum'da yaşamaktadır (Tablo 19).

Tablo 19. Katılımcıların Etnik Grupları

	Sayı	%
Arap	20	23.8
Nuba	20	23.8
Fura	19	22.6
Beja	13	15.5
Nubians	12	14.3
Toplam	84	100.0

Ankete katılanların medeni durumlarına bakıldığında, katılımcıların %37.3ü evli bireylerden, %27'si hiç evlenmemiş bireylerden oluşurken %13.3ü ise eşinden ayrı yaşamaktadır. Yine, Tablo 20'ye göre dul ya da eşi vefat etmiş olan katılımcıların toplam katılımcıların içerisindeki payı %9.6'dır.

Tablo 20. Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	N %
Evli	31	37.3%
Hiç evlenmemiş	23	27.7%
Boşanmış	10	12.0%
Ayrı yaşıyor	11	13.3%
Dul/Eşi vefat etmiş	8	9.6%
Toplam	84	100.0

Tablo 21'de yer alan veriler incelendiğinde ankete katılanların %15.5'nün okur-yazar olduğu görülmektedir. %7.1si ile okuma ve yazması olmayanları, %27.4 ile lise mezunları takip etmektedir. Lisansüstü mezunlarının sayısı ise katılımcıların %16.7'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 21. Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Sayı	N %
Okur-yazar değil	6	7.1
Okur-yazar	13	15.5
İlkokul mezunu	9	10.7
Ortaokul mezunu	0	0
Lise mezunu	23	27.4
Üniversite mezunu	19	22.6
Lisansüstü	14	16.7
Toplam	84	100.0

Çalışma durumu incelendiğinde ankete katılanların %21.7'si kendi için çalışan olarak ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %16,9 ile düzensiz çalışan gelmektedir. Üçüncü sırada ise %13.5 ile ev hanımı ve devlet memurları bulunmaktadır. Tablo 22'ye göre bu yoksul kesimde kadınların iş gücüne katılımının az olduğunu göstermektedir. Çalışmıyorum, ümidim yok ve iş arıyorum diyenler ise katılımcıların %1.2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 22. Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Sayı	N %
Emekli	5	6
Öğrenci	5	8.4
Ev hanımı	10	13.3
Emekli çalışan	2	2.4
Çiftçi	4	4.8
Düzensiz çalışan	14	16.9
Kendi işinde çalışan	18	21.7
Özel sektörde memur	9	10.8
Devlet memuru	11	13.3
Çalışmıyorum, ümidim yok	1	1.2
İş arıyorum	1	1.2
Toplam	83	98.8

Görüşülen kişinin, yaşadıkları yere göç ile gelip gelmediğine ilişkin soruya verdikleri yanıtlardan katılımcıların yarısından fazlasının göçmenler olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 23'e göre şu an oturdukları yere göçle gelenler, toplam katılımcıların %100'ünü oluşturmaktadır¹.

Göç etme nedenleri sorulduğunda en çok güvenlik neden olarak gösterilmiştir. Zira güvenlik sebebiyle göç edenler katılımcıların %22.6'sını oluşturmaktadır. Dolayısıyla süreçte göçün doğrudan ve/veya dolaylı olarak politik nedenlerin ağırlıkta (güven kazanılamaması ve politik istikrar yetersizliği) olduğu görülmektedir. Yüzdeler

¹ Son yirmi yılda silahlı çatışmalar, aşiret çatışmaları, çevresel koşulların kötüleşmesi ve yaygın kırsal yoksulluk, Sudan'da çok sayıda insanın ülke içinde yerinden edilmesine neden oldu. 2005 Ortak Dünya Bankası / BM Değerlendirme Misyonu'na göre, son Kuzey/Güney iç savaşı tek başına Güney Sudan'da, Kuzey Sudan'da (Güney Kordofan kaynaklı) ve Güney'den Kuzey Sudan'a yaklaşık dört milyon insanın yerinden edilmesine yol açtı. CPA ve ESPA'nın imzalanmasından bu yana önemli geri dönüş dalgalarına rağmen, ülkenin diğer eyaletlerinde, özellikle Darfur'da başka yer değiştirmeler meydana geldi.

Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi, başlıca Darfur'da (nüfusun %50'sinden fazlası), Büyük Hartum bölgesinde, Güney Kordofan'da, Doğu eyaletlerinde, Güney Sudan'ın on eyaletinde ve diğer Kuzey'de en az 4,9 milyon yerinden edilmiş kişinin olduğunu bildirmektedir.

değerlendirmeler dikkate alındığında evlilik nedeniyle göçün ardından geçim sıkıntısı sebebiyle göç gelmektedir Dolayısıyla süreçte göçün doğrudan ve/veya dolaylı olarak iktisadi nedenlere dayandığı görülmektedir (Tablo 23).

Tablo 23. Göç Durumu ve Nedenleri

Yaşadığınız yerleşim yerine göç ile geldiyseniz, neden göç ettiniz?	Sayı	N %
İş	14	16.7
Eğitim	11	13.1
Sağlık	1	1.2
Geçim sıkıntısı	16	19
Güvenlik	19	22.6
Evlilik	17	20.7
Diğer	6	7.1
Toplam	84	100.0

Tablo 24'te yer alan sorularla hane halkının aylık geliri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan 84 kişinin hanehalkı aylık ortalama gelirleri %33.3 ile 10000-20000 SDG diliminde en yüksek oranla yer almıştır. Genel toplamda en düşük oran ise % 1.2 ile 35000-40000 diliminde yer alanlardır. Asgari ücreti temsilen seçilen 0-5000 SDG gelir diliminde ise ankete katılanların %0 yer almaktadır. Bu veriler ışığında yoksul kesimin iş gücü piyasasında asgari ücret karşılığında istihdam edildiği görülmektedir.

Tablo 24. Aylık Ortalama Geliri - Sudanese Pound (SDG)

Aylık gelir	Sayı	N %
Geliri yok	0	0
0-5000	0	0
5000-10000	7	8.3
10000-15000	28	33.3
15000-20000	28	33.3
25000-30000	9	10.7
35000-40000	1	1.2
40000-45000	0	0
Toplam	84	100.0

3.3.2. Hane Özellikleri

Bu bölümde hane ve hanehalkının özelliklerine ait bulgular yer almaktadır. Tablo 25'de yer alan hanede yaşayan kişi sayıları belirtilmiştir. Bu veriler

katılımcıların hane büyüklüklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Genel toplamda hane büyüklükleri incelendiğinde, hanehalkının %28.6'sı 4 kişiden, %27.4'ü 5 ve yine %28.6'sı 6 ve üzeri kişiden oluşmaktadır.

Tablo 25. Hanede Yaşayan Toplam Kişi Sayısı

Hanede yaşayan kişi sayısı	Sayı	N %
2	2	7.1
3	7	8.3
4	24	28.6
5	23	27.4
6 ve üzeri	24	28.6
Toplam	84	100.0

“Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?” sorusuyla Tablo 26'da katılımcıların ev sahipliği durumu saptanmaya çalışılmıştır. Ankete katılanların %52.4'ü kendi evinde otururken, %21.4'ü kirada oturmaktadır. %26'sı ise oturduğu konutu herhangi bir ücret ödemediği kullanmaktadır. Bu durum, akraba ve dost ilişkilerinin belli bir oranda dahil olsa devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 26. Evin Mülkiyet Durumu

Evinizin Mülkiyet Durumu	Sayı	N %
Kendi evimiz	44	52.4
Kira	18	21.4
Lojman	1	1.2
Diğer	0	0
Kira ödenmeden kullanılıyor	21	25
Toplam	84	100.0

Katılımcıların konut tipleri araştırılmış ve bu araştırmaya göre katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %10.7'sinin konutu bulunmadığı belirlenmiştir. Yine katılımcıların %44'ü müstakil evde otururken %27.4'ü aile / baba evinde oturmaktadır. Bu durum, Sudan halkının aile ve özellikle ebeveynlerine çok bağımlı olduğunu göstermektedir. Evlendikten sonra bile baba evinden bağımsız olmak zordur. Tablo 27'de görüldüğü gibi bir ev açma sorumluluğunu üstlenmektense, anne babalarıyla kalmayı ve aynı evde yaşamayı tercih etmektedirler.

Tablo 27. Oturduğunuz Konutun Türü Nedir?

Oturduğunuz konutun türü nedir?	Sayı	N %
Konut yok	9	10.7
Müstakil ev	37	44
Apartman dairesi	9	10.7
Çadır/Baraka	6	7.1
Babamın / aile evi	23	27.4
Diğer	0	0
Toplam	84	100.0

Kişilerin kullandıkları suyu tedarik yöntemleri ele alındığında katılımcıların %60.7'si ev içindeki musluk suyunu kullanmaktayken % 20.2'si ev dışında musluk suyu kullanılmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. Hane Kullanılan Suyu Nasıl Tedarik Ediyorsunuz?

Hanede kullanılan suyu nasıl tedarik ediyorsunuz?	Sayı	N %
Dışarıda çeşme	16	19
Ev dışında musluk suyu	17	20.2
Ev içinde musluk suyu	51	60.7
Diğer	0	0
Toplam	84	100.0

Tablo 29'da katılımcıların %66.7 'si hane içinde banyoya sahipken %33.3'ü ise hane içinde banyoya sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 29. Ev İçerisinde Banyo Var Mı?

Hanede kullanılan suyu nasıl tedarik ediyorsunuz?	Sayı	N %
Evet	56	66.7
Hayır	28	33.3
Toplam	84	100.0

Tablo 30'agöre ise katılımcıların %49.4'ünün hanesinde tuvalet evin içindeyken %28,9'unda tuvalet evin dışındadır.

Tablo 30. Hanede kullandığınız tuvalet için hangisi doğrudur?

Hanede kullandığınız tuvalet için hangisi doğrudur?	Sayı	N %
Umumi tuvalet	2	2.4
Evin dışında	24	28.9
Evin içinde	41	49.4
Evin içinde ve dışında	16	19.3
Diğer	0	0
Toplam	84	100.0

Katılımcıların %29.8'i elektrikli klima ile soğutma ihtiyacını karşılarken, %22.6'sı oturdukları konutu su klimasıyla soğutmaktadır. %29.8'i vantilatör ile kat soğutma kullanırken yine aynı oranda klima kullanıcısından söz etmek mümkündür (Tablo 31).

Tablo 31. Oturduğunuz Konutu Nasıl Soğutuyorsunuz?

Oturduğunuz konutu nasıl soğutuyorsunuz?	Sayı	N %
Vantilatör	25	29.8
Elektrikli klima	25	28.8
Su kliması	19	22.6
Yok (pencere)	15	17.9
Toplam	84	100.0

Tablo 32'den anlaşılacağı üzere tüp gazla evde yemek pişirilmesi yoğunlukla kullanılmaktadır. Katılımcıların %45.2'si de odun-kömür ile yemek pişirme ihtiyacını karşılamaktadır. Halkın neredeyse yarısının tüp gaza ulaşamadığı Sudan'daki ekonomik durumun belirtilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Tablo 32. Evde Yemek Pişirmede Hangi Kaynağı Kullanıyorsunuz?

Oturduğunuz konutu nasıl soğutuyorsunuz?	Sayı	N %
Tüp gaz	44	52.4
Elektrik	2	2.4
Odun-kömür	38	45.2
Tezek	0	0
Toplam	84	100.0

“Mutfak, tuvalet ve banyo hariç oturduğunuz evde (salon dâhil) kaç tane oda vardır?” sorusuyla katılımcıların yaşadıkları konut alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 33'e göre katılımcıların %47.6'si “2+1” konutta oturmaktayken, %40.5'i ise “3+1” olarak ifade edilen konutlarda yaşamaktadır. “1+1”ler de oturanlar

ise katılımcıların %9.5'i oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında Sudan'da yaşayan yoksul diye ifade edilebilecek insanların konut alanı bakımından kısmen dar alanlı hanelerde yaşadıklarını söylemek mümkündür.

Tablo 33. Konuttaki Oda Sayısı

Hanede Toplam Oda sayısı	Sayı	N %
1	2	2.4
1+1	8	9.5
2+1	40	47.6
3+1	34	40.5
4+1	0	0
Toplam	84	100.0

“Son bir yıl içerisinde parasızlık nedeniyle ödeyemediğiniz faturanız oldu mu?” sorusuna katılımcıların %56'si evet %44'ü hayır cevabını vermiştir. Ödenemeyen faturalar Tablo 35'te ise ilk sırayı %89.8 ile cep telefonu, ikinci sırayı %69.4 ile elektrik seçeneği almıştır (Tablo 34).

Tablo 34. Son Bir Yıl İçerisinde Ödeyemediğiniz Faturanız Oldu mu?

Son bir yıl içerisinde ödeyemediğiniz faturanız oldu mu?	Sayı	N %
Evet	47	56
Hayır	37	44
Toplam	84	100.0

Tablo 35. Ödenemeyen Faturalar

Ödenemeyen Faturalar	Sayı	N %
Su	28	57.1
Elektrik	34	69.4
Ev telefonu	10	20.4
Cep telefonu	44	89.8
Toplam	49	58.3

“Temel ihtiyaçlarınız karşılamak için borçlandığınız oluyor mu?” sorusunda katılımcılar %48.8 ile bazen borçlanıyoruz, %23.8 hiç borçlanıyoruz, %17.9 ile hep borçta yaşıyoruz ve %17.9 ile de sık sık borçlanmıyoruz demişlerdir (Tablo 36).

Tablo 36. Temel İhtiyaçlarınız Karşılamak İçin Borçlandığınız Oluyor mu?

Temel ihtiyaçlarınız karşılamak için borçlandığınız oluyor mu?	Sayı	N %
Hiç borçlanmıyoruz	20	23.8
Bazen borçlanıyoruz	41	48.8
Sık sık borçlanıyoruz	8	9.5
Hep borçla yaşıyoruz	15	17.9
Toplam	84	100.0

“Borçlarınızı ödeyebiliyor musunuz?” sorusuna ise katılımcılar %44.3 ile “çoğu zaman ödeyebiliyorum”, %35.4 “her zaman ödeyebiliyorum”, demişlerdir. Borçlanmayla ilgili sorulara verilen cevaplar dikkate alındığında (Tablo 37) borçlanmanın yoksul hanelerde bir zorunluluk haline geldiği göze çarpmaktadır.

Tablo 37. Borçlarınızı Ödeyebiliyor musunuz?

Borçlarınızı ödeyebiliyor musunuz?	Sayı	N %
Hiç bir zaman ödeyemiyorum	1	1.3
Ara sıra ödeyebiliyorum	15	19
Çoğu zaman ödeyebiliyorum	35	44.3
Her zaman ödeyebiliyorum	28	35.4
Toplam	79	94.0

3.3.3. Sağlık ve Sosyal Güvence Durumu

Tablo 38’de ankete katılanların sosyal güvence ve sağlık hizmetlerine erişim durumları ele alınmaktadır. “Sosyal güvence durumunuz nedir?” sorusuna ankete katılanların %58.3’üsü “sosyal güvencem yok” cevabını vermiştir. %31’lik kesim “ulusal sağlık sigorta sahibi”, %10.7’lik kesim “özel sigorta” cevaplarını vererek sosyal güvence türlerini belirtmiştir. Görüşülen hane halkı mensuplarından üçte iki oranındaki kesimin sağlık güvencesi dışında bulunuyor olması şüphesiz üzerinde ciddiyle durulması gereken bir husustur.

Tablo 38. Sosyal Güvence Durumunuz?

Sosyal güvence durumunuz?	Sayı	N %
Sosyal güvencem yok	49	58.3
Ulusal sağlık Sigortası Fonu	26	31
Özel sigorta	9	10.7
Toplam	84	100.0

“Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili problem yaşıyor musunuz?” sorusuyla katılımcıların sağlık hizmetlerine erişim durumu saptamaya çalışılmıştır. Ankete katılanların %44’sü “çoğu zaman” seçeneğini işaretleyerek sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşadıklarını belirtirken; %32.1’sinin “Her zaman” sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 39).

Tablo 39. Sağlık Hizmetlerine Erişim Durumu

Sağlık Hizmetlerine Erişim Durumu	Sayı	N %
Her zaman	27	32.1
Çoğu zaman	37	44
Bazen	15	17.9
Nadiren	1	1.2
Hiçbir zaman	4	4.8
Toplam	84	100.0

Genel olarak sağlık hizmetlerine erişimde büyük oranda problem yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların sağlık hizmetlerine erişimlerinde sorunlar yaşamasının nedenleri Tablo 40’da yer alan “Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili problem yaşıyorsanız, bunun en önemli sebebi nedir?” sorusuyla yanıtlanmak istenmiştir. Ankete katılanların %38.1’si “İlaç ve diğer tıbbi malzemelere ulaşamadım”, %20.2’sinin “Tedavi uzakta” cevabını vermiştir. Bu durum; sağlık hizmetlerine erişimdeki en önemli sorunun ilaç ve diğer tıbbi malzemelere ulaşamadım olduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Tablo 40. Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeni

Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeni	Sayı	N %
Mali gücüm yok	13	15.5
Tedavi uzakta	17	20.2
İlaç ve diğer tıbbi malzemelere ulaşamadım	32	38.1
Bulduğum yerde sağlık ocağı yok	9	10.7
Zamanım yoktu	2	2.4
Diğer	0	0
Doktora ulaşamadım	9	10.7
Toplam	84	100.0

Tablo 41’de “Hane halkı içerisinde son bir yılda parasızlık nedeniyle tedavisini ertelediğiniz hastalık durumu oldu mu ?” sorusuna %40.5’i bir kesim “Evet” cevabını verirken %59.5’i “Hayır” cevabını vermiştir. Önceki sorularda katılımcıların çoğunlukla sosyal güvencelerinin bulunmadığı, mali güç yoksunluğundan dolayı sağlık hizmetlerine erişimde sorunlar yaşadıkları gibi sonuçlar çıkmasına rağmen aciliyet arz eden sağlık hizmetlerine erişimde farklı yollara gittikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 41. Parasızlık Nedeniyle Tedavisini Ertelediğiniz Hastalık Durumu Oldu mu?

Parasızlık nedeniyle tedavisini ertelediğiniz hastalık durumu oldu mu?	Sayı	N %
Evet	34	40.5
Hayır	50	59.5
Toplam	84	100.0

Engellilik ve kronik hastalık Tablo 42’de yer alan, aile içinde engelli birey bulunup bulunmadığı varsa engellilik türünün ne olduğunu ve bakıma muhtaç kaç kişinin olduğunu göstermektedir. Buna göre ankete katılan 84 kişiye sorulan “Kendiniz dâhil ailede engelli birey var mı?” sorusuna katılımcıların % 25 evet, %75’si hayır demiştir.

Tablo 42. Kendiniz Dahil Ailede Engelli Birey Var Mı?

Kendiniz dahil hanede engeli kişi var mı?	Sayı	N %
Evet	21	25
Hayır	63	75
Toplam	84	100.0

Katılan kişilerin engellilik türüne verdikleri cevaplarda ise çoğunlukla zihinsel ve ortopedik % 35 engelli ön plana çıkmaktadır “Engellilik haricinde bakıma muhtaç kişi var mı?” sorusuna ise katılımcıların %39.3’sü “evet”, %60.7’si ise “hayır” cevabını vermiştir (Tablo 43).

Tablo 43. Engellilik Türü

Engellilik Türü	Sayı	N %
Duygusal/ruhsal engelli	3	15
Görme engelli	4	20
Zihinsel engelli	7	35
Ortopedik engelli	7	35
İletişim engelli	2	10
Toplam	20	100.0
Hanede bakıma muhtaç biri var mı	Sayı	N %
Evet	33	39.3
Hayır	51	60.7
Toplam	84	100.0

Tablo 44’te ankete katılanların sosyal yardım alıp almadıkları, alınan yardım varsa hangi kuruluştan alındığı, yardımların istikrarı ve bütçeye etkisi ele alınmaktadır. “Herhangi bir kurum/kuruluş veya başka bir kaynaktan yardım alıyor musunuz?” sorusuna ankete katılanların %27.4’ü “evet”, %72.6’si “hayır” cevabını vermiştir.

Tablo 44’te kalan diğer sorularla katılımcıların aldıkları yardımların nitelikleri saptanmaya çalışılmıştır. Sosyal yardım alan katılımcıların yardım aldıkları kişi/kurumlarda özellikle %65,2 oranıyla sosyal yardım öne çıkmaktadır. Dini kurumları seçeneğine baktığımızda %17.4’de kaldığını görmekteyiz. Ancak daha önceki sorularımızdan olan evin mülkiyet durumu sorumuza verilen cevaplarda eş/dost/akraba ilişkilerinin güçlü olduğunu söylemiştik ve burada da aynı sonucu beklemekteydik. Ancak katılımcıların verdiği cevaplara göre kişilerin, büyük fedakârlık gerektirmeyen konularda çevre desteği almadıkları görülmektedir.

Alınan yardımın düzenli olup olmadığı incelendiğinde ise katılımcıların %21.7’si yardımların düzenli olduğunu, %78.3’ü düzensiz olduğunu belirtmişlerdir. Yardımların bütçeye katkısını saptamaya çalıştığımız soruda ise ön plana çıkan seçenek, %82.6 ile “ne oldu ne olmadı” cevabıdır.

Tablo 44. Yardım Alma Durumu

		Sayı	N %
Herhangi Bir Kurum/Kuruluş Veya Başka Bir Kaynaktan Yardım Alıyor Musunuz?	Evet	61	27.4
	Hayır	23	72.6
	Toplam	84	100.0
Yardım Alıyorsanız Son 2 Yılda Yardım Aldığınız Kişi / Kurumlar Hangileridir?	Eş/Dost/Akraba	4	17.4
	Belediye	0	
	Dini Kurumlar	4	17.4
	Zekat	0	0
	Sosyal Yardım	15	65.2
	Diğer	0	0
	Toplam	23	100.0
Aldığınız Yardımlar Düzenlimi Düzensiz Mi?	Düzenli	5	21.7
	Düzensiz	18	78.3
	Toplam	23	100.0
Yardımların Bütçeye Katkısı	Kesinlikle Katkısı Oldu	4	17.4
	Ne Oldu Ne Olmadı	19	82.6
	Katkısı Olmadı	0	0
	Toplam	23	100.0

Eğlenme, Dinlenme ve Kültürel Faaliyetlerine Katılım Durum Tablo 45’de görmekteyiz. Katılımcıların sosyal faaliyetlere katılma sıklığı ve sosyal faaliyetlere katılamama nedeni sorulmuştur. Görüşülen kesimin sosyalleşmesini ölçmeye çalışılan “Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetleri ne sıklıkla yaparsınız?” sorusuna, ankete katılan 84 kişinin yüzde %38.1’i, “daha seyrek” cevabını vermiştir. Katılımcıların sosyal faaliyetlere katılamama nedeni ise %33.3 ile “ulaşım masrafları” olmuştur.

Tablo 45. Eğlenme, Dinlenme ve Kültürel Faaliyetlerine Katılım Durumu

			Sayı	N %	
Sosyal Faaliyet Durumu	Faaliyet	Her hafta/haftada birkaç kez	1	1.2	
		Ayda 1-2 kez	5	6	
		2-3 ayda bir	18	21.4	
		Daha seyrek	32	38.1	
		Hiç	28	33.3	
		Toplam		84	100.0
Sosyal Faaliyetlere Katılmama Nedeni		Ekonomik bedel	21	25	
		Hasta/engel hali	8	9.5	
		Yoğun çalışma hayatı	18	21.4	
		Çocuk bakıyor olmak	6	7.1	
		Ulaşım masrafları	28	33.3	
		Diğer	3	3.6	
		Toplam		84	100.0

3.3.4. Sosyal Dışlanma Boyutları

Ankete katılanlara “dışlanma nedenleri” sorulduğunda %41.7’si bazen ve çoğu zaman arasında değişen derecelerde yoksulluktan dolayı dışlanma yaşamaktadır. Yani görüşülen kişilerin üçte ikisinden fazlası yoksul olduğu için kendini toplumdan dışlanmış hissetmektedir. Sırasıyla katılımcıların %17.9’u eğitim seviyesinden, %40.5’i giyim-kuşamından, kadınların verdikleri yanıtları bu soruda hijab kastetmektedir. %42.9’u etnik kökeninden dolayı bazen ve % 20.2’si çoğu zaman arasında değişen derecelerde dışlanma yaşamaktadırlar (Tablo 46).

Katılımcıların %36.9’u nadiren ve hiç bir zaman arasında değişen derecelerde şivesinden dolayı dışlanma yaşamaktayken, %91.7’si dini inanç ve mezhebenden, %47.6’si politik bağlantılarından hiçbir zaman dışlanma yaşamamakt, nadiren diyenlere bu dışlanma 2019’dan sonra yaşamasını fark etmektedirler. %34.5’i yaşadığı mahalleden, %29.9’ü işsizlikten dolayı dışlanma yaşamaktadır. Kişilerin medeni durumlarından dolayı dışlanmaları ele alındığında ise katılımcıların %20.2’si bazı zamanlarda dışlanma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %32.1’si yaptığı işten dolayı dışlanma yaşarken %29.9’u da cinsiyetinden dolayı dışlanma yaşadıklarını söylemişlerdir. Tüm bu veriler incelendiğinde dışlanma nedenleri açısından ilk üç sırada “yoksulluk, işsizlik ve eğitim” gelmektedir.

Tablo 46. Dışlanmanın Tür ve Boyutları

			Sayı	N %	
Yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	2	2.4	
		Çoğu zaman	12	14.3	
		Bazen	35	41.7	
		Nadiren	5	6	
		Hiçbir zaman	30	35.7	
		Toplam		84	100.0
Eğitim seviyenizden dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	2	2.4	
		Çoğu zaman	15	17.9	
		Bazen	16	19	
		Nadiren	12	14.3	
		Hiçbir zaman	39	46.4	
		Toplam		84	100.0
Giyim-Kuşamınızdan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?		Çoğu zaman	1	1.2	
		Bazen	6	7.1	
		Nadiren	34	40.5	
		Hiçbir zaman	42	50	
		Toplam		84	100.0
		Etnik kökeninizden dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	1
Çoğu zaman	17			20.2	
Bazen	36			42.9	
Nadiren	8			9.5	
Hiçbir zaman	22			26.2	
Toplam				84	100.0
Şivenizden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi ?		Her zaman	1	1.2	
		Çoğu zaman	1	1.2	
		Bazen	14	16.7	
		Nadiren	31	36.9	
		Hiçbir zaman	37	44	
		Toplam		84	100.0
Dini inanç / Sufi emirlerden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	0	0	
		Çoğu zaman	0	0	
		Bazen	1	1.2	
		Nadiren	6	7.1	
		Hiçbir zaman	77	91.7	
		Toplam		84	100.0
Politik bağlantınızdan dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	0	0	
		Çoğu zaman	1	1.2	
		Bazen	12	14.3	
		Nadiren	31	36.9	
		Hiçbir zaman	40	47.6	
		Toplam		84	100.0
Yaşadığınız semt/mahalleden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	0	0	
		Çoğu zaman	6	7.1	
		Bazen	24	28.6	
		Nadiren	29	34.5	
		Hiçbir zaman	25	29.8	
		Toplam		84	100.0

Tablo 46. Dışlanmanın Tür ve Boyutları (Devam)

		Her zaman	1	1.2
İşsizlikten dolayı kendinizi toplumdaki dışlanmış hissettiniz mi?		Çoğu zaman	3	3.6
		Bazen	18	21.7
		Nadiren	24	28.9
		Hiçbir zaman	37	44.6
		Toplam	83	100.0
Medeni durumunuzdan dolayı kendinizi toplumdaki dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	3	3.6
		Çoğu zaman	14	16.7
		Bazen	17	20.2
		Nadiren	16	19
		Hiçbir zaman	34	40.5
	Toplam	84	100.0	
Yaptığınız işten dolayı kendinizi toplumdaki dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	0	0
		Çoğu zaman	6	7.1
		Bazen	27	32.1
		Nadiren	15	17.9
		Hiçbir zaman	36	42.9
	Toplam	84	100.0	
Yaptığınız işten dolayı kendinizi toplumdaki dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	0	0
		Çoğu zaman	6	7.1
		Bazen	27	32.1
		Nadiren	15	17.9
		Hiçbir zaman	36	42.9
	Toplam	84	100.0	
Cinsiyetinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?		Her zaman	5	6
		Çoğu zaman	24	28.9
		Bazen	11	13.3
		Nadiren	1	1.2
		Hiçbir zaman	42	50.6
	Toplam	83	100.0	

Tablo 47’de ise ankete katılanların başkalarını ne denli dışladıklarını belirli özellikleri olacak komşulara yönelik düşüncelerini ve bu tarz komşuları isteyip istemediklerini sorarak ölçmeye çalıştık. Katılımcıların %47.6’sı farklı etnik kökenden gelen komşuyu, %41’i dini inancı farklı komşuyu, %58.3’ü sabıkalı komşuyu, %65.1’si alkolik komşuyu, %72.6’si eşcinsel komşuyu istememektedirler.

Tablo 47. Başkalarını Dışlamamanın Tür ve Boyutları

	Sayı	N %
Etnik kökeni farklı komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 40 Önemli değil 44 Toplam 84	47.6 52.4 100.0
Dini inancı/mezhebi farklı komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 34 Önemli değil 49 Toplam 83	41 59 100.0
Sabıkalı komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 49 Önemli değil 35 Toplam 84	58.3 41.7 100.0
Alkolik komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 54 Önemli değil 29 Toplam 84	65.1 34.9 100.0
Eşcinsel komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 61 Önemli değil 23 Toplam 84	72.6 27.4 100.0
Sizden daha yoksul olan komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 12 Önemli değil 72 Toplam 84	14.3 85.7 100.0
Sizden daha zengin olan komşuya yönelik düşünceniz?	İstemem 13 Önemli değil 71 Toplam 84	15.5 84.5 100.0
Sokakta yaşayan komşuya ilişkin düşünceniz?	İstemem 36 Önemli değil 48 Toplam 84	42.9 57.1 100.0

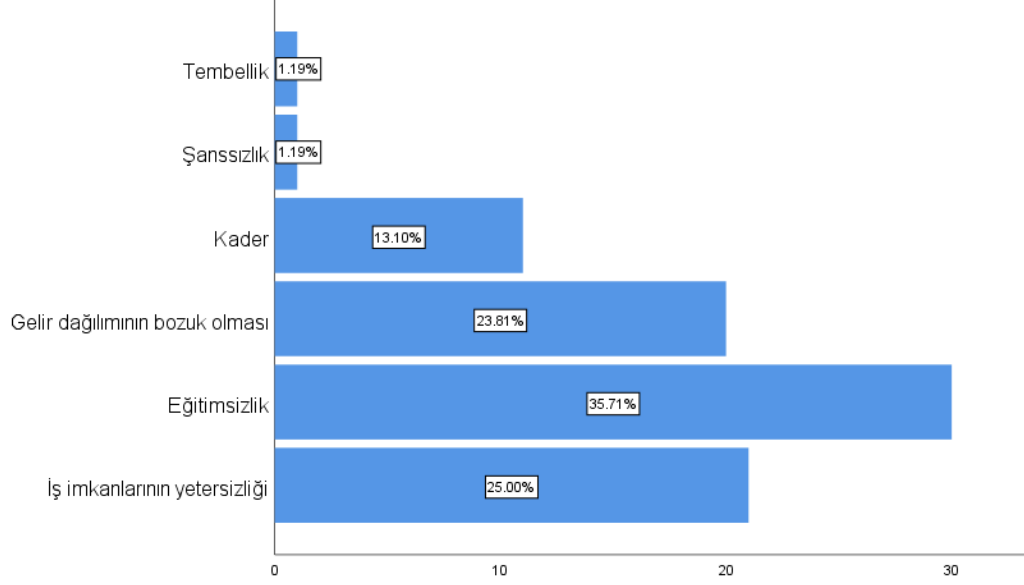
Katılımcıların %14.3'ü kendisinden daha yoksul olan komşuyu, %15.5'i daha zengin komşuyu, %42.9'su ise sokakta yaşayan komşuyu istememektedirler. Dolayısıyla katılımcıların en çok dışladıkları gruplar sokakta yaşayan komşu, eşcinsel komşu ve alkolik komşudur. Bu sıralamada bize şunu göstermektedir: toplum, kendi değer yargılarının dışına çıkan davranışları kabul etmemektedir. Katılımcıların en az istemedikleri nitelikler incelendiğinde, komşularının etnik kökeni ve dini inancının farklı olması, zengin-fakir olmasının pek önemli olmadığı görülmektedir (Tablo 47).

3.3.5. Yoksulluk Göstergeleri

Yoksulluğun nedenleştirilmesine ilişkin soru modülü değerlendirildiğinde katılımcıların yoksulluğu en çok Eğitimsizlik sorunuyla ilişkilendirdikleri görülmektedir %35.7 İkinci sırada da katılımcılar, yoksulluğu “iş imkânlarının

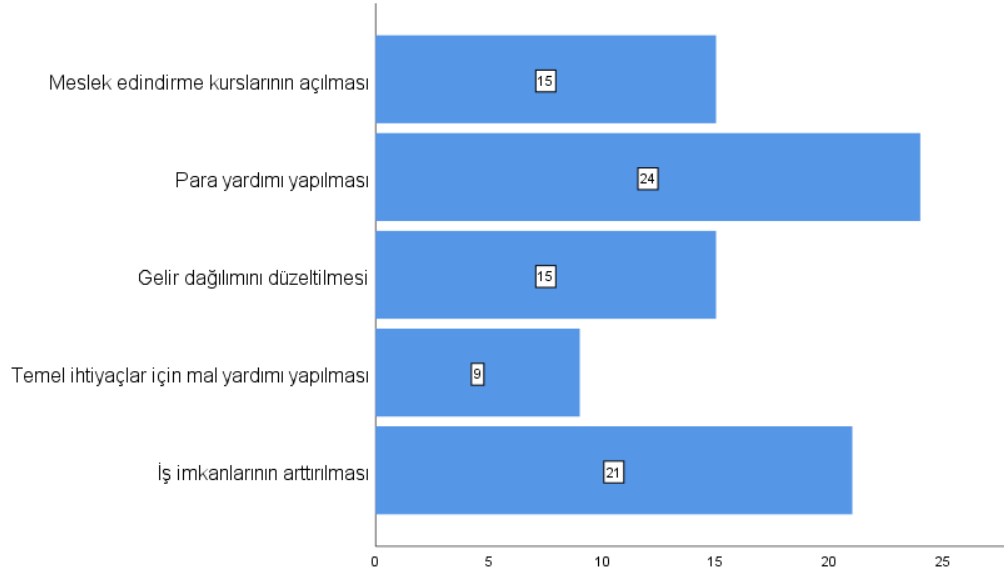
yetersizliği ” ilişkilendirmektedirler. Üçüncü sırada %23.8 ile gelir dağılımının bozuk olması gibi yine yapısal bir nedenle gelmektedir. Fatalistik yaklaşımla açıklayanlar ise %13.1 oranındadır.

Şekil 7. Yoksulluğa Sebep Olan Faktörler

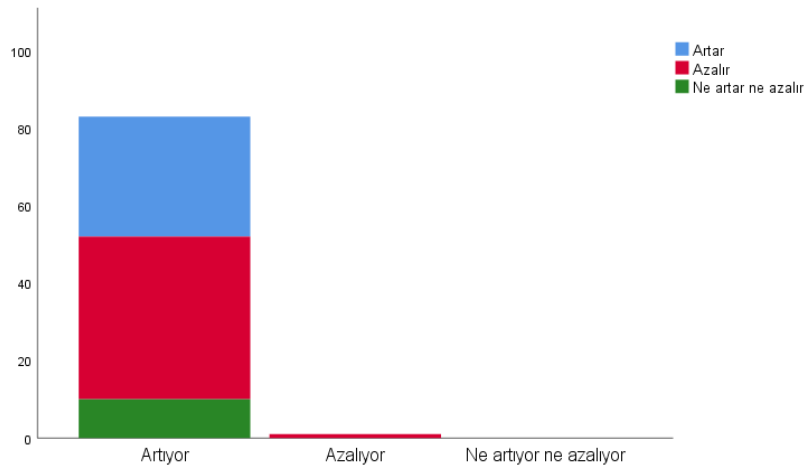
Katılımcıların hepsi yukarıda sıralanan politikaları önemli bulmakla beraber; %28.6'si para yardımı, %25'i iş imkanları arttırılmalı , %15'su meslek edindirme kurslarının açılmasını ve gelir dağılımı düzeltilmesi öncelik görmemektedirler. Önemli görülen politikaların başında %25 ile “iş imkânlarının arttırılması”, %17.9 ile “gelir dağılımın düzeltilmesi” gelmektedir (Şekil 8). Bu veriler ışığında yoksul kesimin sanılanın aksine bir kambur olarak görülmemesi gerektiği ve iş sağlandığı takdirde çalışabilecekleri ve iyi bir yaşam standardına kavuşmayı istedikleri söylenebilir.

Şekil 8. Yoksullukla Mücadelede Politikaları

Yoksulluğun gelişimine ilişkin beklentilerin ölçüldüğü bu soru modülünde katılımcıların %98.8'inin son 10 yıldır yoksulluğun arttığı düşüncesini paylaştıkları görülmektedir. Aksi şekilde gelecekte ki 10 yıl için yoksulluğun gelişimi sorulduğunda %36.9'u yoksulluğun artacağı, %51.2'si azalacağı, %11.9'u herhangi bir değişiklik göstermeyeceği düşüncesindedir. Şekil 9'a bakıldığında katılımcıların yoksulluktan kurtulma konusunda çok ümitli olduklarını söyleyebiliriz.

Şekil 9. (+,-)10 Yıllık Periyotta Sudan'daki Yoksulluğun Değerlendirilmesi Genel Toplamda Beklentiler

3.3.6.Çapraz Tablo Analizleri

Bu bölümde cinsiyetin dışlanmaya olan etkisini ölçmek için yaptığımız çapraz tablo analizleri yer almaktadır.

Yanıtlar 5'li Likert ölçeğinde 'her zaman', çoğu zaman, 'bazen', 'nadiren' ve 'hiçbir zaman' olarak değerlendirilmektedir. Tablo 48'de tamamı incelendiğinde ve genel yüzdeye bakıldığında “yoksulluk” neredeyse % 41.7 ile ilk sırada yer almaktadır. Kadın ve erkekler değerlendirildiğinde, her iki tarafın da yoksulluktan şiddetle dışlandığı görülmektedir.

Tablo 48. Cinsiyetiniz ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz		Yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Kadın	Sayı	1	6	14	2	20	43
	%	2.3%	14.0%	32.6%	4.7%	46.5%	100.0%
	% Toplam	1.2%	7.1%	16.7%	2.4%	23.8%	51.2%
Erkek	Sayı	1	6	21	3	10	41
	%	2.4%	14.6%	51.2%	7.3%	24.4%	100.0%
	% Toplam	1.2%	7.1%	25.0%	3.6%	11.9%	48.8%
Toplam	Sayı	2	12	35	5	30	84
	% Toplam	2.4%	14.3%	41.7%	6.0%	35.7%	100.0%

Dışlanan nedenler arasında kıyafet seçiminin öne çıktığını görülmektedir. Bununla birlikte, şaşırtıcı bir şekilde, kadınlar giyim tarzlarından dolayı, hijab ve baş örtüsükullanmayanlar daha fazla reddedilmiş hissetmektedirler (Tablo 50).

Tablo 49. Cinsiyetiniz ve Giyim-Kuşamınızdan Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz		Giyim-Kuşamınızdan dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Kadın	Sayı	0	0	2	19	22	43
	%	0.0%	0.0%	4.7%	44.2%	51.2%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	2.4%	22.6%	26.2%	51.2%
Erkek	Sayı	1	1	4	15	20	41
	%	2.4%	2.4%	9.8%	36.6%	48.8%	100.0%
	% Toplam	1.2%	1.2%	4.8%	17.9%	23.8%	48.8%
Toplam	Sayı	1	1	6	34	42	84
	% Toplam	1.2%	1.2%	7.1%	40.5%	50.0%	100.0%

Dışlanmanın bir başka nedeni de düzey eğitimidir. Tablo 50'de eğitim düzeyine bakıldığında reddedilme derecesinin yüksek olduğu (%46.4), kadın ve erkeklerin duygularının yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 50. Cinsiyetiniz ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Eğitim seviyenizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Kadın	Sayı	1	5	7	6	24	43
	%	2.3%	11.6%	16.3%	14.0%	55.8%	100.0%
	%Toplam	1.2%	6.0%	8.3%	7.1%	28.6%	51.2%
Erkek	Sayı	1	10	9	6	15	41
	%	2.4%	24.4%	22.0%	14.6%	36.6%	100.0%
	%Toplam	1.2%	11.9%	10.7%	7.1%	17.9%	48.8%
Toplam	Sayı	2	15	16	12	39	84
	% Toplam	2.4%	17.9%	19.0%	14.3%	46.4%	100.0%

Tablo 51 ve 52 baktığında, ırk reddetme oranına (%26.2.8) ve şiveye (%44.6) baktığımızda bu sayıların oldukça uzak olduğu görülmektedir. Bozuk lehçeler etnik ve bölgesel farklılıklara bağlanabilir. Dolayısıyla sonuçların birbirinin nedeni olduğu gerçeğinin Sudan’da doğrulamadığı söylenebilir.

Tablo 51. Cinsiyetiniz ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Etnik kökeninizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Kadın	Sayı	0	8	17	6	12	43
	%	0.0%	18.6%	39.5%	14.0%	27.9%	100.0%
	% Toplam	0.0%	9.5%	20.2%	7.1%	14.3%	51.2%
Erkek	Sayı	1	9	19	2	10	41
	%	2.4%	22.0%	46.3%	4.9%	24.4%	100.0%
	% Toplam	1.2%	10.7%	22.6%	2.4%	11.9%	48.8%
Toplam	Sayı	1	17	36	8	22	84
	% Toplam	1.2%	20.2%	42.9%	9.5%	26.2%	100.0%

Tablo 52. Cinsiyetiniz ve Şivenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Şivenizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Kadın	Sayı	0	0	5	16	22	43
	%	0.0%	0.0%	11.6%	37.2%	51.2%	100.0%
	%Toplam	0.0%	0.0%	6.0%	19.0%	26.2%	51.2%
Erkek	Sayı	1	1	9	15	15	41
	%	2.4%	2.4%	22.0%	36.6%	36.6%	100.0%
	%Toplam	1.2%	1.2%	10.7%	17.9%	17.9%	48.8%
Toplam	Sayı	1	1	14	31	37	84
	% Toplam	1.2%	1.2%	16.7%	36.9%	44.0%	100.0%

Katılımcıların yaşadıkları semt/mahalle ve yaptıkları işe göre dışlanma verilerine Tablo 53’e bakıldığında dışlanma oranının aynı olduğunu görülmektedir. Bu

bizi, yapılan işin o kişinin nerede oturacağını belirlediği sonucuna götürmektedir. Tıpkı “etnik lehçeler”in nedenselliği gibi, yapılan işin ve yaşadıkları mahallenin de birbirinin yerine geçebileceğini göstermektedir.

Tablo 53. Cinsiyetiniz ve Yaşadığınız Semt/Mahalleden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Yaşadığınız semt/mahalleden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						
	Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam	
Kadın	Sayı	0	1	13	14	15	43
	%	0.0%	2.3%	30.2%	32.6%	34.9%	100.0%
	%	0.0%	1.2%	15.5%	16.7%	17.9%	51.2%
Toplam							
Erkek	Sayı	0	5	11	15	10	41
	%	0.0%	12.2%	26.8%	36.6%	24.4%	100.0%
	%	0.0%	6.0%	13.1%	17.9%	11.9%	48.8%
Toplam							
Toplam	Sayı	0	6	24	29	25	84
	%	0.0%	7.1%	28.6%	34.5%	29.8%	100.0%
Toplam							

Tablo 54. Cinsiyetiniz ve Yaptığınız İşten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Yaptığınız işten dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						
	Her Zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam	
Kadın	Sayı	0	4	10	5	24	43
	%	0.0%	9.3%	23.3%	11.6%	55.8%	100.0%
	%	0.0%	4.8%	11.9%	6.0%	28.6%	51.2%
Toplam							
Erkek	Sayı	0	2	17	10	12	41
	%	0.0%	4.9%	41.5%	24.4%	29.3%	100.0%
	%	0.0%	2.4%	20.2%	11.9%	14.3%	48.8%
Toplam							
Toplam	Sayı	0	6	27	15	36	84
	%	0.0%	7.1%	32.1%	17.9%	42.9%	100.0%
Toplam							

Dini inanç dışlama verilerinin yer aldığı Tablo 55’e bakıldığında; dışlanma oranının %91.7 civarında olduğunu ve kendilerini dışlanmış hissetmedikleri görülmektedir. Bundan yoksullar arasında dinin önemi çıkarabilir. Çünkü yoksulun "din"i, insanların ifade edebileceği, hayatlarını şekillendirebileceği, sosyal statü (din) kazandırabileceği ve kalabalıktan sıyrılabilmesi bir alan olarak kabul edilebilir. Bütün bunlar reddedilmeyi düşük seviyede tutar.

Tablo 55. Cinsiyetiniz ve Dini İnanç / Sufi Emirlerden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz		Dini inanç / Sufi emirlerden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Kadın	Sayı	0	0	0	3	40	43
	%	0.0%	0.0%	0.0%	7.0%	93.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	3.6%	47.6%	51.2%
Erkek	Sayı	0	0	1	3	37	41
	%	0.0%	0.0%	2.4%	7.3%	90.2%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	3.6%	44.0%	48.8%
Toplam	Sayı	0	0	1	6	77	84
	%	0.0%	0.0%	1.2%	7.1%	91.7%	100.0%

Cinsiyet ile işsizlikten dolayı dışlanmayı değerlendiren Tablo 57'deki incelediğinde, işsizliğin kadınlara oranla erkeklerin daha fazla reddedilmesine neden olduğunu görülmektedir. Bu durum, yoksullarda çalışmanın erkeklerin asli görevi olduğunu - ankete katılan 84 kadından 13.3'ünün evhanımı olduğunu - ve bu görevi yapamayacakları için başarısız olacaklarını göstermektedir (Tablo 56).

Tablo 56. Cinsiyetiniz ve İşsizlikten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz		İşsizlikten dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Kadın	Sayı	0	0	7	14	21	42
	%	0.0%	0.0%	16.7%	33.3%	50.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	8.4%	16.9%	25.3%	50.6%
Erkek	Sayı	1	3	11	10	16	41
	%	2.4%	7.3%	26.8%	24.4%	39.0%	100.0%
	% Toplam	1.2%	3.6%	13.3%	12.0%	19.3%	49.4%
Toplam	Sayı	1	3	18	24	37	83
	% Toplam	1.2%	3.6%	21.7%	28.9%	44.6%	100.0%

Tablo 57'deki veriler incelendiğinde katılımcıların %40,5'inin medeni durumdan dolayı dışlanmış hissetmediği görülmektedir. Ancak kadınların bu konuda erkeklere göre daha fazla dışlanmış hissettikleri görülmektedir. Nedenlerini açıklamak için kadın ve erkeğe verilen sosyal rollerden faydalanılabilir. Fakirler belli bir yaşa geldikten sonra, bir kadının ticari hayata karıştığı görülürse, kadının evlenmeye meyilli olduğu veya olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü kadınların büyüyüp bu tür yansımalar içinde yaşadıklarında toplumsal rollerinin farkına vardıklarına ve bu temel görevi yerine getiremedikleri için dışlandıklarını hissettikleri söylenebilir.

Tablo 57. Cinsiyetiniz ve Medeni Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Medeni durumunuzdan dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?						Toplam
	Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman		
Kadın	Sayı	3	10	10	4	16	43
	%	7.0%	23.3%	23.3%	9.3%	37.2%	100.0%
	% Toplam	3.6%	11.9%	11.9%	4.8%	19.0%	51.2%
Erkek	Sayı	0	4	7	12	18	41
	%	0.0%	9.8%	17.1%	29.3%	43.9%	100.0%
	% Toplam	0.0%	4.8%	8.3%	14.3%	21.4%	48.8%
Toplam	Sayı	3	14	17	16	34	84
	% of Toplam	3.6%	16.7%	20.2%	19.0%	40.5%	100.0%

Toplumsal cinsiyet konularını değerlendirdiğimizde Tablo 59, kadınların erkeklere göre cinsiyetlerinden dolayı daha fazla dışlandıkları söylenebilir. Genel bir değerlendirme yapıldığında cinsiyet ve medeni durum dışındaki tüm nedenlerle erkeklerin kadınlara göre daha fazla reddedildiği söylenebilmektedir. Bunun nedeni daha önceki bazı seçeneklerde de belirtildiği üzere erkeklerin çalışma hayatının faydaları nedeniyle farkındalık kazandıkları ile açıklanabilir.

Tablo 58. Cinsiyetiniz ve Cinsiyetinizden Dolayı Kendinizi Hiç Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Cinsiyetiniz	Cinsiyetinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?						Toplam
	Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman		
Kadın	Sayı	3	24	10	0	5	42
	%	7.1%	57.1%	23.8%	0.0%	11.9%	100.0%
	% Toplam	3.6%	28.9%	12.0%	0.0%	6.0%	50.6%
Erkek	Sayı	2	0	1	1	37	41
	%	4.9%	0.0%	2.4%	2.4%	90.2%	100.0%
	% Toplam	2.4%	0.0%	1.2%	1.2%	44.6%	49.4%
Toplam	Sayı	5	24	11	1	42	83
	% Toplam	6.0%	28.9%	13.3%	1.2%	50.6%	100.0%

Sudan'da sağlık hizmetlerini değerlendirmek için yapılan çapraz tablo analizleri Tablo 59'da yer almaktadır. Sudanın halkının %50'sinden fazlası sağlık hizmetlerine erişimde problem yaşadıklarını kabul etmektedirler. Bu sonuç Sudan'da sağlık sektörünün az gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Tablo 59. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Sağlık Hizmetlerine Erişimle İlgili Problem Yaşıyor musunuz? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?		Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili problem yaşıyor musunuz?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Arab	Sayı	2	10	6	0	2	20
	%	10.0%	50.0%	30.0%	0.0%	10.0%	100.0%
	% Toplam	2.4%	11.9%	7.1%	0.0%	2.4%	23.8%
Nuba	Sayı	12	7	1	0	0	20
	%	60.0%	35.0%	5.0%	0.0%	0.0%	100.0%
	% Toplam	14.3%	8.3%	1.2%	0.0%	0.0%	23.8%
Fur	Sayı	7	10	1	0	1	19
	%	36.8%	52.6%	5.3%	0.0%	5.3%	100.0%
	% Toplam	8.3%	11.9%	1.2%	0.0%	1.2%	22.6%
Beja	Sayı	5	6	2	0	0	13
	%	38.5%	46.2%	15.4%	0.0%	0.0%	100.0%
	% Toplam	6.0%	7.1%	2.4%	0.0%	0.0%	15.5%
Nubians	Sayı	1	4	5	1	1	12
	%	8.3%	33.3%	41.7%	8.3%	8.3%	100.0%
	% Toplam	1.2%	4.8%	6.0%	1.2%	1.2%	14.3%
Toplam	Sayı	27	37	15	1	4	84
	% of Toplam	32.1%	44.0%	17.9%	1.2%	4.8%	100.0%

Etnik gruplar açısından yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi? sorunun sonuçlarına göre toplamda katılımcıların % 35.7'si dışındakiler kendilerini zaman zaman da olsa dışlanmış hissetmektedirler. Etnik gruplara bakıldığında Arap olmayanlar özellikle Fur ve Beja gruplarının yoksulluktan dolayı kendilerini yüksek derecede dışlanmış hissettikleri görülmektedir (Tablo 60).

Tablo 60. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?		Yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Arap	Sayı	0	0	1	1	18	20
	%	0.0%	0.0%	5.0%	5.0%	90.0%	100.0%
	% of Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	1.2%	21.4%	23.8%
Nuba	Sayı	2	6	11	1	0	20
	%	10.0%	30.0%	55.0%	5.0%	0.0%	100.0%
	% of Toplam	2.4%	7.1%	13.1%	1.2%	0.0%	23.8%
Fur	Sayı	0	1	14	2	2	19
	%	0.0%	5.3%	73.7%	10.5%	10.5%	100.0%
	% of Toplam	0.0%	1.2%	16.7%	2.4%	2.4%	22.6%
Beja	Sayı	0	5	6	1	1	13
	%	0.0%	38.5%	46.2%	7.7%	7.7%	100.0%
	% of Toplam	0.0%	6.0%	7.1%	1.2%	1.2%	15.5%
Nubians	Sayı	0	0	3	0	9	12
	%	0.0%	0.0%	25.0%	0.0%	75.0%	100.0%
	% of Toplam	0.0%	0.0%	3.6%	0.0%	10.7%	14.3%
Toplam	Sayı	2	12	35	5	30	84
	% of Toplam	2.4%	14.3%	41.7%	6.0%	35.7%	100.0%

Tablo 60 ve 61’de etnik gruplara göre dışlanmışlık verileri %60 civarında çıkmış olup, düşük düzeyde ayrımcılık yapılmadığı görüşü ortaya çıkmıştır. Ancak etnik grupları arasında önemli farklıklar gözlenmektedir, Nuba’lar 9.5 ile ayrımcılık yapıldığı, Araplar ise 0.0 ile ayrımcılık olmadığı görüşündedir.

Tablo 61. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?		Eğitim seviyenizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Arap	Sayı	0	0	1	4	15	20
	%	0.0%	0.0%	5.0%	20.0%	75.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	4.8%	17.9%	23.8%
Nuba	Sayı	2	8	8	2	0	20
	%	10.0%	40.0%	40.0%	10.0%	0.0%	100.0%
	% Toplam	2.4%	9.5%	9.5%	2.4%	0.0%	23.8%
Fur	Sayı	0	2	5	1	11	19
	%	0.0%	10.5%	26.3%	5.3%	57.9%	100.0%
	% Toplam	0.0%	2.4%	6.0%	1.2%	13.1%	22.6%
Beja	Sayı	0	5	2	2	4	13
	%	0.0%	38.5%	15.4%	15.4%	30.8%	100.0%
	% Toplam	0.0%	6.0%	2.4%	2.4%	4.8%	15.5%
Nubians	Sayı	0	0	0	3	9	12
	%	0.0%	0.0%	0.0%	25.0%	75.0%	100.0%
	% of Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	3.6%	10.7%	14.3%
Toplam	Sayı	2	15	16	12	39	84
	% Toplam	2.4%	17.9%	19.0%	14.3%	46.4%	100.0%

Tablo 62. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz ?		Etnik kökeninizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Arap	Sayı	0	0	1	0	19	20
	%	0.0%	0.0%	5.0%	0.0%	95.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	22.6%	23.8%
Nuba	Sayı	1	9	7	3	0	20
	%	5.0%	45.0%	35.0%	15.0%	0.0%	100.0%
	% Toplam	1.2%	10.7%	8.3%	3.6%	0.0%	23.8%
Fur	Sayı	0	4	13	2	0	19
	%	0.0%	21.1%	68.4%	10.5%	0.0%	100.0%
	%Toplam	0.0%	4.8%	15.5%	2.4%	0.0%	22.6%
Beja	Sayı	0	4	9	0	0	13
	%	0.0%	30.8%	69.2%	0.0%	0.0%	100.0%
	%Toplam	0.0%	4.8%	10.7%	0.0%	0.0%	15.5%
Nubians	Sayı	0	0	6	3	3	12
	%	0.0%	0.0%	50.0%	25.0%	25.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	7.1%	3.6%	3.6%	14.3%
Toplam	Sayı	1	17	36	8	22	84
	%Toplam	1.2%	20.2%	42.9%	9.5%	26.2%	100.0%

Etnik kökene bakıldığında, genel ortalama burada da 42.9 çıkmış olup, yüksek derece de Sudan'ın halkı kendi etnik grubundan dolayı dışlanmış hissetmektedir, bu sonuç Sudan halkının ayrımcılık yapan bir halk olduğunu göstermektedir. Arap etnik grubu dışında bütün etnik gruplar yüksek bir derecede dışlanmışlık yaşamaktadır (Tablo 63).

Tablo 63. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Yaşadığınız Semt/Mahalleden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz ?		Yaşadığımız semt/mahalleden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her Zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Arap	Sayı	0	0	2	4	14	20
	%	0.0%	0.0%	10.0%	20.0%	70.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	2.4%	4.8%	16.7%	23.8%
Nuba	Sayı	0	3	11	6	0	20
	%	0.0%	15.0%	55.0%	30.0%	0.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	3.6%	13.1%	7.1%	0.0%	23.8%
Fur	Sayı	0	3	4	6	6	19
	%	0.0%	15.8%	21.1%	31.6%	31.6%	100.0%
	% Toplam	0.0%	3.6%	4.8%	7.1%	7.1%	22.6%
Beja	Sayı	0	0	6	6	1	13
	%	0.0%	0.0%	46.2%	46.2%	7.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	7.1%	7.1%	1.2%	15.5%
Nubians	Sayı	0	0	1	7	4	12
	%	0.0%	0.0%	8.3%	58.3%	33.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	8.3%	4.8%	14.3%
Toplam	Sayı	0	6	24	29	25	84
	%	0.0%	7.1%	28.6%	34.5%	29.8%	100.0%
	% Toplam	0.0%	7.1%	28.6%	34.5%	29.8%	100.0%

Katılımcılarının yaşadığı semt/mahalle bakıldığında, genel ortalama 28.6 oranında olup, bu gözlem Tablo 64'de yapılan değerlendirme ile bağdaşmaktadır. Aynı etnik grupların mensubları belli semtlerde ve mahallelerde ağırlıklı olarak yaşamaktadır.

Tablo 64'te, Araplar dışında bütün etnik grupların farklı etnik gruplardan komşu istemedikleri görülmektedir (%47.6).

Tablo 64. Aşağıda Listelenen Gruplardan Hangisine Ait Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? ve Etnik Kökeni Farklı Komşuya Yönelik Düşünceniz? Sorularının Çapraz Tablosu

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?	Etnik kökeni farklı komşuya yönelik düşünceniz?		Toplam	
	İstemem	Önemli değil		
Arab	Sayı	2	18	20
	%	10.0%	90.0%	100.0%
	% Toplam	2.4%	21.4%	23.8%
Nuba	Sayı	16	4	20
	%	80.0%	20.0%	100.0%
	% Toplam	19.0%	4.8%	23.8%
Fur	Sayı	8	11	19
	%	42.1%	57.9%	100.0%
	% Toplam	9.5%	13.1%	22.6%
Beja	Sayı	9	4	13
	%	69.2%	30.8%	100.0%
	% Toplam	10.7%	4.8%	15.5%
Nubians	Sayı	5	7	12
	%	41.7%	58.3%	100.0%
	% of Toplam	6.0%	8.3%	14.3%
Toplam	Sayı	40	44	84
	% Toplam	7.6%	52.4%	100.0%

Tablo 65’de eğitim düzeyleri ve dışlanma nedenleri karşılaştırıldığında öncelikle yoksulluk ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Yoksulluğun, eğitimin her kademesinde dışlanmaya ve katılımcıların %41.7’sinde dışlanmışlık duygusuna yol açtığı görülmektedir. Bu seçenekler detaylı olarak incelendiğinde eğitimin orta ve alt kademelerde yoksulluğun dışlanmasını engellemediği anlaşılmaktadır. Üniversite mezunlarına bakıldığında (%7.1) eğitimin yoksulluk nedeniyle dışlanma duygularını azalttığını söylenebilir, ancak bu oran çok yüksek değildir. Çünkü üniversite mezunlarının yarısı yoksulluktan dolayı kendilerini dışlanmış hissetmektedir. Bu nedenle, eğitimin düşük gelirli insanlar için yoksulluğun dışlanmasını bir ölçüde azalttığı, ancak yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 65. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		Yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	0	3	1	2	6
	%	0.0%	0.0%	50.0%	16.7%	33.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	3.6%	1.2%	2.4%	7.1%
Okur-yazar	Sayı	1	3	5	0	4	13
	%	7.7%	23.1%	38.5%	0.0%	30.8%	100.0%
	% Toplam	1.2%	3.6%	6.0%	0.0%	4.8%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	2	6	1	1	10
	%	0.0%	20.0%	60.0%	10.0%	10.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	2.4%	7.1%	1.2%	1.2%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	1	4	9	1	8	23
	%	4.3%	17.4%	39.1%	4.3%	34.8%	100.0%
	% Toplam	1.2%	4.8%	10.7%	1.2%	9.5%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	0	1	7	1	9	18
	%	0.0%	5.6%	38.9%	5.6%	50.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	8.3%	1.2%	10.7%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	0	2	5	1	6	14
	%	0.0%	14.3%	35.7%	7.1%	42.9%	100.0%
	% Toplam	0.0%	2.4%	6.0%	1.2%	7.1%	16.7%
Toplam	Sayı	2	12	35	5	30	84
	% Toplam	2.4%	14.3%	41.7%	6.0%	35.7%	100.0%

Tablo 66’da, katılımcıların eğitim düzeyleri ile borç durumları arasındaki ilişki incelemektedir. Tablodan eğitim düzeyi yükseldikçe borç düzeyinin yükseldiğini görülmektedir. Örneğin, okuma yazma bilmeyen katılımcıların %7.1’i borçluyken, lise mezunu katılımcıların %21.4’ü borçludur. Tablo 66’ya göre, temel eğitim (ilkokul, ortaokul, lisans) alan katılımcılar ile lisans ve lisansüstü eğitim alan katılımcılar karşılaştırıldığında, kişilerin eğitim düzeyi yükseldikçe borç durumları da yükselme eğiliminde olduğu söylenebilir.

Tablo 66. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama İçin Borçlandığınız Oluyor mu? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim nedir?	durumunuz	Temel ihtiyaçlarınızı karşılamak için borçlandığınız oluyor mu?				Toplam
		Hiç borçlanmıyoruz	Bazen borçlanıyoruz	Sık sık borçlanıyoruz	Hep borçla Yaşıyoruz	
Okur- yazar değil	Sayı	2	3	0	1	6
	%	33.3%	50.0%	0.0%	16.7%	100.0%
	%Toplam	2.4%	3.6%	0.0%	1.2%	7.1%
Okur- yazar	Sayı	2	9	1	1	13
	%	15.4%	69.2%	7.7%	7.7%	100.0%
	%Toplam	2.4%	10.7%	1.2%	1.2%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	5	5	0	0	10
	%	50.0%	50.0%	0.0%	0.0%	100.0%
	%Toplam	6.0%	6.0%	0.0%	0.0%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	3	10	2	8	23
	%	13.0%	43.5%	8.7%	34.8%	100.0%
	%Toplam	3.6%	11.9%	2.4%	9.5%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	4	9	1	4	18
	%	22.2%	50.0%	5.6%	22.2%	100.0%
	%Toplam	4.8%	10.7%	1.2%	4.8%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	3	4	4	3	14
	%	21.4%	28.6%	28.6%	21.4%	100.0%
	%Toplam	3.6%	4.8%	4.8%	3.6%	16.7%
Toplam	Sayı	19	40	8	17	84
	%Toplam	22.6%	47.6%	9.5%	20.2%	100.0%

Tablo 67’de, eğitim düzeyi ile borç ödeme durumu arasındaki ilişki incelemeye çalışılmıştır. Görüldüğü gibi eğitim seviyesi insanların borçlarını ödeme eğilimini artırmaktadır. Örneğin, okuma yazma bilmeyenlerin borçlarını ödememe eğilimi %1.3 iken, borçlarını ödeyemeyen eğitimlilerin oranı %0’dır. Temel eğitime sahip katılımcıların lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcılarla karşılaştırılması sonucunda eğitim düzeyinin borç geri ödeme algısı oluşturduğu söylenebilir. Aynı zamanda eğitim düzeyi yükseldikçe gelir olanaklarının da artacağı düşünüldüğünde eğitim düzeyinin borç ödeme oranını artırdığı sonucuna varılabilir.

Tablo 67. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Borçlarınızı Ödeyebiliyor musunuz? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim nedir?	durumunuz	Borçlarınızı ödeyebiliyor musunuz?				Toplam
		Hiçbir zaman ödeyemiyorum	Ara sıra ödeyebiliyorum	Çoğu zaman ödeyebiliyorum	Her zaman ödeyebiliyorum	
Okur-yazar değil	Sayı	0	0	4	2	6
	%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	100.0%
	%Toplam	0.0%	0.0%	5.1%	2.5%	7.6%
Okur-yazar	Sayı	1	2	7	3	13
	%	7.7%	15.4%	53.8%	23.1%	100.0%
	%Toplam	1.3%	2.5%	8.9%	3.8%	16.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	3	5	2	10
	%	0.0%	30.0%	50.0%	20.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	3.8%	6.3%	2.5%	12.7%
Ortaokul mezunu	Sayı	0	5	7	8	20
	%	0.0%	25.0%	35.0%	40.0%	100.0%
	%Toplam	0.0%	6.3%	8.9%	10.1%	25.3%
Lise mezunu	Sayı	0	2	7	7	16
	%	0.0%	12.5%	43.8%	43.8%	100.0%
	%Toplam	0.0%	2.5%	8.9%	8.9%	20.3%
Üniversite mezunu	Sayı	0	3	5	6	14
	%	0.0%	21.4%	35.7%	42.9%	100.0%
	%Toplam	0.0%	3.8%	6.3%	7.6%	17.7%
Toplam	Sayı	1	15	35	28	79
	%Toplam	1.3%	19.0%	44.3%	35.4%	100.0%

Eğitim düzeyinin dışlanmayı ne derece etkilediği incelendiğinde; tüm eğitim düzeyleri için genel dışlanma oranının %46 olduğu görülmektedir. Dışlama reddetme derecesi dışlanma derecesini azaltmakta ilk, orta, lise, üniversite ve lisansüstü öğrencilerinde eğitim düzeyi arttıkça dışlanma derecesi azalma eğilimi göstermektedir. Toplu 68'in sonuçları eğitim düzeyinde dışlanmayı önemli ölçüde azaltmadığını gösterse de detaylı inceleme sonucunda eğitimin dışlanmayı azalttığı söylenebilir.

Tablo 68. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Eğitim Seviyenizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		Eğitim seviyenizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	1	1	0	4	6
	%	0.0%	16.7%	16.7%	0.0%	66.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	1.2%	0.0%	4.8%	7.1%
Okur-yazar	Sayı	1	4	2	1	5	13
	%	7.7%	30.8%	15.4%	7.7%	38.5%	100.0%
	% Toplam	1.2%	4.8%	2.4%	1.2%	6.0%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	3	2	2	3	10
	%	0.0%	30.0%	20.0%	20.0%	30.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	3.6%	2.4%	2.4%	3.6%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	1	4	3	3	12	23
	%	4.3%	17.4%	13.0%	13.0%	52.2%	100.0%
	% Toplam	1.2%	4.8%	3.6%	3.6%	14.3%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	0	1	5	4	8	18
	%	0.0%	5.6%	27.8%	22.2%	44.4%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	6.0%	4.8%	9.5%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	0	2	3	2	7	14
	%	0.0%	14.3%	21.4%	14.3%	50.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	2.4%	3.6%	2.4%	8.3%	16.7%
Toplam	Sayı	2	15	16	12	39	84
	% Toplam	2.4%	17.9%	19.0%	14.3%	46.4%	100.0%

Eğitim düzeyinin giyimden dolayı dışlama üzerindeki etkisini inceleyen Tablo 69'da, temel eğitim almış kişiler ile üniversite mezunları karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi arttıkça giyimden dolayı dışlanma puanının düştüğü görülmektedir. Ancak ortaokuldan (%27,4) üniversite mezunlara (%16,7) kadar, insanların giyimden dolayı onaylanmama derecesinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tablo 69. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Giyim-Kuşamınızdan Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		Giyim-Kuşamınızdan dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	0	0	3	3	6
	%	0.0%	0.0%	0.0%	50.0%	50.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	3.6%	3.6%	7.1%
Okur-yazar	Sayı	1	0	1	2	9	13
	%	7.7%	0.0%	7.7%	15.4%	69.2%	100.0%
	% Toplam	1.2%	0.0%	1.2%	2.4%	10.7%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	1	0	7	2	10
	%	0.0%	10.0%	0.0%	70.0%	20.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	0.0%	8.3%	2.4%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	0	0	2	9	12	23
	%	0.0%	0.0%	8.7%	39.1%	52.2%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	2.4%	10.7%	14.3%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	0	0	1	6	11	18
	%	0.0%	0.0%	5.6%	33.3%	61.1%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	7.1%	13.1%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	0	0	2	7	5	14
	%	0.0%	0.0%	14.3%	50.0%	35.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	2.4%	8.3%	6.0%	16.7%
Toplam	Sayı	1	1	6	34	42	84
	% Toplam	1.2%	1.2%	7.1%	40.5%	50.0%	100.0%

Tablo 70’te yer alan eğitimin etnik dışlanma üzerindeki etkisi incelendiğinde, okuma yazma bilmeyenlerin (%7.1) okuma yazma bilenlere (%15,5) göre daha az dışlanmış hissettikleri, ilkokul mezunlarının (%11.9) ortaokul mezunlarına göre (%27.4) daha az dışlanmış hissettikleri görülmektedir. Lise ve üniversite mezunları karşılaştırıldığında da aynı sonuçlar gözlenmiştir. Bu verilere göre eğitim düzeyinin etnik dışlanma oranını arttırdığını, bilgi düzeyi arttıkça insanların etnik ayrımcılığı onayladığı ve farklı etniklerden insanlar için eğitimin hoşgörüyü azalttığı söylenebilir.

Tablo 70. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Etnik Kökeninizden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		Etnik kökeninizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	0	4	0	2	6
	%	0.0%	0.0%	66.7%	0.0%	33.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	4.8%	0.0%	2.4%	7.1%
Okur-yazar	Sayı	1	2	6	0	4	13
	%	7.7%	15.4%	46.2%	0.0%	30.8%	100.0%
	% Toplam	1.2%	2.4%	7.1%	0.0%	4.8%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	3	5	1	1	10
	%	0.0%	30.0%	50.0%	10.0%	10.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	3.6%	6.0%	1.2%	1.2%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	0	8	7	2	6	23
	%	0.0%	34.8%	30.4%	8.7%	26.1%	100.0%
	% Toplam	0.0%	9.5%	8.3%	2.4%	7.1%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	0	0	10	5	3	18
	%	0.0%	0.0%	55.6%	27.8%	16.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	11.9%	6.0%	3.6%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	0	4	4	0	6	14
	%	0.0%	28.6%	28.6%	0.0%	42.9%	100.0%
	% Toplam	0.0%	4.8%	4.8%	0.0%	7.1%	16.7%
Toplam	Sayı	1	17	36	8	22	84
	% Toplam	1.2%	20.2%	42.9%	9.5%	26.2%	100.0%

Eğitim durumunun dini inanç/sufi dışlanma üzerindeki etkisinin derecesine bakıldığında, okuma yazma bilmeyen, kişilerin oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Ancak üniversite mezunlarının reddedilme oranının eğitim düzeyi düşük olanlara göre %9 daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, üniversitelerin temel eğitim kurumlarına göre uluslararası olması, ailelerin dini inanışlarının farklı olması ve bu farklılığın bazı şüpheler uyandırmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 71. Eğitim Durumunuz Nedir? ve Dini İnanç / Sufi Emirlerden Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		Dini inanç / Sufi emirlerden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	0	0	1	5	6
	%	0.0%	0.0%	0.0%	16.7%	83.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	6.0%	7.1%
Okur-yazar	Sayı	0	0	0	1	12	13
	%	0.0%	0.0%	0.0%	7.7%	92.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	14.3%	15.5%
İlkokul mezunu	Sayı	0	0	0	0	10	10
	%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	11.9%	11.9%
Ortaokul mezunu	Sayı	0	0	0	2	21	23
	%	0.0%	0.0%	0.0%	8.7%	91.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	2.4%	25.0%	27.4%
Lise mezunu	Sayı	0	0	0	1	17	18
	%	0.0%	0.0%	0.0%	5.6%	94.4%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	20.2%	21.4%
Üniversite mezunu	Sayı	0	0	1	1	12	14
	%	0.0%	0.0%	7.1%	7.1%	85.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	1.2%	14.3%	16.7%
Toplam	Sayı	0	0	1	6	77	84
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	7.1%	91.7%	100.0%

İşsizlik seçeneklerine bakıldığında; okuma yazma bilmeyenlerin (%7,2) okuma yazma bilenlere (%15.7) göre daha az dışlandığını Tablo 72’de görülmektedir. Gözlemlere göre, temel eğitime sahip kişilerin (ilkokulda %12.3, ortaokulda %12 ve ortaokulda %27.7) eğitim düzeyleri arttıkça işsizliğin neden olduğu dışlanma duygularının azaldığı görülmektedir. Ancak üniversite mezunları arasında sonuç tam tersi çıkmıştır. Üniversite mezunlarının %15.7’sinin işsizlik nedeniyle dışlandığı görülmektedir. Yoksul ailelerin üniversiteye gidenlerden ekonomik beklentileri göz önüne alındığında, yoksulların üniversiteye gittiklerinde işsiz kalmayacakları düşüncesi, mezun olduktan sonra iş bulmanın zorluğu ve herkesin bileceği korkusu, beklentileri karşılamadığı ve insanların kendilerini dışlanmış hissetmelerine neden olduğu söylenebilir. Dolayısıyla eğitim düzeyinin kesinlikle işsizlikten dolayı dışlanmada azalmaya veya artışa yol açacağı söylenememektedir

Tablo 72. Eğitim Durumunuz Nedir? ve İşsizlikten Dolayı Kendinizi Toplumdan Dışlanmış Hissettiniz mi? Sorularının Çapraz Tablosu

Eğitim durumunuz nedir?		İşsizlikten dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?					Toplam
		Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman	
Okur-yazar değil	Sayı	0	1	0	3	2	6
	%	0.0%	16.7%	0.0%	50.0%	33.3%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	0.0%	3.6%	2.4%	7.2%
Okur-yazar	Sayı	1	1	4	4	3	13
	%	7.7%	7.7%	30.8%	30.8%	23.1%	100.0%
	% Toplam	1.2%	1.2%	4.8%	4.8%	3.6%	15.7%
İlkokul mezunu	Sayı	0	0	2	5	3	10
	%	0.0%	0.0%	20.0%	50.0%	30.0%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	2.4%	6.0%	3.6%	12.0%
Ortaokul mezunu	Sayı	0	1	8	3	11	23
	%	0.0%	4.3%	34.8%	13.0%	47.8%	100.0%
	% Toplam	0.0%	1.2%	9.6%	3.6%	13.3%	27.7%
Lise mezunu	Sayı	0	0	1	5	12	18
	%	0.0%	0.0%	5.6%	27.8%	66.7%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	1.2%	6.0%	14.5%	21.7%
Üniversite mezunu	Sayı	0	0	3	4	6	13
	%	0.0%	0.0%	23.1%	30.8%	46.2%	100.0%
	% Toplam	0.0%	0.0%	3.6%	4.8%	7.2%	15.7%
Toplam	Sayı	1	3	18	24	37	83
	% Toplam	1.2%	3.6%	21.7%	28.9%	44.6%	100.0%

Çapraz tablo analizi, eğitim düzeyinin artmasıyla insanların ideal gelirinin pozitif olarak artmasının beklendiğini göstermektedir. Benzer şekilde analiz incelediğinde eğitim düzeyinin dışlanma oranını azalttığı görülmektedir. Bu noktada yoksulluğun eğitim düzeyine ve eğitim düzeyinin dışlanmaya etkisi göz önüne alındığında, eğitimin yoksulluğu bir ölçüde azaltabileceği sonucuna varılabilir. Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer nokta ise; aslında, yetersiz istihdam olanakları yoksullar tarafından yoksulluğun bir nedeni olarak görülmektedir. Öte yandan çözüm, maddi yardımdan ziyade istihdam olanaklarını artırmaktır.

Tüm bu veriler dikkate alındığında, Arap olmayanlar etnik grup mensupları, düşük eğitim düzeyindekiler ve sosyal dışlanmanın boyutları ile tespit eden kişilerin yoksulluk nedeniyle ciddi biçimde dışlandığı hipotezi desteklenmektedir. Dışlanmadaki artışın nedenleri incelendiğinde, dışlanmanın temel nedeninin yoksulluk olduğu tespit edilmiştir.

3.3.7. Araştırmaya Katılanların Etnik Grupları ve Sosyal Dışlanma Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın hipotezlerinden biri de daha öncede belirtildiği gibi Sudan halkı hangi etnik gruba ait sosyal yaşam, sosyal dışlanma ve yoksulluk boyutlarını bir etkisi

var olduğudur. Bu bağlamda araştırmanın bu bölümünde bu ilişki betimsel istatistikler ve Anova analizi sonuçları baz alınarak incelenmiştir.

Katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerine ait betimsel istatistikler Tablo 73'te etnik gruba göre Anova sonuçları Tablo 73'te verilmiştir.

Analiz sonuçları, sosyal dışlanma düzeyleri arasında etnik grup bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (Sig= 0,00 < 0,05). Başka bir deyişle bireylerin sosyal dışlanma düzeyleri, etnik gruba bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Tablo 73. Sosyal Dışlanma Puanlarının Betimsel İstatistikleri

		N		Kümülatif %
Valid	Arap	20	23.8	23.8
	Nuba	20	23.8	47.6
	Fur	19	22.6	70.2
	Beja	13	15.5	85.7
	Nubians	12	14.3	100.0
	Toplam	84	100.0	

Tablo 74. Sosyal Dışlanma Ölçeği Puanlarının Etnik Gruplara Göre Anova Sonuçları

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Gruplararası	72.540	4	18.135	32.652	.000
Gruplarıçi	43.877	79	.555		
Toplam	116.417	83			

Tablo 75'de etnik grupları farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; Nuba, Beja ve Fur etnik grupları kendileri daha fazla sosyal dışlanma düzeyine sahiptirler.

Tablo 75. Yoksulluktan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissettiniz mi?

Scheffe^{a,b}

Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Nuba	20	2.5500	
Beja	13	2.8462	
Fur	19	3.2632	
Nubians	12		4.5000
Arab	20		4.8500

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sosyal dışlanma, başta Sudan olmak üzere tüm dünyada büyük bir sorundur. Bu kavram bir süredir literatürde yer almakla birlikte henüz üzerinde tam anlamıyla uzlaşma anlam ve kapsamına ulaşılamamıştır. Tüm yoksul insanlar marjinalleştirilmiş olarak kabul edilemez ve marjinalleştirilmiş tüm insanlar fakir olarak kabul edilmemelidir. Ancak, incelenen araştırmaların çoğu aynı kişiye atıfta bulunmaktadır.

Bu araştırma, literatür taramasına ek olarak, yoksul ailelerden dışlanmanın çeşitli boyutlarında 84 birey için bir anket ve sonuçlarının analizini içermektedir. Uygulamalı araştırma sonuçlarına bakıldığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

Görüşülen kişilerin genel resmi, kabaca eşit cinsiyet dağılımına sahip üst yaş grubunu içermektedir (kadınlar için %51,2 ve erkekler için %48,8). Medeni duruma göre, ankete katılanların yarısı evli, diğer yarısı ise bekar, ayrı veya duldur. Araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeyi açısından çok düşük olduğu, gelir düzeylerinin ise asgari ücret düzeyinde olduğu görülmektedir. Asgari ücret ve yaşam standartları açısından toplam ihtiyaçları karşılanamayan yoksul sınıfın eğitime zaman ve para ayıramadığı söylenebilir. Aynı nedenle, yoksulları temsil eden katılımcıların çoğunun sosyal güvenlik sisteminin dışında olduğuda söylenebilir.

Göç durumu dikkate alındığında, katılımcıların %99 yerleşim yerlerinde göç ile geldikleri görülmektedir ve göç nedeninin hem güvenlik hem de geçim sıkıntısı olduğu söylenebilir. Bu nedenle bölgeden gelen göçmenlerin toplumdan dışlanmasını önlemek ve sosyal içermeyi artırmak için araştırmalara yer verilmesi gerektiği düşünülebilir. Bu ailelerin oturduğu evlerin gayrimenkullerine baktığımızda katılımcıların yarısından fazlasının belirli bir ücret ödeyerek ya da ödemeyerek kendilerine ait olmayan evlerde hayatlarına devam ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda evlerin çoğunluğu iki odalı olup tek aile yaşamaktadır. Katılımcıların tamamına yakını doğal yöntemlerle soğutma sorununu çözdükleri söylenebilir. Dolayısıyla yoksulluğun yaşanılan yeri etkilediği ve çeşitli kısıtlamalar getirdiği sonucuna varılmaktadır.

Borç durumuna bakıldığında hemen hemen tüm ailelerin temel geçim ihtiyaçlarını karşılamak için borç içinde olduğu ve geri ödemenin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yoksul ailelerde borçlanmanın bir kültür değil, bir

zorunluluk olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Yoksulların sosyal faaliyetlere katılımlarına bakıldığında, insanların bu faaliyetlere katılmadıkları için giderlerini karşılayacak gelirlerinin olmadığını görölmektedir. Görüşölen kişilerin dışlanma süreci düşünöldüğünde dışlanmanın bir numaralı nedeninin yoksulluk olduğu söylenebilir. Bunu “işsizlik”, “eğitim düzeyi”, “etnik”, “lehçe” ve “medeni durum” izlemektedir. Yoksulluğun yayılması, kaçınılmaz olarak nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarını etkilemektedir.

Tüm bu veriler dikkate alındığında, Arap olmayan etnik grup mensupları, düşük eğitim düzeyindekiler ve sosyal dışlanmanın boyutları ile tespit edilen kişilerin yoksulluk nedeniyle ciddi biçimde dışlandığı hipotezi desteklenmektedir. Dışlanmadaki artışın nedenleri incelendiğinde, dışlanmanın temel nedeninin yoksulluk olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Yoksul bölgelerdeki dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalar geliştirmelidir.
- Altyapı sorunları olan, güvensiz ve temiz malzeme kullanan yerleşim yerleri hızla tahliye edilerek, yaşam standartlarını karşılayan yerlere taşınmalıdır.
- Adaletsiz gelir dağılımını destekleyen faktörler ortadan kaldırılarak mevcut fırsatların adil kullanımını sağlanmalıdır.
- Küreselleşme, işçiler için zararlı olması gereken esnek işgücü piyasası uygulamalarına yol açmakta ve bu durumun bir an önce düzeltilmesi için gerekli uygulama ve kısıtlamalar hayata geçirilmelidir.
- Kurumlar arası koordinasyon geliştirilmeli, yardıma ihtiyacı olan aileler doğru bir şekilde belirlenmeli ve hızlı bir şekilde yardım sağlanmalıdır.
- İstihdam olanaklarını artıracak kaynakların etkin kullanımı ve Sudan kaynaklarının doğru değerlendirilerek istihdam olanakları artırılmalıdır.
- Artan iş olanaklarının birçok dışlanma nedenini ortadan kaldıracağı unutulmamalıdır.
- Etnik azınlıkların ve göçmenlerin haklarını korumak ve ayrımcılığı ortadan kaldırma politikası izlenmelidir.

- Yaş ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı önlemek için kamusal ve toplumsal önlemler alınmalı, eğitim ve işgücü piyasasında cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldıracak politikalar oluşturulmalıdır.
- Kadının sosyal, kültürel ve ekonomik hayattaki konumunun güçlendirilmesine yönelik tüm hususları kapsayan kanunların oluşturulması ve uygulanmasının düzenli olarak izlenerek, dışlama konusunun kamuoyunun gündemine alınması yararlı olacaktır.

Bu tez çalışmasının önerileri doğrultusunda yapılacak çalışmaların daha büyük bir örnekleme ve Sudan benzeri ülkeler için yapılacak yeni çalışmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

- Abdel Gadir Ali. (1994). "Structural Adjustment Programmes And Poverty In Sudan (In Arabic)". Cairo, Centre For Arabic Researches.
- Abdelhay, Ashraf Kamal. (2007). "The Politics of Language Planning in the Sudan: The Case of the Naivasha Language Policy". Edinburgh: University of Edinburgh, Academy of Political and Social Science, 603, 155-162.
- Adam, Caroline and Potvin, Louise. (2016). "Understanding exclusionary mechanisms at the individual level: a theoretical proposal". Health Promotion International, published by Oxford University Press.
- Beall, Jo. and Laure-Helene Piron (2005). "DFID social exclusion review". London, Department for International Development (DFID).
- Berghman, Jos., (1995). "Social exclusion in Europe: Policy context and analytical framework". in G. Room (Ed.). "Beyond the threshold, the measurement and analysis of social exclusion; 1995; pp. 10 - 28". Bristol, the Policy Press.
- Beshir, Muhammad O.. (1982). "The Sudan's Twenty-Five Years of Independence: The Continuing Search for Systems". Bulletin, British Society for Middle Eastern Studies, 9(2): 114-131.
- Breidlid, Andres. (2011). A Concise History of South Sudan. Kampala, African Books Collective.
- Castells, Manuel. (1997). "The power of identity". The information age, economy, society and culture, Vol II, Oxford: Blackwell.
- Çakır, Özlem (2002), "Sosyal Dışlanma", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:4 Sayı:3
- Deng, Francis M. (1995). "Blood Brothers: An African Reflects on Race and Ethnicity". The Brookings Review, 12-17.
- Deng, Francis M. (1995). "War of Visions: Conflict of Identities in the Sudan". Washington, D.C: Brookings Institution Press.
- Deng, Francis M. (1997). "Ethnicity: An African Predicament". The Brookings Review, 12-17.
- Deng, Francis M. (2006). "Sudan: A Nation in Turbulent Search of Itself". Annals of the American.
- Deng, Francis M. (2010). "Idealism and Realism: Negotiating sovereignty in divided nations". Uppsala: X-O Graf, Uppsala.

- Kabeer, Naila. (2005a). "The search for inclusive citizenship: Meanings and expressions in an interconnected world". In: Naila. Kabeer, ed., "Inclusive citizenship: Meanings and expression", pp. 1-30. London: Zed Books.
- Khalid, Mansour. (1990). "The government they deserve: the role of the elite in Sudan's political evolution". London: Kegan Paul International.
- Levitas, Ruth., (1998). "The Inclusive Society? Social exclusion and New Labour". Basingstoke: Macmillan.
- Levitas, Ruth., (2005). "The Inclusive Society? Social Exclusion and New Labour, Great Britain". Palgrave Macmillan.
- Lister, Ruth. (2004). "Poverty", Polity Press, United Kingdom. Marlier, E., Atkinson, A., Cantillon, B., and Nolan, B. (Eds.). (2007). "The EU and Social Inclusion: Facing the challenges". Bristol: The Policy Press.
- McGrew, Anthony G. (2000), "Sustainable globalization? The global politics of development and exclusion in the new world order". In T. Allen and A. Thomas. (Eds.). "Poverty and Development into the 21st Century". (s. 345-363). Oxford: Oxford University Press.
- Mok, Ka Ho., Maggie, Ka Wai Lau. (eds.) (2014). "Managing Social Change and Social Policy in Greater China: Welfare Regimes in Transition". London: Routledge. Routledge Research On Public and Social Policy in Asia.
- Pierson, John. (2002). "Tackling Social Exclusion". London, Routledge Books.
- Puri, Harisb, K., (2014). Inequality, Poverty and Social Exclusion in India. Mapping social exclusion in India, 24-38.
- Rodney, Walter. (1973). "How Europe Underdeveloped Africa". Dar-El-Salaam: Bogle-L'Quverture Publications. London and Tanzanian Publishing House.
- Smith, David M. (2004). "Sosyal Dışlanma ve Sosyal politika", Kalkınma ve Küreselleşme". Yayına hazırlayanlar: Saniye Dedeoğlu, Turan Subaşı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Şahin, Tijen (2010), "Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi", Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara
- Şahin, Tijen. (2009) "Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi", Yardım ve Dayanışma Dergisi, c.1, s.2, ss.71-80
- Townsend, Peter (1979). "Poverty in the United Kingdom". Harmonds worth: Penguin.
- Townsend, Peter (1997) 'The Poverty Line: Methodology And International Comparisons', in Gordon, D. and Pantazis, C. (eds.), Breadline Britain in the 1990s, Bristol: Summerleaze House Books.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Adaman, Fikret Ve Keyder, Çağlar (2007), “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”,http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf, (28.03.2014).
- Anand, V. K. and E. M. Nur. (1988). “The Absolute Poverty Line in the Sudan: Estimate and Analysis”. The Asian Review.
- Atkinson, Anthony B, Hills, John (1998), “Exclusion, Employment And Opportunity”, Centre For Analysis Of Social Exclusion Vol:4
- Atkinson, Anthony B. (1998). “Social exclusion, poverty and unemployment”. pp.1-20 in AB Atkinson and John Hills (eds.), Exclusion, Employment and Opportunity. CASE paper 4, p.14, London School of Economics.
- Atkinson, Rob. (2000). “Combating Social Exclusion in the Europe: The New Urban Policy Challenge”. Urban Studies, Vol. 37, No. 5-6: 1037-1055.
- Beall, Jo. (2002). “Globalization and Social Exclusion in Cities: Framing the Debate with Lessons from Africa and Asia”. Environment and Urbanization: vol. 14, no:1, April.
- Beall, Jo. (2002). “Living in the present, investing in the future – household security among the poor”. Urban livelihoods: A people-centred approach to urban poverty reduction. 71-90. London, Earthscan.
- Bessis, Sophic. (1995). “From Social Exclusion to Social Cohesion: Towards a Policy Agenda” paper presented at The Roskilde Symposium, University of Roskilde, Denmark, 2-4 March.
- Breidlid, Anders. (2005). Education in Sudan: the privileging of an Islamic Discourse., Volume 35., Issue 3., 247 – 263.
- Burchardt, Tania, Julian Le Grand and David Piachaud (2002). “Degrees of Exclusion: Developing a Dynamic, Multidimensional Measure” in: John Hills, Julian Le Grand and David Piachaud. “Understanding Social Exclusion”. Oxford: Oxford University Press. pp 247-263.
- Castillo, Isabel Yopez. (1994) “A Comparative Approach to Social Exclusion” International Labour Review Vol.133, No:5 -6, s: 196.
- De Haan, Arjan. (1998), “Social Exclusion: An Alternative Concept For The Study Of Deprivation?”, IDS Bulletin Vol:29 No:1
- De Haan, Arjan. (1999), “Social Exclusion: Towards An Holistic Understanding Of Deprivation” Villa Borsig Workshop Series, Berlin
- De Haan, Arjan. (2000), Social Exclusion: Enriching The Understanding of Deprivation”, Studies in Social and Political Thought. Vol, ss: 22-40.

- De Haan, Arjan. (2001). "Social exclusion: Enriching the understanding of deprivation". A paper initially prepared for the World Development Report 2001 Forum on Inclusion, Justice, and Poverty Reduction'. Poverty Research Unit, University of Sussex, UK.
- De Haan, Arjan. (2005). "Social policy: Towards inclusive institutions". Working paper produced for the World Bank conference. New Frontiers of Social Policy: Development in a Globalizing World. World Bank, USA.
- De Haan, Arjan. Leo and Zoomers. (2005). "Exploring the frontier of livelihoods research". *Development and Change*, 36 (1): 27–47.
- Dedeoglu, Saniye. (2011). "Turkiye’de Gocmenlerin Sosyal Dislanmasi: Istanbul Hazir-Giyim Sanayinde Calisan Azerbaycanli Gocmen Kadinlar Ornegi". *Ankara Universitesi. SBF Dergisi*, 66(1): 30–31.
- Erdogdu, Seyhan. (2004). "Sosyal Politikada ‘Avrupali’ Bir Kavram: Sosyal Dışlanma". *Çalışma Ortamı Dergisi*, 75.
- EU Commission, (July, 2003). "Joint Report on Social Inclusion". Brussels.
- Federal Ministry of Health, Sudan. (2010). "Sudan Annual Statistical Health Report". Khartoum: Federal Ministry of Health - Sudan.
- Hulme, David. and John, Toye. (2005). "The case for cross-disciplinary social science research on poverty". *inequality and wellbeing. GPRG, Working Paper No. 1*, UK.
- Human Development Report. (2020). "The Next Frontier: Human Development and the Anthropocene Briefing note for Sayiries on the 2020 Human Development Report Sudan".
- Kabeer, Naila. (2005). "Social exclusion: Concepts, findings and implications for the MDGs". Brighton: Institute of Development Studies, University of Sussex.
- Komter, Aafke Elisabeth., (1996). "Reciprocity as a Principle of Exclusion: Gift Giving in the Netherlands" *Sociology*: vol. 30, no:2.
- Lakshmanasamy, Thangamuthu., (2013). "How Deep is Caste Discrimination and Social Exclusion?: Methodologies for Measuring Economic Deprivation of Dalits". *Indian Journal of Dalit and Tribal Studies and Action*: vol. 1, no:3.
- Levitas, Ruth. Christina Pantazis, Eldin Fahmy, David Gordon, Eva Lloyd And Demi Patsios. (2007). "The Multi-Dimensional Analysis Of Social Exclusion". Department Of Sociology And School For Social Policy Townsend Centre For The International Study Of Poverty And Bristol Institute For Public Affairs University Of Bristol.
- Levitas, Ruth., (2013). "Social exclusion in the New Breadline Britain Survey" ,(Çevrimiçi), http://www.bris.ac.uk/poverty/pse/99-Pilot/99-Pilot_7.pdf

- Levitas, Ruth., Pantazis, Vhristina, Fahmy, Eldin, Gordon, David, Lloyd, Eva, Patsios, Demi (2007), *The Multi-Dimensional Analysis of Social Exclusion*, A Research Report for the Social Exclusion Task Force
- May, Julian. (2001) "An Elusive Consensus: Definitions, Measurement and Analysis of Poverty", United Nations Economic Commission for Africa (ECA) and Economic Policy Research Center, *Pro-Poor Growth Strategies in Africa*, Chapter: 2, Expert Group Meeting Munyonyo Speke Resort Kampala, Uganda 23–24 June 2003, s. 3.
- Michelle Adato , Michael R. Carter & Julian May (2006) Exploring poverty traps and social exclusion in South Africa using qualitative and quantitative data, *The Journal of Development Studies*, 42:2, 226-247, DOI: 10.1080/00220380500405345
- Omotoso, Sharon Adetutu., (2020). When the Hairy Suffer Baldness: Feminized Poverty and Social Exclusion as Problems of Social Justice in Africa. *Ethical perspectives*, 27(1), 117-138.
- Peace, Robin. (2001). "Social Exclusion a Concept in Need of Definition?" *Social Policy Journal of New Zealand*.
- Popay, Jennie, Sarah E., Mario H., Heidi J, Jane M. and Laetitia R., (2008). "Understanding and tackling social exclusion, Final Report to the WHO Commission on Social Determinants of Health". the Social Exclusion Knowledge Network February.
- Ravallion, Martin. (1998). "Poverty lines in theory and practice". LSMS Working Paper 133. World Bank, Washington, DC.
- Saith, Ruhi. (2001) "Social Exclusion: The Concept and Application to Developing Countries", QEH Working Paper Series, Sayı: 72.
- Sapançalı, Faruk. (2005) "Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri", *Çalışma ve Toplum*, 2005, No:3, *Çalışma ve Toplum*, 2005/3, ss. 51-105, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir.
- Scutella, Rosanna., Weiping, Kostenko., Wilkins., (2009). "Estimates of Poverty and Social Exclusion in Australia: A Multidimensional Approach". Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research, University of Melbourne. Melbourne Institute Working Paper; no. 26/09.
- Sen, Amartya. (2000). "Social Exclusion: Concept, Application, and Scrutiny". *Social Development Paper*. Asian Development Bank.
- Sen, Amartya. (1999) *Development as Freedom*, Oxford University Press, ISBN: 0 19 8297580, 366pp, Oxford.
- Sen, Amartya. (2000), "Social Exclusion: Concept, Application And Scrutiny", Asian Development Bank, *Social Development Papers No:1*

- Silver, Hilary. (1994). "Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms," *International Labour Review*.133(5/6): 531-578.
- Silver, Hilary., (2007), "Social Exclusion: Comparative Analysis of Europe And Middle East Youth", *The Middle East Youth Initiative*
- Silver, Hilary., Seymour Michael., Miller. (2003), "Social Exclusion The European Approach to Social Disadvantage". *Indicators*, vol. 2, no:2.
- Sudan Central Bureau of Statistics. (2009). "Statistical Year Book for the Year 2009". Khartoum: Sudan Central Bureau of Statistics.
- United Nations (UN). (1995). "The Copenhagen declaration and programme of action". *World Summit for Social Development*, New York: United Nations.
- United Nations (UN). (2016). "Report on the World Social Situation Executive Summary, Leaving no one behind: the imperative of inclusive development"
- United States institute of peace. (2008). "Sudanese Universities as Sites of Social transformation". United States institute of peace. Washington, DC.
- Wagle, Udaya. (2002) "Rethinking Poverty: Definition and Measurement", *International Social Science Journal*, Volume:54, Issue: 171, March, pp.155-165.

3. Elektronik Kaynaklar

- African Development Bank (2017) *afdb Indicator Database*. Available at: <https://www.afdb.org/en/knowledge/publications>
- Alexander, John Motyl. (2001). "Islam, Archaeology and Slavery in Africa". Retrieved December 7, 2019. from JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/827888>
- Hashim, Mohammed Jalal. (2004). "The Arabization of Sudan" Retrieved November 17, 2019, from African Writing: <http://www.african-writing.com/aug/jalal.htm>
- Hashim, Mohammed Jalal. (2009). "Islamization and Arabization of Africans as a Means to Political Power in the Sudan: Contradictions of Discrimination based on the Blackness of Skin and Stigma of Slavery and their Contribution to the Civil Wars". Retrieved November 14, 2019, from Muhammad Jalal Hashim Blogspot: <http://mjhashim.blogspot.no/2009/05/islamization-and-arabization-of.html>
- Levitas, Ruth., (2007). "Defining and Measuring Social Exclusion: A Critical Overview of Current Proposals". Retrieved November 19, 2019, from Radical Statistics Group: <http://www.radstats.org.uk/no071/article2.htm>
- UNHCR. (2011). "UNHCR Global Appeal 2011 Update. Retrieved from UNHCR The UN Regugee Agency: <http://www.unhcr.org/4cd95ed49.html>

EKLER

Sayın Gönüllü,

Sizi Sajda FADLALLA tarafından yürütülen “SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: SUDAN ÖRNEĞİ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, Sudan’da sosyal dışlanma ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi analiz etmektir. Bu amaçla gönderilecek olan anket formunda size konuyla ilgili 58 adet soru yöneltilecektir. Görüşme tahminen 10-15 dakika sürecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, içtenlikle size en uygun gelen düşünceler çerçevesinde cevaplamandır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda neden belirtmeksizin çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya sajda.khidir@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

1. Cinsiyetiniz ?

- Kadın
- Erkek
- Diğer

2. Yaşınız?

- 18-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65
- 66 ve üzeri

3. Aşağıda listelenen gruplardan hangisine ait olduğunuzu düşünüyorsunuz?

- Arab
- Nuba
- Fur
- Beja
- Nubians

4. Medeni Durum

- Evli
- Hiç evlenmemiş
- Boşanmış
- Ayrı yaşıyor
- Birlikte yaşıyor
- Dul/Eşi vefat etmiş

5. Eğitim durumunuz nedir?

- Okur-yazar değil
- Okur-yazar
- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise mezunu
- Üniversite mezunu
- Lisansüstü

6. Çalışma durumunuz nedir?

- Emekli
- Öğrenci
- Ev Hanımı
- Emekli çalışan
- Çiftçi
- Düzensiz çalışan
- Kendi işinde çalışan esnaf, zanaatkar, küçük tüccar
- Özel sektörde memuru
- Devlet memuru (yönetici / uzman hariç)
- Çalışmıyorum, iş bulma ümidimi yitirdim
- İş arıyorum

7. Hanenin aylık ortalama geliri ne kadardır (Sudanlı Pound - SDG)?

- Geliri yok
- 0-5000 SDG
- 5000-10000 SDG
- 10000-15000 SDG
- 15000-20000 SDG
- 25000-30000 SDG
- 35000-40000 SDG
- 40000-45000 SDG

8. Hanenizde toplam kaç kişi barınıyor?

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 Ve üzere

9. Oturduğunuz konutun türü nedir?

- konut yok
- Müstakil Ev
- Apartman dairesi
- Çadır/Baraka
- Babamın / Aile evi
- Diğer

10. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

- Kendi evimiz
- Kira
- Lojman
- Diğer
- Kira ödenmeden kullanılıyor

11. Mutfak, tuvalet ve banyo hariç, oturduğunuz evde (salon dâhil) kaç tane oda var?

- 1
- 1+1
- 2+1
- 3+1
- 4+1

12. Hanede kullanılan suyu nasıl tedarik ediyorsunuz?

- Dışarıda çeşme
- Ev dışında musluk suyu
- Ev içinde musluk suyu
- Kuyu
- Diğer

13. Ev içerisinde banyo var mı?

- Evet
- Hayır

14. Hanede kullandığınız tuvalet için hangisi doğrudur?

- Umumi tuvalet
- Evin dışında
- Evin içinde
- Evin içinde ve dışında
- Diğer

15. Oturduğunuz konutu nasıl soğutuyorsunuz?

- Vantilatör
- Merkezi klime
- Elektrikli klime
- Su klima
- Yok (pencere)

16. Evde yemek pişirmede hangi kaynağı kullanıyorsunuz?

- Tüp gaz
- Elektrik
- Odun-kömür
- Tezek
- Diğer

17. Son bir yıl içinde parasızlık nedeniyle ödeyemediğiniz faturanız oldu mu?

- Evet
- Hayır

**18. Ödeyemediğiniz faturanız/dolduramadığınız kartlarınız hangileridir?
(birden fazla seçenek işaretlenebilir)**

- Su
- Elektrik
- Ev Telefonu

- Cep Telefonu
- Tüp gaz

19. Temel ihtiyaçlarınızı karşılamak için borçlandığınız oluyor mu?

- Hiç borçlanmıyoruz
- Bazen borçlanıyoruz
- Sık sık borçlanıyoruz
- Hep borçla Yaşıyoruz

20. Borçlarınızı ödeyebiliyor musunuz?

- Hiçbir zaman ödeyemiyorum
- Ara sıra ödeyebiliyorum
- Çoğu zaman ödeyebiliyorum
- Her zaman ödeyebiliyorum

21. Sosyal güvence durumunuz nedir?

- Sosyal güvencem yok
- Ulusal Sağlık Sigortası Fonu
- Özel sigorta

22. Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili problem yaşıyor musunuz?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

23. Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili problem yaşıyorsanız, bunun en önemli sebebi nedir?

- Mali gücüm yok
- Tedavi yeri uzakta
- İlaç ve diğer tıbbi malzemelere ulaşamadım
- Bulduğum yerde sağlık merkezi yok
- Zamanım yoktu
- Doktora ulaşamadım
- Diğer

24. Hane halkı içerisinde son bir yılda parasızlık nedeniyle tedavisini ertelediğiniz hastalık durumu oldu mu?

- Evet
- Hayır

25. Kendiniz dahil hanede engeli kişi var mı? (Yanıtınız Hayır ise 27. Soruya geçiniz)

- Evet
- Hayır

26. Hane hakkında engelli olan kişinin engellilik durumu nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Duygusal/ruhsal engelli
- Görme engelli
- Zihinsel engelli
- Ortopedik engelli
- İletişim engelli

27. Hane halkı içerisinde engellilik haricinde bakıma muhtaç biri var mı?

- Evet
- Hayır

28. Yaşadığınız yerleşim yerine göç ile geldiyse, neden göç ettiniz?

- İş
- Eğitim
- Sağlık
- Geçim sıkıntısı
- Güvenlik
- Evlilik
- Diğer

29. Herhangi bir kurum/kuruluş veya başka bir kaynaktan yardım alıyorsunuz? (yanıtınız Hayır ise 33. Soruya geçiniz)

- Evet
- Hayır

30. Yardım alıyorsanız son 2 yılda yardım aldığınız Kişi / kurumlar hangileridir ?

- Eş/dost/akraba
- Belediye
- Dini kurumlar
- Zekat
- Sosyal yardım
- Diğer

31. Aldığınız yardımlar düzenli mi düzensiz mi?

- Düzenli
- Düzensiz

32. Aldığınız yardımın bütçenize katkısı oldu mu?

- Kesinlikle katkısı oldu
- Ne oldu ne olmadı
- Katkısı olmadı

33. Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetlerini ne sıklıkla yaparsınız?

- Her hafta/Haftada birkaç kez
- Ayda 1-2 kere
- 2-3 ayda bir
- Daha seyrek
- Hiç

34. Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetlerini gerçekleştirememenizin nedeni nedir ?

- Ekonomik bedel
- Hastalık/engel hali
- Yoğun çalışma hayatı
- Çocuk bakıyor olmak
- Ulaşım masrafları/Faaliyet alanına uzaklık
- Diğer

35. Yoksulluktan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

36. Eğitim seviyenizden dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

37. Giyim-Kuşamınızdan dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman

- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

38. Etnik kökeninizden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

39. Şivenizden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

40. Dini inanç / Sufi emirlerden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

41. Politik bağlantınızdan dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren
- Hiçbir zaman

42. Yaşadığınız semt/mahalleden dolayı kendinizi toplumdans dışlanmış hissettiniz mi?

- Her zaman
- Çoğu zaman
- Bazen
- Nadiren

Hiçbir zaman

43. İşsizlikten dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?

Her zaman

Çoğu zaman

Bazen

Nadiren

Hiçbir zaman

44. Medeni durumunuzdan dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?

Her zaman

Çoğu zaman

Bazen

Nadiren

Hiçbir zaman

45. Yaptığımız işten dolayı kendinizi toplumdan dışlanmış hissettiniz mi?

Her zaman

Çoğu zaman

Bazen

Nadiren

Hiçbir zaman

46. Cinsiyetinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?

Her zaman

Çoğu zaman

Bazen

Nadiren

Hiçbir zaman

47. Etnik kökeni farklı komşuya yönelik düşünceniz?

İstemem

Önemli değil

48. Dini inancı/mezhebi farklı komşuya yönelik düşünceniz?

İstemem

Önemli değil

49. Sabıkalı komşuya yönelik düşünceniz?

İstemem

Önemli değil

50. Alkolik komşuya yönelik düşünceniz?

- İstemem
- Önemli değil

51. Eşcinsel komşuya yönelik düşünceniz?

- İstemem
- Önemli değil

52. Sizden daha yoksul olan komşuya yönelik düşünceniz?

- İstemem
- Önemli değil

53. Sizden daha zengin olan komşuya yönelik düşünceniz?

- İstemem
- Önemli değil

54. Sokakta yaşayan komşuya ilişkin düşünceniz?

- İstemem
- Önemli değil

55. Sizce yoksulluğa neden olan en önemli faktör hangisidir?

- İş imkanlarının yetersizliği
- Eğitimsizlik
- Gelir dağılımının bozuk olması
- Kader
- Şanssızlık
- Tembellik

56. Sizce devletin yoksullukla mücadelede etmesinde en önemli politikası hangisi olmalıdır?

- İş imkanlarının artırılması
- Temel ihtiyaçlar için mal yardımı yapılması
- Gelir dağılımını düzeltilmesi
- Para yardımı yapılması
- Meslek edindirme kurslarının açılması

57. Son 10 yıldır Sudan'de yoksulluğun gelişimi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Artıyor
- Azalıyor
- Ne artıyor ne azalıyor

58. Sizce önümüzdeki 10 yıl için Sudan'de yoksulluk nasıl bir gelişim gösterir?

- Artar

Azalır

Ne artar ne azalır

